



Västsvenska SOM-undersökningen 2018
Uppföljning av Vision Västra Götaland

[SOM-rapport nr 2019:31]



Innehåll

Förord.....	1
1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande	2
Utbildning	6
Medborgarnas välbefinnande.....	8
Sammanfattning	16
2. Demokrati och delaktighet	19
Nöjdhet med demokratin.....	19
Förtroende för politiker och beslutande organ	20
Påverka politiska beslut	23
Politiskt deltagande.....	25
Sammanfattning	27
3. Kultur och fritid	19
Fritid och föreningsliv.....	29
Kulturliv i Västra Götaland.....	33
Sammanfattning	38
4. Arbetsmarknad och arbetsliv	40
Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning.....	40
Ingen större oro för arbetslöshet	43
Sammanfattning	45
5. Hälsa och sjukvård	47
Självskattad hälsa.....	47
Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen	49
Sammanfattning	55
6. Infrastruktur	57
Bedömning av infrastrukturprojekt	58
Kollektivtrafiken i Västra Götaland.....	62
Sammanfattning	64
7. Slutdiskussion	66
Demokrati	66
Fritid och kultur	67
Arbetsmarknad och arbetsliv	68
Hälsa och sjukvård.....	68
Välbefinnande	69
Infrastruktur	69
Appendix.....	71
Information om den västsvenska SOM-undersökningen	71
Undersökningens upplägg.....	71

Svarsfrekvens och representativitet	72
Procentskattningar och felmarginaler	72
Referenser	74

Förord

Den regionala utvecklingsstrategin Vision Västra Götaland – det goda livet avser att fungera som en gemensam utgångspunkt för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Visionen har tagits fram av Västra Götalandsregionen, kommunerna och externa aktörer representerade av bland annat högskolor och universitet, näringsliv, arbetsmarknadens organisationer och statliga organ. I basen för visionen om det goda livet, vilken antogs efter beslut i regionfullmäktige 2005, finns en ekonomisk, en social och en ekologisk dimension. Utvecklingen i regionen ska genomsyras av perspektiven den gemensamma regionen, jämställdhet, integration och internationalisering. Arbetet med visionen innebär att fem fokusområden prioriteras: näringsliv, kompetens, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa.

Visionen handlar inte bara om politiska beslut. Som en del i arbetet ingår att studera hur invånarna i Västra Götaland ser på de offentliga verksamheterna och demokratin men också på det egna livet. Detta görs genom årligen återkommande medborgarundersökningar. SOM-institutet har samverkat med Västra Götalandsregionen kring sådana undersökningar sedan 1998. Utgångspunkten för dessa tas i visionsdokumentet och frågorna knyter särskilt an till områden som hälsa, infrastruktur och kultur men också till frågor som berör den gemensamma regionen, de styrande och de beslut som fattas.

Den första utvärderingen av Västragötalandsregionens visionsarbete presenterades 2009, vilket innebär att föreliggande visionsrapport är den tionde i ordningen. Rapportens upplägg följer en liknande struktur som tidigare års utvärderingar så till vida att tidsserier för frågor som knyter an till visionen följs upp.

Flera personer har varit inblandade i arbetet med den västsvenska SOM-undersökningen 2018 och i arbetet med årets visionsrapport. Frida Sandelin har varit biträdande undersökningsledare för den västsvenska SOM-undersökningen 2018. Arbetet med föreliggande rapport är ett samarbete mellan flera av SOM-institutets medarbetare: Elisabeth Falk (Hälsa och sjukvård samt Infrastruktur), Josefin Magnusson (Kultur och fritid), Frida Sandelin (Demokrati och deltagande), Marcus Weissenbilder (Arbetsmarknad och arbetsliv) och Klara Wärnlöf Bové (Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande). Forskarna Anders Carlander och Patrik Öhberg har haft det samlade ansvaret för SOM-institutets uppföljning av Vision Västra Götaland i ett medborgarperspektiv

1. Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande

Västra Götalands demografiska sammansättning och dess variationer ligger till grund för de analyser och slutsatser som presenteras i föreliggande rapport. Information om hur befolkningsstrukturen ser ut och utvecklas är viktig kunskap när variationer i vanor och attityder analyseras. Detta första kapitel ger en överblick över hur svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över regionens delar, olika utbildningsnivåer, subjektiv klass och nationaliteter. Vidare utforskar kapitlet välbefinnandet bland regionens invånare. Ett av Visionens uttalade syften är att Västra Götaland ska erbjuda det ”goda livet” till sina invånare. Med det avses bland annat en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet och gemenskap samt en god miljö. Rapporten redovisar framöver attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör flera av de områden som finns med i Vision Västra Götaland och jämförelser görs mellan olika grupper. En central fråga kvarstår: i vilken utsträckning anser invånarna att det goda livet har uppnåtts?

Västra Götalandsregionen är indelad i fyra delregioner enligt tabell 1.1. När analyser framleds görs på delregionnivå i Västra Götaland används den befintliga indelningen av de olika kommunförbunden: Göteborgsregionen (inklusive Kungsbacka), Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen. Befolkningsmässigt är Göteborgsregionen störst med ett större invånarantal än övriga tre delregioner sammantaget. Delregion Sjuhärad med Borås som centralort har ökat sitt invånarantal med 10,8 procent sedan Västra Götalands inrättande 1998. Befolkningsökningen i Skaraborg och Fyrbodalen har ökat betydligt mer blygsamt med fyra respektive sex procent under samma tidsperiod (tabell 1.2).

Tabell 1.1 Delregioner i Västra Götaland

Göteborgsregionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodalen
Ale	Bollebygd	Essunga	Bengtsfors
Alingsås	Borås	Falköping	Dals-Ed
Göteborg	Herrljunga	Grästorp	Färgelanda
Härryda	Mark	Gullspång	Lysekil
Kungsbacka	Svenljunga	Götene	Mellerud
Kungälv	Tranemo	Hjo	Munkedal
Lerum	Ulricehamn	Karlsborg	Orust
Lilla Edet	Värgårda	Lidköping	Sotenäs
Mölnådal		Mariestad	Strömstad
Partille		Skara	Tanum
Stenungsund		Skövde	Trollhättan
Tjörn		Tibro	Uddevalla
Öckerö		Tidaholm	Vänersborg
		Töreboda	Åmål
		Vara	

Skillnader i befolkningsmängd mellan delregionerna är i sig ingen grund till variation vad gäller vanor och åsikter mellan regionerna. Är däremot skillnaderna i befolkningens sammansättning stora och systematiska kan de förväntas påverka resultaten. Figur 1.1 visar åldersfördelningen i de olika delregionerna i procentandelar för varje årskulls andel av den totala befolkningen. Figuren visar hur åldersfördelningen skiljer sig mellan delregionerna år 2018. Göteborgsregionen har en högre andel invånare i arbetsför ålder medan övriga delregioner har en högre andel äldre människor i befolkningen.

För en fullständig metodredovisning för hur detta påverkar svarsmönster i 2018 års västsvenska SOM-undersökningar se Falk (2019).

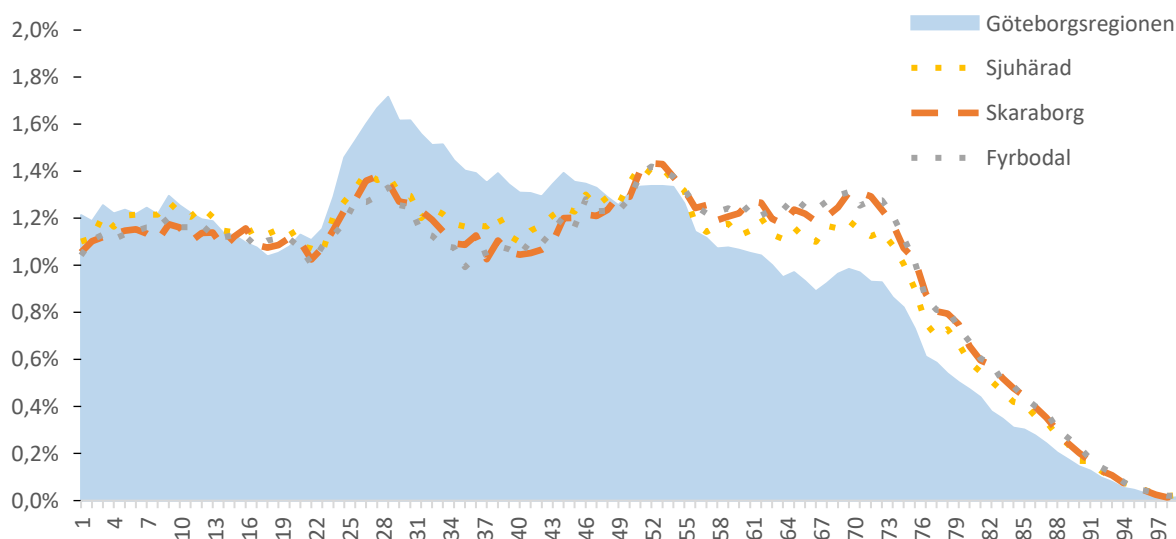
Tabell 1.2 Befolkning i Sverige, Västra Götaland och de fyra kommunförbunden, 1998–2018(antal)

År	Sverige	Västra Götaland	Göteborgs-regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodalen
1998	8 854 322	1 486 918	831 428	202 672	257 594	258 366
2000	8 882 792	1 494 641	844 802	202 809	254 756	257 387
2002	8 940 788	1 508 230	858 709	203 966	254 105	258 023
2004	9 011 392	1 521 895	872 155	205 016	255 109	258 311
2006	9 113 257	1 538 284	888 229	206 716	255 758	258 625
2008	9 256 347	1 558 130	906 691	208 522	256 234	259 359
2010	9 415 570	1 580 297	928 629	210 484	256 472	259 737
2012	9 555 893	1 600 447	947 575	212 276	256 955	260 427
2014	9 747 355	1 632 012	970 912	215 275	260 057	263 987
2015	9 851 017	1 648 682	982 360	217 326	261 803	266 337
2016	9 995 153	1 671 783	997 446	220 323	264 342	270 114
2017	10 120 242	1 690 782	1 012 569	222 543	265 950	271 706
2018	10 171 524	1 709 814	1 028 248	224 540	267 268	273 106
Förändring 1998–2018	+14,3 %	+15,0%	+23,7%	+10,8%	+3,7%	+5,7%

Kommentar: I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: SCB.

Figur 1.1 Befolkningsandel i varje årskull och delregion, Västra Götaland 2018 (procent)

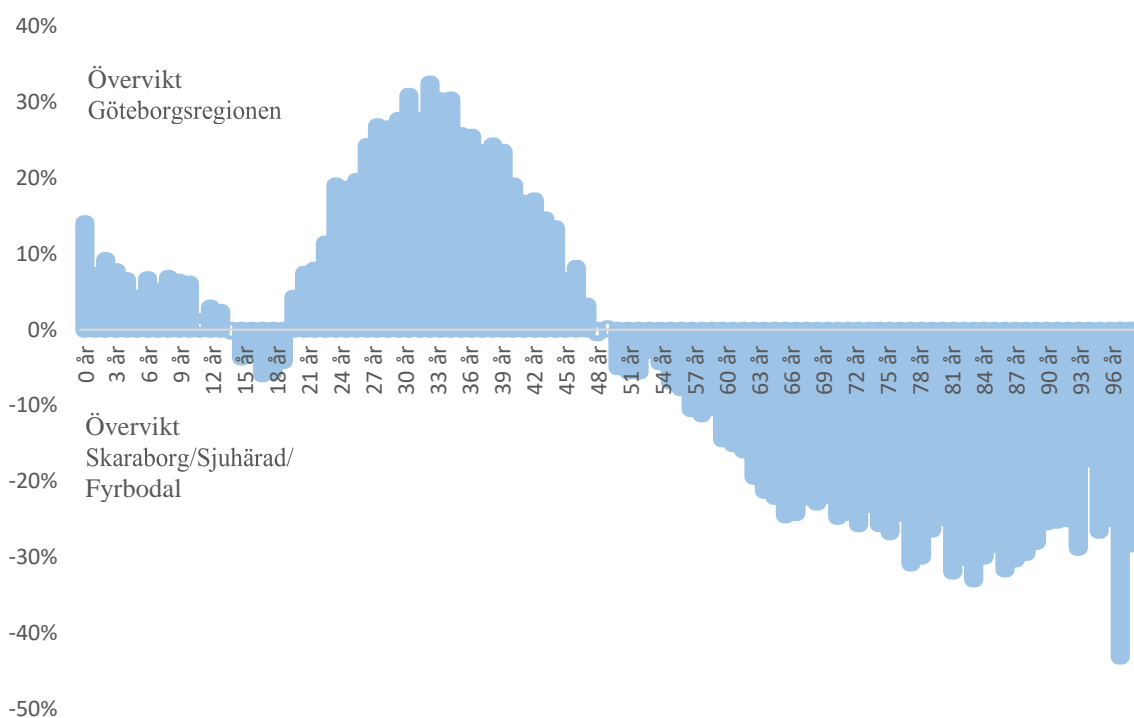


Kommentar: Figuren visar hur stor andel av befolkningen i de olika delregionerna varje årskull(1–100+ år) utgör. I faktiska tal är befolkningen 3,5 till 4,5 gånger större i Göteborgsregionen än i de övriga tre delregionerna.

Källa: SCB.

På kommunal nivå påverkar åldersfördelningen skatteintäkter och utgifter. En högre andel i arbetsför ålder betyder högre inkomster till kommunen medan en högre andel äldre, skolbarn och förskolebarn sätter högre krav på vård, skola och (barn)omsorg. Figur 1.2 jämför hur stor andel av befolkningen i Göteborgsregionen varje årskull utgör, med motsvarande andel i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodal. Sammanlagt utgör 20–45-åringar 37 procent av befolkningen i Göteborgsregionen jämfört med genomsnitt 30 procent i de andra delregionerna. Personer över 65 år utgör i genomsnitt 22 procent av befolkningen i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal, men 17 procent i Göteborgsregionen.

Figur 1.2 Skillnad mellan Göteborgsregionen och Skaraborg/Sjuhärad/Fyrbodal (genomsnitt) i befolkningsandel för varje årskull, Västra Götaland 2018 (procent)



Källa: SCB.

Regionindelningen och befolkningsöversikten som hitintills presenterats är baserad på registerdata. I den västsvenska SOM-undersökningen ber vi de svarande att själva uppge i vilken typ av område de bor. I formuläret anges inga förtydliganden för vad som avses med de olika svarsalternativen med avseende på exempelvis befolkningsstorlek. Svaren delas in i fyra kategorier redovisade i tabell 1.3 och är värdefull som en indikator på boendeområdets karaktär, vilket i sin tur medför vissa förutsättningar när det gäller infrastruktur, service och utbud. Bland de svarande är det 16 procent som uppger sig bo på landsbygden, 20 procent bor i mindre tätorter, 33 procent i städer eller större tätorter och 31 procent bor i Göteborg. Svaren fördelar sig i linje med den statistik SCB presenterar om hur Sveriges befolkning är fördelade på landsbygd och tätorter (SCB, 2017).

Tabell 1.3 Svarspersonernas boendeområde, Västra Götaland 2018 (procent och antal)

Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad eller större tätort	Göteborg	Summa procent	Antal
16	20	33	31	100	2 714

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken typ av område bor du?* Personer som svarat något av alternativen 'storstad, centralt', 'storstad, ytterområde/förort', 'stad eller större tätort, centralt' eller 'stad eller större tätort, ytterområde' och enligt urvalsdata bor i Göteborg har förts till kategori Göteborg. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Av de som svarar på undersökningen är 89 procent själva uppväxta i Sverige och knappt 85 procent av deras föräldrar är även de uppväxta i Sverige. 11 procent uppger att de är uppväxta utanför Sverige och motsvarande siffra för de svarandes fäder och mödrar är 17 respektive 16 procent. Jämfört med tabell 1.3 kan vi se att sex procent fler har vuxit upp på ren landsbygd jämfört med andelen som uppger att de bor på ren landsbygd nu. En trend som kan noteras är att andelen som anger att de vuxit upp i mindre tätort har ökat något över tid samtidigt som andelen uppvuxna på landsbygden har minskat.

Tabell 1.4 Svarspersonernas uppväxt, Västra Götaland 2018 (procent)

	Växt upp någonstans - själv	Växt upp någonstans - far	Växt upp någonstans - mor
Ren landsbygd i Sverige	20	29	28
Mindre tätort i Sverige	28	22	23
Stad eller större tätort i Sverige	20	16	17
Stockholm, Göteborg eller Malmö	21	16	16
Annat land i Norden	3	5	5
Annat land i Europa	4	7	6
Land utanför Europa	4	5	5
Summa procent	100	100	100
Andel uppvuxna utanför Sverige	11	17	16

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen består av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i annat land i Norden, annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Bland svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen 2018 uppger 91 procent att de är svenska medborgare och fyra procent att de har dubbelt medborgarskap varav ett är svenskt. Fem procent uppger att de själva är utländska medborgare. I Sverige som helhet har knappt 9 procent ett medborgarskap som inte är svenskt (SCB, 2018). Andelen som uppger att de är utländska medborgare är något högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland.

Tabell 1.5 Svarspersonernas medborgarskap, Västra Götaland 2018 (procent)

Medborgarskap	Västra Götaland	Göteborgsregionen	Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen
Svensk medborgare	91	90	93
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	4	4	3
Medborgare i annat land	5	6	4
Summa procent	100	100	100
Antal	2 704	1 603	1 243

Kommentar: Frågan lyder: *Är du...:* Procentbasen består av de som besvarat frågan. Antalet utländska medborgare i delregionerna är för litet för att särredovisas.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet används som en förklaringsfaktor i kartläggningen av de sociala aspekterna av Vision Västra Götaland. Respondenterna får själva uppge om deras nuvarande hem kan klassificeras som ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem eller företagarhus. En inkludering av subjektiv klasstillhörighet synliggör individens egen uppfattning av subjektivklass och möjliggör en analys av hur den i sin tur hänger samman med utbildning, konsumtion av kultur och övriga vanor och attityder. Tabell 1.6 visar fördelningen av svarspersonernas subjektiva klasstillhörighet. Endast 82 respondenter identifierar sitt nuvarande hem som ett jordbrukarhus vilket begränsar möjligheten att dra slutsatserna om jordbrukarhemmens vanor och värderingar.

Tabell 1.6 Subjektiv klass, Västra Götaland 2018 (procent)

Subjektiv klass	Nuvarande hem	Uppväxthem
Arbetarhus	40	54
Jordbrukarhus	3	11
Tjänstemannahem	38	21
Högre tjänstemannahem	11	6
Företarhus	8	8
Summa procent	100	100
Totalt antal	2 561	2 583

Kommentar: Frågan lyder: *Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?* Samtliga alternativ redovisade. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

För boende i Göteborgs Stad ger SOM-undersökningarna möjligheten att analysera de inkomna svaren efter resursstyrkan i det område som svarspersonerna är bosatta i. Indelningen bygger på kommunens primärområden och redovisas utifrån fyra kategorier: starka, medelstarka, medelsvaga och svaga områden baserat på medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd i respektive primärområde. I tabell 1.7 redovisas hur fördelningen av svarspersoner boende i Göteborgs Stad fördelar sig över de fyra resursområdena.

Tabell 1.7 Svarspersonernas resursområde, Göteborgs Stad 2018 (procent och antal)

Resursstarka områden	Medelresursstarka områden	Medelresurssvaga områden	Resurssvaga områden	Summa procent	Antal
25	28	29	18	100	860

Kommentar: Indelningen bygger på primärområdena i Göteborgs Stad och baseras på respektive områdes medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd.

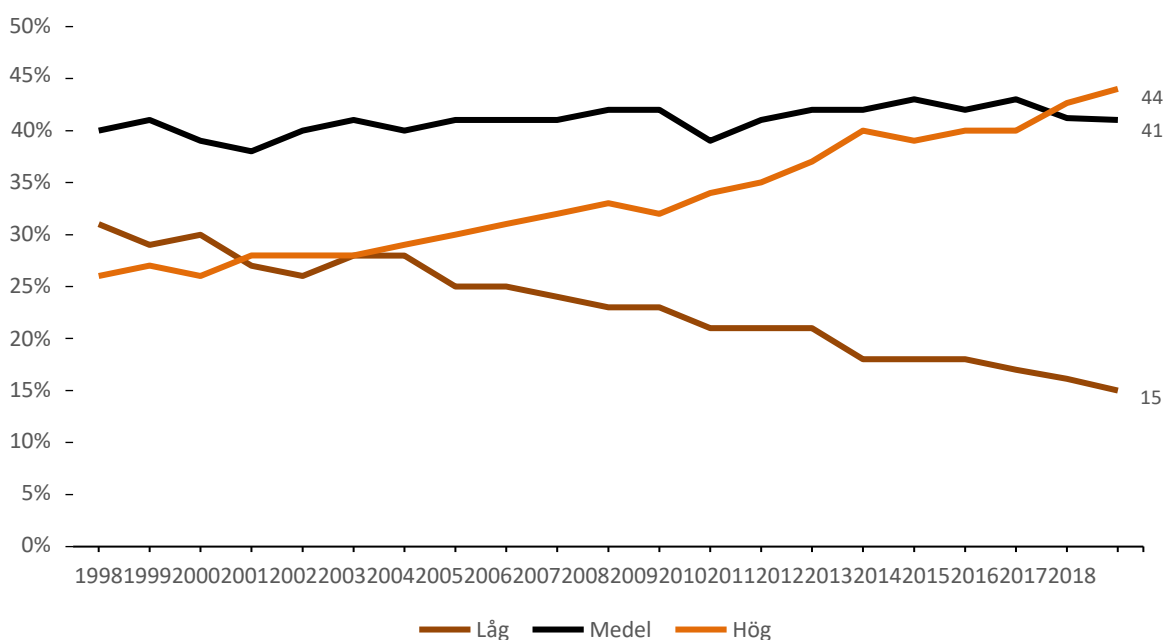
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Utbildning

Utbildning används ofta som en indikator på ett lands humankapital, ett mått på kunskaper och färdigheter sedda som en ekonomisk resurs och hänger samman med bland annat hälsa, deltagande i samhället och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2005). Vision Västra Götaland (2005) uttrycker en strävan om att bryta könstraditionella utbildnings- och yrkesval samt att skillnader i utbildning på grund av kön och ursprung skall utjämnas. Sveriges konjunkturläge har historiskt sett visat sig påverka i vilken grad högre utbildning prioriteras av individer. I lågkonjunktur prioriteras utbildning, dels för kompetensutveckling men också som ett alternativ till arbetslöshet medan i högkonjunktur väljs arbete framför vidareutbildning då valet ges (Öhlin, 2010).

Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppger liknande utbildningsnivåer som svarande i den motsvarande nationella SOM-undersökningen. Andelen högutbildade – personer som har eller håller på att skaffa sig en universitets- eller högskoleutbildning – ökar stadigt. Andelen med medelhög utbildning har legat stabilt kring 40 procent sedan mätningarnas början medan andelen svarande med låg utbildning minskar stadigt. Detta är delvis en generationseffekt till följd av förändrade utbildningssystem. Äldre personer är överrepresenterade i gruppen med låg utbildning. Bland svarande mellan 30 och 64 år har 57 procent hög utbildning, och Vision Västra Götalands (2005) mål om att hälften av alla vuxna skall ha högre utbildning är inom den gruppen uppfyllt bland de svarande på den västsvenska SOM-undersökningen. Västra Götalandsregionens egen rapport *Vår bästa tid är nu?* (VGR Analys, 2019b) redogör för statistik på utbildningsnivå i åldrarna 25 till 64 år och delar in utbildningsnivåerna i andra kategorier men uppger att ca 40 procent av befolkningen i 25 till 64 års ålder har genomgått någon form av eftergymnasial utbildning så som yrkeshögskola, högskola eller universitet vilket är något lägre än den utbildningsnivå som respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen uppgav 2018.

Figur 1.3 Utbildningsnivå bland invånare 16–85 år, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Utbildning: *Låg*: max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola, *Hög*: studier vid/examen (inklusive forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

Tabell 1.8 Utbildningsnivå i olika grupper, Sverige och Västra Götaland 2018 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent	Antal svar
Sverige	16	30	23	31	100	10 503
Västra Götaland	16	30	22	32	100	2 823
Kön						
Kvinna	13	26	24	37	100	1 436
Man	19	34	20	27	100	1 382
Ålder						
16–29 år	3	49	28	20	100	450
30–49 år	3	26	23	48	100	774
50–64 år	13	31	24	32	100	700
65–85 år	36	23	17	24	100	899
Subjektiv klass						
Arbetarhem	26	41	20	13	100	1 075
Jordbrukarhem	30	37	17	16	100	87
Tjänstemannahem	6	20	25	49	100	987
Högre tjänstemannahem	2	15	19	64	100	262
Företagarhem	16	30	27	27	100	240
Delregion						
Göteborgsregionen	12	25	24	39	100	1 584
-Göteborg	10	22	25	43	100	894
-Resursstark	7	19	23	51	100	278
-Medelresursstark	8	17	25	50	100	245
-Medelresurssvag	10	22	28	40	100	243
-Resurssvag	19	40	25	16	100	129
Sjuhärad	22	38	18	22	100	335
Skaraborg	20	37	22	21	100	473
Fyrbodal	22	33	19	26	100	480

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den nationella respektive Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

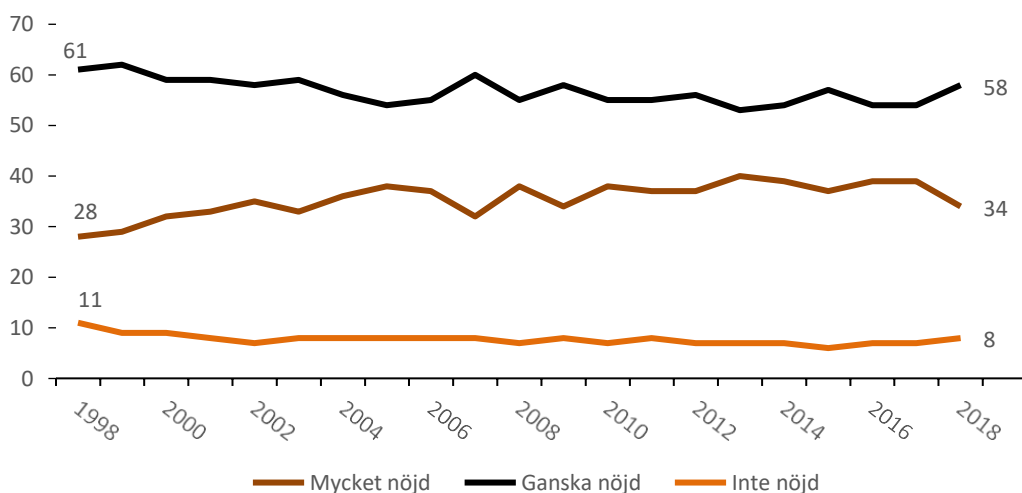
Medborgarnas välbefinnande

Nöjdheten med livet är den fråga i de västsvenska SOM-undersökningarna som är tydligast kopplat till livstillfredsställelse. Ett antal frågor om olika aspekter av livet som i tidigare forskning identifierats som viktiga komponenter i ett gott liv (Fors & Brülde, 2011) ställdes i undersökningen 2018. Skillnader mellan att vara nöjd med sitt liv och att exempelvis uppleva sig ha ett meningsfullt liv återfinns bland annat i meningsfullheten i livet ofta är kopplat till aspekter som inte bara rör en själv (Bergström, 2004). Ett liv kan upplevas som meningsfullt i sin helhet även om nöjdheten med det egna livet är begränsad. Ett meningsfullt liv har visats kopplat till vad en gör, strävar efter och förhåller sig till olika saker medan den övergripande nöjdheten med livet är starkare kopplat till den egna livstillfredsställelsen.

Hur gott livet egentligen upplevs i Västra Götalandsregionen är naturligtvis en fråga som är svår att svara på men i SOM-undersökningen ställs en fråga om hur nöjda svarspersonerna är med sina liv, en fråga som utgör ett av flera mått på lycka (Holmberg & Weibull, 2005). Fördelningen mellan mycket nöjda, ganska nöjda och inte nöjda med sina liv har sett ungefär likadan ut sedan undersökningsstarten 1998, men med en något högre andel mycket nöjda under 2000-talet. Tidigare studier har även visat att bland annat inkomst, utbildning, social gemenskap och hälsa är viktiga för hur nöjda olika personer anser sig vara med sina liv (VGR analys, 2019a).

Det övergripande målet för visionen kan sammanfattas till att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet till att leva ett lyckligt liv. Den västsvenska SOM-undersökningen mäter regionsinvånarnas allmänna livstillfredsställelsen genom att de tillfrågas om hur nöjda de på det hela taget är med sina liv. Figur 1.4 visar fördelningen av de olika svarsalternativen från 1998 fram till 2018. Jämfört med de senaste årens undersökningar noteras inga stora skillnader i resultaten från 2018. Regionens invånare är fortsatt nöjda med sina liv i stort. Över tid kan man dock se en minskning i andelen som är ganska nöjda med livet från 61 procent i slutet på 1990 talet till 58 procent i 2018 års undersökning. Samtidigt har andelen som är mycket nöjda med livet ökat med sex procentenheter från 28 till 34 under samma period.

Figur 1.4 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2018.

Vilka sticker ut som mer eller mindre nöjda med sina liv? Unga och låginkomsttagare uppger i lägre grad att de är nöjda med sina liv. Något överlappande är indikationen att boende i olika resursområden i Göteborgs Stad bedömer sin livstillfredsställelse olika. De som bor i områden där medelinkomsten är lägre och andel mottagare av ekonomiskt bistånd är högre uppger att de i lägre utsträckning är nöjda med sina liv.

Tabell 1.9 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 2018 (procent och antal)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Summa procent	Antal svar
Västra Götaland	34	58	8	100	2 691
Kön					
Kvinna	35	58	7	100	1 430
Man	33	59	8	100	1 252
Ålder					
16–29 år	32	58	10	100	389
30–49 år	31	60	9	100	764
50–64 år	35	58	7	100	743
65–85 år	37	57	6	100	795
Subjektiv klass					
Arbetarhem	28	61	11	100	1 022
Jordbrukarhem	28	68	4	100	79
Tjänstemannahem	33	61	6	100	957
Högre tjänstemannahem	51	47	2	100	273
Företagarhem	51	43	6	100	206
Månadsinkomst					
Max 14 999	28	59	13	100	611
Mellan 15 000 och 34 999	33	60	7	100	1 295
Mer än 35 000	42	54	4	100	696
Delregion					
Göteborgsregionen	35	57	8	100	1 592
-Göteborg	34	58	8	100	828
-Resursstark	46	48	6	100	207
-Medelresursstark	37	54	9	100	229
-Medelresurssvag	29	64	7	100	245
-Resurssvag	20	68	12	100	147
Sjuhärad	34	61	5	100	363
Skaraborg	35	60	5	100	431
Fyrbodal	32	58	10	100	447

Kommentar: för frågans lydelse se figur 1. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Störst inom-grupps skillnader finner vi inom just resursområde och subjektiv klass. Boende i resursstarkare områden uppger sig nöjdare med sina liv än boende i resurssvaga områden. Vad gäller den subjektiva klassindelningen så finner vi att respondenter från högre tjänstemannahem och företagarhem är de mest nöjda med sina liv. Drygt 50 procent uppger att de är mycket nöjda med sina liv, de högsta siffrorna uppmätta i någon grupp 2018. Högst andel, drygt 10 procent som inte är nöjda med sina liv återfinns bland ungdomar, i arbetarhem, hos låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden. På delregionnivå 2018 ser vi att boende i Fyrbodal är den delregion där flest uppger att de inte är nöjda med sina liv.

I tabell 1.10 redogörs för huruvida Västsvenskarna upplever att de ingår i ett större sammanhang, lever ett meningsfullt liv och om de saknar något meningsfullt i sitt liv. Sammantaget utläses av tabellen att en klar majoritet uppger att de ingår i ett sammanhang och att livet är meningsfullt. Över 90 procent uppger att de lever ett meningsfullt liv vilket på en övergripande nivå liknar andelen som anger att de är mycket eller ganska nöjda med sina liv. Andelen som uppger att de inte saknar något meningsfullt i sitt liv är något lägre.

Tabell 1.10 I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv?

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Jag ingår i ett större sammanhang	34	46	14	6	100	2 617
Mitt liv är meningsfullt	45	46	7	2	100	2 674
Jag saknar inget meningsfullt i mitt liv	27	48	17	8	100	2 637

Kommentar: Procentbasen består av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

På gruppnivå kommer siffrorna framöver fokusera på dem som i lägst grad håller med om ovan ställda påståenden om livet. Även om det är intressant att undersöka de grupper som uppger sig ha meningsfulla liv så är det för dem som uppger motsatsen som eventuella insatser bör ske. Det är framförallt de grupperna vars potentiella ökande av meningsfullhet, sammanhang etc. kan göra störst skillnad.

Tabell 1.11 redogör för hur andelen som uppgett att påståendena i tabellen *inte stämmer* särskilt bra tillsammans med dom som uppger att de *inte stämmer alls*. Kvinnor uppger till 16 procent att de *inte* ingår i ett större sammanhang jämfört med 24 procent av männen. Den subjektiva klassindelningen visar att de som identifierar sitt hem som arbetarhem i högst grad uppger att de *inte* ingår i ett större sammanhang medan de högre tjänstemannahemmen i lägst grad uppger det samma. Det är inom subjektiv klass och resursområde som vi hittar de största inom-gruppskillnaderna. Påståendet om det meningsfulla livet och att inte sakna något meningsfullt visar att det är betydligt färre som *inte* instämmer i påståendet om att livet är meningsfullt än om påståendet att inte sakna något meningsfullt i sitt liv. Ett liv kan alltså vara meningsfullt även om det inte är fulländat.

Skillnader mellan kvinnor och män återfinns i frågan om det meningsfulla livet och huruvida något meningsfullt saknas i livet men är mer blygsamma jämfört med frågan om att ingå i ett sammanhang. På frågan om att ingå i ett större sammanhang uppger 24 procent av männen att det inte stämmer jämfört med 16 procent av kvinnorna. Den yngsta gruppen saknar i högst grad mening i livet och även dubbelt så många unga jämfört med gamla håller inte med om att inget meningsfullt saknas i livet. Inkomstens påverkan på påståendena är linjärt minskande, lägre inkomst- högre andel som grad inte upplever sammanhang och meningsfullhet i livet. Föga förvånande är att de som är nöjda med sina liv i högre grad placerar sig bland andelen som inte håller med om påståenden om livet. Störst skillnad mellan de som är nöjda och missnöjda med sina liv återfinns vi i påståendet om meningsfullhet vilket bekräftar kopplingen mellan nöjdhet med livet och ett meningsfullt liv.

Tabell 1.11 Påståenden om livet, Västra Götaland 2018 (andel stämmer *inte särskilt bra* och stämmer *inte alls* i procent)

	Jag ingår i ett större sammanhang	Mitt liv är meningsfullt	Jag saknar inget meningsfullt i mitt liv	Minsta antal svar
Samtliga	20	9	25	2 617
Kön				
Kvinna	16	8	24	1 381
Man	24	9	26	1 227
Ålder				
16–29 år	22	13	43	383
30–49 år	19	9	25	758
50–64 år	18	7	22	730
65–85 år	21	9	18	746
Subjektiv klass				
Arbetarhem	29	12	31	985
Jordbrukarhem	23	4	25	75
Tjänstemannahem	14	7	23	949
Högre tjänstemannahem	8	3	13	270
Företagarhem	18	7	15	202
Månadsinkomst				
Max 14 999	25	14	35	577
Mellan 15 000 och 34 999	22	8	25	1 273
Mer än 35 000	10	5	18	697
Delregion				
Göteborgsregionen	18	9	26	1 567
-Göteborg	17	10		812
-Resursstark	11	4	23	204
-Medelresursstark	15	11	28	229
-Medelresurssvag	18	10	36	240
-Resurssvag	30	16	41	138
Sjuhärad	21	7	21	350
Skaraborg	19	6	21	420
Fyrbodal	27	12	25	439
Livstillfredsställelse				
Nöjd med livet	16	5	21	2 402
Inte nöjd med livet	58	61	75	212

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv?'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte stämmer särskilt bra eller inte alls bra. Procentbasen består av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Den allmänna uppfattningen om nöjdheten med livet samt inställning till ovan redovisade påståenden summerar till en översiktlig inställning till livstillfredsställelse. I frågan som följer ombuds respondenten istället reflektera över i vilken utsträckning de *under den senaste veckan* gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och om de blivit väl behandlade av andra. Störst spridning i svaren och det påstående som flest personer inte alls har gjort den senaste veckan är *att ha lärt sig något intressant*. Västra Götalänningarna verkar överlag behandla varandra väl, de allra flesta (94 procent) uppger att de i ganska eller mycket utsträckning blivit väl behandlade av andra under den senaste veckan. Något färre, men fortfarande en klar majoritet upplever att de känt sig stolta över något de gjort och att de kunnat bestämma över sin egen tid. Andelen som inte alls eller i ganska liten utsträckning gjort intressanta saker, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid eller blivit väl behandlade av andra varierar mellan 6 och 31 procent och det är fördelningen av de människorna inom olika grupper som redovisas i tabell 1.12.

Tabell 1.12 Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Summa procent	Antal svar
Lärt dig något eller gjort något intressant	6	25	48	21	100	2 666
Känt dig stolt över något du gjort	5	19	54	22	100	2 668
Kunnat bestämma över din egen tid	2	18	45	35	100	2 670
Blivit väl behandlad av andra	1	5	49	45	100	2 671

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Tabell 1.13 visar att det finns stora skillnader mellan könen vad gäller att ha gjort eller lärt sig något intressant. Män uppger i högre grad att de *inte* lärt sig eller gjort något intressant under den senaste veckan. Att lära sig/göra något intressant och att känna sig stolt över något som en gjort är vanligast bland den yngsta åldersgruppen, medan den äldsta gruppen där majoriteten är i eller är på väg in i pensionsåldern i betydligt lägre grad uppger det samma. Pensionärerna uppger helt enligt förväntningarna att de i mycket stor utsträckning kunnat bestämma över sin egen tid och även att de blivit väl behandlade av andra den senaste veckan.

Tabell 1.13 Påståenden om den senaste veckan Västra Götaland, 2018 (andel ganska liten utsträckning och *inte alls* i procent)

	Lärt dig något eller gjort något intressant	Känt dig stolt över något du gjort	Kunnat bestämma över din egen tid	Blivit väl behandlad av andra	Minsta antal svar
Samtliga	31	24	20	6	2 668
Kön					
Kvinna	28	19	20	5	1 415
Man	34	28	19	6	1 244
Ålder					
16–29 år	27	26	27	9	390
30–49 år	25	23	31	6	761
50–64 år	27	18	19	6	741
65–85 år	40	30	7	4	776
Subjektiv klass					
Arbetslöshet	41	28	24	7	1 012
Jordbruker	43	28	13	8	78
Tjänstemannahem	23	21	18	4	960
Högre tjänstemannahem	14	16	16	3	273
Företagarhem	25	20	12	7	203
Månadsinkomst					
Max 14 999	39	33	15	8	599
Mellan 15 000 och 34 999	32	24	21	6	1 291
Mer än 35 000	18	14	21	4	698
Delregion					
Göteborgsregionen	29	23	20	6	1 586
-Göteborg	28	22	21	6	842
-Resursstark	23	17	18	3	205
-Medelresursstark	22	19	22	3	229
-Medelresurssvag	32	23	21	5	244
-Resurssvag	42	36	28	18	138
Sjuhärad	29	24	19	5	359
Skaraborg	31	21	19	5	426
Fyrbodalen	34	27	23	7	442
Livstillfredsställelse					
Nöjd med livet	28	21	19	5	2 450
Inte nöjd med livet	57	58	35	24	214

Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena inte alls eller i ganska liten utsträckning stämmer.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Återigen sticker personer från högre tjänstemannahem och företagarhem ut genom att i högst grad både gjort och känt samtliga påståenden den senaste veckan medan boende i arbetslöshet i högst utsträckning uppger det motsatta. Inkomstens inverkan på påståendena om den senaste veckan gällande att lära sig

något nytt/gjort något intressant och lära sig visar ett linjärt negativt samband. Lägre inkomst visar på en högre andel som uppger att de i ganska liten utsträckning eller inte alls håller med om påståendena. Tvärt om gäller för påståendet om att kunna bestämma över sin egen tid vilket kan förklaras av andelen pensionärer i låginkomstgruppen. Betydande regionala skillnader saknas medan resursstyrka i bostadsområdet visar på skillnader, boende i resurssvaga områden uppger genomgående i högre grad att de inte gjort/känt tidigare nämnda påståenden under den senaste veckan. Två grupper sticker ut gällande påståendet om att inte ha blivit väl behandlad av andra. Boende i resurssvaga områden och gruppen som inte är nöjda med sina liv. 18 respektive 24 procent uppger att de inte blivit väl behandlade av andra jämfört med 4–8 procent i övriga grupper.

Frågan som redovisas i tabell 1.14 och 1.15 är den sista på det utvidgade temat om välbefinnande och berör aspekter av livet som speglar självbestämmandet och utvecklingsmöjligheter. I påståendena som respondenten får ta ställning till återkommer det meningsfulla livet men berör mer specifikt fritidsintressen, hållbarhet, arbetsliv, vidareutbildning boende och transport. Två till fyra procent uppger att de inte alls är nöjda med sina möjligheter inom uppräknade områden medan andelen som uppger att frågan ej är aktuell varierar mellan 3 och 34 procent. Frågorna som rör utbildning och arbete har högst andel *ej aktuellt* vilket främst förklaras av andelen ungdomar och pensionärer i svarsgruppen. På andra sidan svarsskalan, de som uppger att de är mycket eller ganska nöjda uppgår samtliga andelar nöjda till över 50 procent. 50 procent uppger sig nöjda med möjligheten att utbilda och vidareutbilda sig medan hela 88 procent uppger sig ha tillgång till ett bra boende. Tre påståenden mäter lika på andel som inte är nöjda med sina möjligheter nämligen fritidsintressen, hållbart leverne och utbildning och vidareutbildning.

Tabell 1.14 Hur nöjd är du på det hela taget med dina möjligheter inom följande områden?

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Ej aktuellt	Summa procent	Antal svar
Hålla på med och utveckla mina fritidsintressen	22	41	14	3	10	100	2 648
Leva på ett hållbart sätt	13	66	15	2	4	100	2 633
Ha ett meningsfullt och utvecklande arbete	21	39	9	4	27	100	2 623
Utbilda och vidareutbilda mig	16	34	13	3	34	100	2 610
Tillgång till ett bra boende	56	32	6	3	3	100	2 656
Göra de resor som behövs i vardagen	38	48	7	2	5	100	2 645

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Skillnaden mellan könen är blygsam på samtliga påståenden och den största skillnaden på tre procentenheter återfinns där män i högre grad är missnöjda med sina möjligheter att utbilda och vidareutbilda sig. Ålder visar en generell linjär trend där ju yngre desto mindre nöjd med möjligheterna inom samtliga områden. Undantagen finns i åldersgruppen 30–49 år där flest uttrycker missnöje inom områdena fritidsintressen och utbildning och vidareutbildning. Tid att utveckla och hålla på med fritidsintressen kan en tänka konkurrerar med livspusslet och eventuellt kan samma anledningar ligga bakom bristande möjligheter att utbilda och vidareutbilda sig. Den subjektiva klassvariabeln vittnar om att gruppen jordbrukare (78 personer) uttrycker minst missnöje med samtliga påståenden medan arbetarhem och tjänstemannahem är genomgående mest missnöjda. Inkomst visar inga tydliga genomgående mönster men störst skillnad mellan inkomstgrupper återfinns gällande möjligheten att ha ett meningsfullt och utvecklande arbete och möjligheten att utbilda och vidareutbilda sig. I båda fallen är medelinkomsttagarna minst nöjda.

Tabell 1.15 Missnöjda med möjligheter på olika områden, Västra Götaland, 2018 (andel inte nöjda i procent)

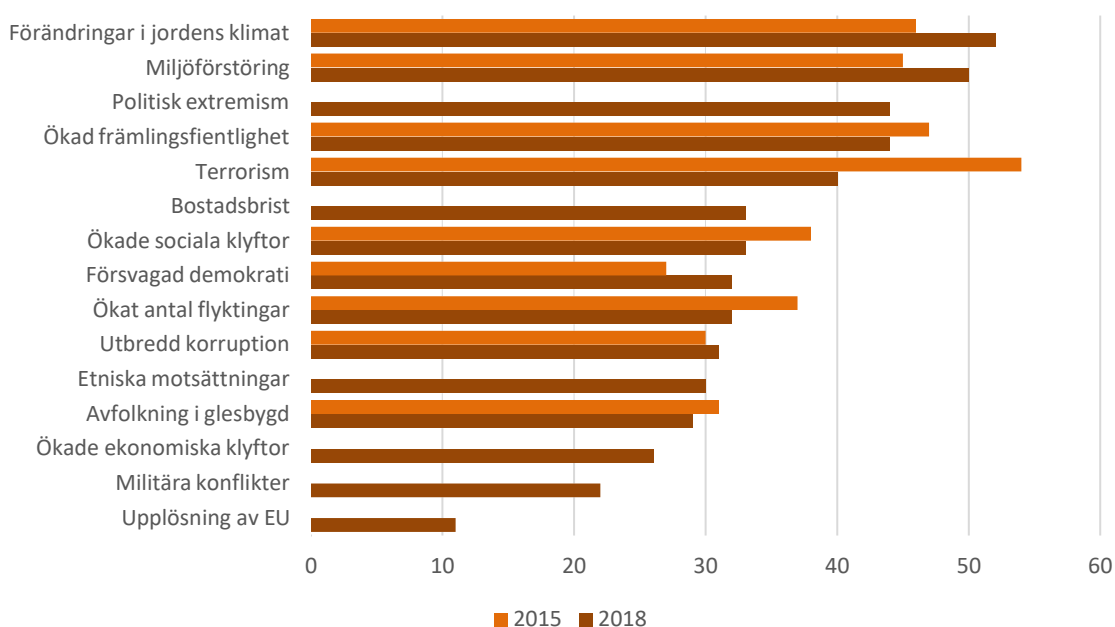
	Hålla på med och utveckla mina fritidsintressen	Leva på ett hållbart sätt	Ha ett meningsfullt och utvecklande arbete	Utbilda och vidareutbilda mig	Tillgång till ett bra boende	Göra de resor som behövs i vardagen	Minsta antal svar
Samtliga	17	17	13	16	9	9	2 610
Kön							
Kvinna	18	16	13	15	8	9	1 380
Man	17	18	13	18	10	9	1 221
Ålder							
16–29 år	17	25	21	16	21	16	388
30–49 år	28	23	17	23	12	11	752
50–64 år	16	15	15	20	6	9	728
65–85 år	8	8	4	4	4	4	742
Subjektiv klass							
Arbetarhem	18	17	19	20	13	11	982
Jordbrukarhem	10	5	2	10	3	8	78
Tjänstemannahem	18	18	11	16	7	9	944
Högre tjänstemannahem	13	15	4	11	2	7	270
Företagarhem	14	16	9	14	5	10	200
Månadsinkomst							
Max 14 999	14	18	13	10	10	11	575
Mellan 15 000 och 34 999	17	16	16	19	10	8	1 270
Mer än 35 000	21	19	8	15	5	8	691
Delregion							
Göteborgsregionen	18	18	13	16	11	10	1 575
-Göteborg	22	20	14	17	15	11	813
-Resursstark	17	18	10	12	5	5	202
-Medelresursstark	25	18	13	16	9	11	227
-Medelresurssvag	23	21	15	18	16	10	241
-Resurssvag	21	23	20	23	31	18	135
Sjuhärad	15	13	12	18	5	9	353
Skaraborg	13	16	12	16	4	8	418
Fyrbodal	16	17	13	16	7	9	438
Livstillfredsställelse							
Nöjd med livet	14	14	10	15	7	8	2 391
Inte nöjd med livet	45	45	43	34	26	25	217

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur nöjd är du på det hela taget med dina möjligheter inom följande områden?'. Tabellen redovisar andelen som inte alls eller inte särskilt nöjda med sina möjligheter. Procentbasen består av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Slutligen skall vi beröra Västra Götalänningarnas oro. Oro har tidigare visat sig påverka både välbefinnande och livstillfredsställelse (Fors & Brülde, 2011). Oro har enligt forskning även potential att motivera till att uppsöka och bearbeta information vilket i sig inte behöver ha negativa konsekvenser (Solevid, 2017). Det finns även en stark förväntan från medborgare att politiker skall ta den upplevda oron på allvar, och agera därefter (Djerf-Pierre & Wängnerud, 2011). Figur 1.5 visar andelen som i den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och 2018 uppgav att de var mycket oroliga för ett antal scenarier. 2018 var västsvenskarna mest oroliga för förändringar i jordens klimat och miljöförstöring, följt av politisk extremism, ökad främlingsfientlighet och terrorism. Minst oroande 2018 var en upplösning av EU, militära konflikter och ökade ekonomiska klyftor. Oron för förändringar i jordens klimat, miljöförstöring och oro för försvagad demokrati har ökat jämfört med 2015 medan oron för samtliga övriga jämförbara områden har minskat. Oron som toppade listan på mest orosgivande 2015, terrorism är den orosbedömning som minskat mest av samtliga jämförbara områden, från 54 procent som svarade mycket orolig för terrorism 2015 jämfört med 40 procent 2018.

Figur 1.5 Orosbedömningar inför framtiden, Västra Götaland 2015 och 2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svarsalternativen är: *Mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande, inte alls oroande*. Figuren visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Minsta antal svarspersoner är 2 622.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018 och 2015.

Sammanfattning

Information om sammansättningen av de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen 2018 tillsammans med statistik från SCB är viktiga underlag att ha med sig för att tolka resultaten som presenteras i rapporten. Med tanke på titeln på Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" är insikter om invånarnas välmående ett viktigt perspektiv att förhålla sig till.

Resultaten visar att västsvenskarna huvudsakligen är ganska nöjda med livet, men det finns likväl skillnader i hur invånare bedömer olika aspekter av välbefinnande. I huvudsak är det fyra grupper som

sticker ut. Västsvenskar som kan antas vara mitt uppe i familje- och arbetslivet (30–49 år) uppger i hög grad att deras liv är meningsfulla. Det kommer dock med ett pris. Att ha ett meningsfullt liv innebär samtidigt att de är mindre nöjda med möjligheterna att bestämma över sin egen tid, att vidareutbilda sig och ägna sig åt fritidsintressen. Det är svårt att få tiden att gå ihop helt enkelt. Den andra gruppen som sticker ut är de som har mycket tid- den yngsta gruppen men framförallt de i pensionsåldern. De saknar i större grad meningsfullhet och sammanhang, medan möjligheten att förverkliga sina fritidsintressen och bestämma över sin egen tid är mindre problematiskt. Den tredje som skiljer ut sig är att män i högre utsträckning än kvinnor uttrycker avsaknad av fler av de aspekter i livet som indikerar livskvalitet. Färre män än kvinnor har lärt sig något nytt eller gjort något intressant, känt sig stolta över något och upplever i lägre grad att de ingår i ett större sammanhang. Den fjärde och sista gruppen som sticker ut är boende i Göteborgs Stads resurssvaga områden. I samtliga mätta indikatorer på livstillfredsställelse så bedömer gruppen sin meningsfullhet, utvecklingspotential och boende bland de sämsta av samtliga svarsgrupper.

Medborgarna

Detta kapitel har visat att Göteborgsregionen har en betydligt högre andel invånare i arbetsför ålder än övriga delregioner vilket påverkar både servicebehov och skatteintäkter. Den geografiska sammansättningen av de svarande i undersökningen speglar befolkningsstatistiken i hög utsträckning. Utbildningsnivån hos de svarande är något högre än hos befolkningen i genomsnitt givet statistik från registerdata och det påverkar representativiteten i resultaten. Vi vet att utbildningsnivå är en bakgrundsvariabel som tillsammans med andra faktorer verkar samvariera med en del av de opinion- och vanefrågor som ingår i undersökningen.

Välbefinnande

Medborgarnas välbefinnande redovisas utifrån fyra uppsättningar av frågor. Inledningsvis redovisas den allmänna livstillfredsställelsen på aggregerad nivå över tid och i grupper 2018. Över tid har andelen som inte är nöjda med sina liv minskat något till fördel för gruppen som är ganska nöjda med tillvaron. Mest nöjda med sina liv 2018 är boende från tjänstemannahem, med hög inkomst och boende i resursstarka områden i Göteborg. Minst nöjda är de motsatta grupperna; boende i arbetarhem, låginkomsttagare och boende bland resurssvaga grupper.

När det gäller de tre frågorna om att ingå i ett större sammanhang, leva ett meningsfullt liv och att inte sakna något meningsfullt i livet visar resultaten liknande tendenser som frågan om den allmänna livstillfredsställelsen. Här är livstillfredsställelsen med som en bakgrundsvariabel och det är den gruppen som inte är nöjda med sina liv som i lägst grad håller med om påståenden om livet gällande sammanhang och meningsfullhet. Övriga grupper som utmärker sig genom att i lägst utsträckning instämmer i påståendena är boende i arbetarhem, låginkomsttagare och boende i resurssvaga områden. Vad gäller frågan om att ingå i ett större sammanhang finns också en betydande skillnad mellan kvinnor och män där männen i högre grad uttrycker avsaknad av sammanhang i sina liv.

Livet *den senaste veckan* ser olika ut för olika grupper i det västsvenska samhället givet resultaten av de frågorna om en har gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och om de blivit väl behandlade av andra. Främst bekräftar de redan nämnda livscykelrelaterade skillnaderna. Människor som är *mitt i livet* uttrycker en hög grad av meningsfullhet men brist på tid. Även svarande från arbetarhem sticker ut att minst hålla med om att de lärt sig något eller gjort något intressant. Genomgående så uppger gruppen som inte är nöjd med sitt liv att de i lägst utsträckning blivit

behandlade väl, kunnat bestämma över sin egen tid, känt sig stolt eller lärt sig något/gjort något intressant.

Sist ut tillfrågades västsvenskarna hur nöjda de var med sina möjligheter på sex olika områden. Allt från fritidsintressen, att leva hållbart till boendesituation ingick i påståendena. Det som främst sticker ut är att den äldre gruppen (65–85 år) i högst grad hör nöjda med samtliga påståenden. I övrigt finns inte finns samma överlappande tendenser som inom tidigare resultat vad gäller ålder, inkomst, subjektiv klass och resursområde.

Oro för olika scenarion berörs kort och redovisas endast på aggregerad nivå (för mer detaljerad analys se exempelvis Öhberg, 2019). Oron upplevs som stark för klimathot och miljöförstöringar, politisk extremism, terrorism och ökad främlingsfientlighet, samtliga områden är frekvent omskrivna i medierna och ofta förekommande i den politiska debatten vilket lyfter frågorna till respondenternas medvetande och ger upphov till oro.

Olika grupper i samhället upplever utmaningar med olika aspekter av ett meningsfullt liv. Ett antal frågor som kan kopplas till grad av livstillfredsställelse har redovisats och visat på i vissa fall stora gruppskillnader. Frågor att ställa sig baserat på ovan redovisade svarsutfall är hur pensionärers liv kan fyllas med mening och hur kan västsvenskar mitt i livet hitta en balans mellan arbete och fritid? Resultaten indikerar att de som är minst nöjda med sina liv skulle kunna öka sin livskvalitet genom att involveras i sammanhang som en meningsfull fritid där de lär sig något intressant och känner sig stolta över sitt deltagande.

2. Demokrati och delaktighet

Ett legitimt demokratiskt system förutsätter ett medborgerligt förtroende för demokratin som princip, för politikerna som verkar i systemet samt för de politiska institutionerna (Easton, 1975). I det här kapitlet redovisar vi hur invånarna i Västra Götaland ser på de grundläggande aspekterna i demokratin. Vi inleder redovisningen med att studera invånarnas nöjdhet med demokratin, förtroende för politiker och hur väl politikerna sköter sin uppgift. Därefter analyserar vi vad västsvensarna har att säga om möjligheterna att påverka politiska beslut, samt om uppfattningarna gällande de grundläggande demokratiska aspekterna skiljer beroende på var i regionen man bor. Vi avslutar med en redovisning av politiskt deltagande i form av politiskt intresse och andelen som diskuterat politik i Västra Götaland.

Nöjdhet med demokratin

I ett välfungerande demokratiskt samhälle krävs ett förtroende för och legitimitet gentemot det demokratiska systemet. Nöjdhet med demokratin är medborgarnas betyg på hur väl demokratin fungerar (Linde & Ekman, 2003). I den västsvenska SOM-undersökningen mäts nöjdheten med demokratin genom frågeformuleringen *Hur nöjd är du på det hela taget med det sätt på vilket demokratin fungerar i*. Frågan mäts på olika nivåer: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen samt kommunen.

I tabell 2.1 redovisas resultaten av nöjdheten med demokratin på de olika nivåerna. I likhet med föregående år får bedömningen av demokratin i Sverige högst andel nöjda följt av bedömningen av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Det är fler som är nöjda än inte nöjda med demokratin på alla nivåer förutom för EU. Däremot har andelen nöjda med demokratin i EU ökat mycket, från 36 procent 2016 till 48 procent 2018. En liknande ökning av nöjdhet med demokratin i EU kan noteras i den nationella SOM-undersökningen.

Tabell 2.1 Nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, Västra Götaland 2018 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Antal svar
EU	3	45	41	11	100	2 720
Sverige	12	54	26	8	100	2 781
Västra Götalandsregionen	8	52	32	8	100	2 716
Kommunen där du bor	10	55	27	8	100	2 759

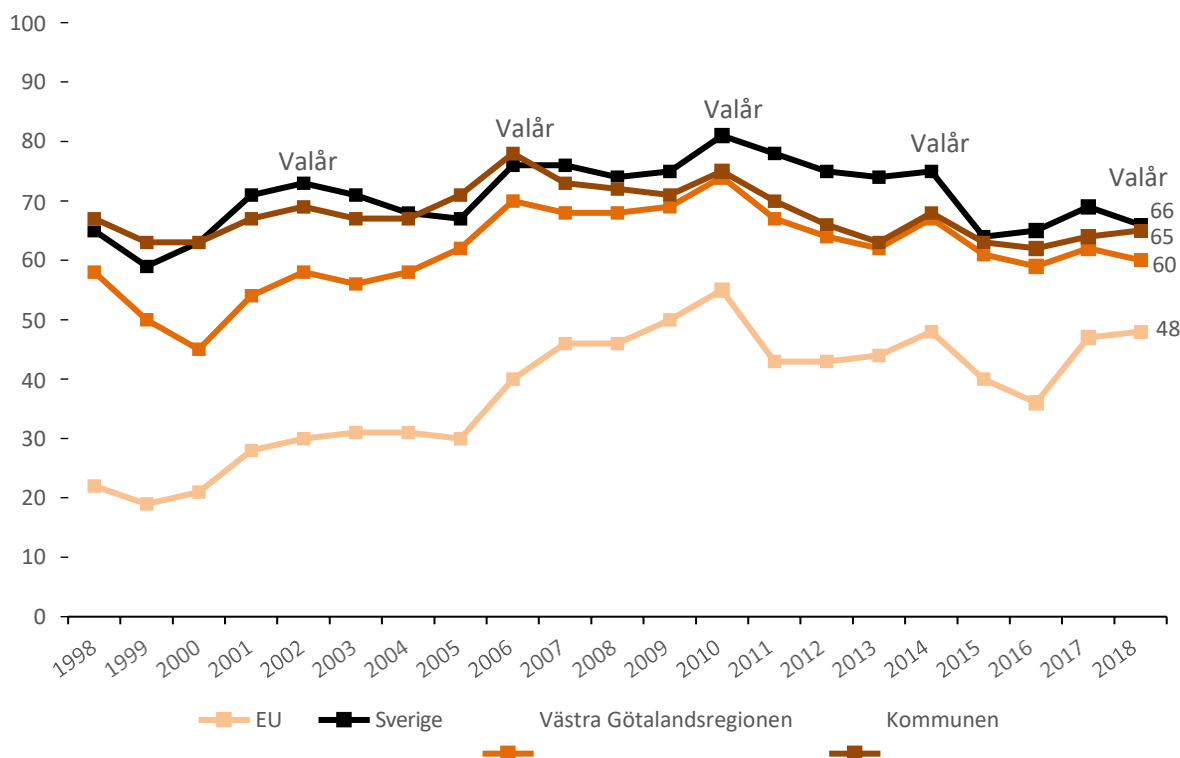
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Nöjdhet med demokrati är normalt relativt stabilt över tid och inte påverkad i någon större utsträckning av enskilda händelser. De förändringar som noteras de senaste åren är inte heller speciellt stora sett i ett längre tidsperspektiv, se figur 2.1. När det gäller demokratin i EU däremot kan vi se en längre trend av stigande nöjdhet med demokratin mellan 1998–2018. Sett över tid är ett vanligt förekommande fenomen den så kallade valårseffekten, det vill säga att när det är valår i Sverige tenderar nöjdheten med demokratin att stiga jämfört med året innan. Valåret 2018 sticker dock ut i figuren, som det första valåret under mätperioden där ingen ökning av hur nöjda invånarna är med demokratin jämfört med föregående år noteras. Nöjdheten med demokratin i EU och kommunen har visserligen stigit en procentenhet vardera och nöjdheten med demokratin i kommunen har minskat med två procentenheter men det är inga statistiskt säkerställda förändringar. Istället noteras ett motsatt ovanligt mönster, att nöjdheten med

demokratin i Sverige har minskat med 4 procentenheter mellan 2017 och 2018, en minskning som är statistiskt signifikant.

Figur 2.1 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2018.

Ytterligare en fråga relaterad till västsvenskarnas bedömning av demokratin ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen. I samband med ett antal frågor om hur oroad man var inför ett antal scenarier ingick *oro för försvagad demokrati*. Sammanlagt 74 procent har uppgett att de är mycket eller ganska oroad för försvagad demokrati 2018, en ökning jämfört med 2017 då 68 procent var mycket eller ganska oroad. Sammanfattningsvis är en majoritet av västsvenskarna åtminstone ganska nöjda med demokratin i Sverige, Västra Götalandsregionen och i kommunen. Det noteras ingen positiv valårseffekt på någon nivå, något som annars är vanligt förekommande. Nöjdheten med demokratin i EU har ökat stort sedan 2016, men samtidigt är en stor majoritet av västsvenskarna oroad för att demokratin håller på att försvagas.

Förtroende för politiker och beslutande organ

Eftersom medborgarna överlåter det politiska beslutsfattandet till folkvalda representanter är förtroende för folkvalda politiker en annan viktig indikator som används för att utvärdera kvaliteten på demokratin (Craig m.fl., 1990). En förutsättning för ett legitimt demokratiskt system är därför att medborgarna har förtroende för och kan lita på sina valda politiker. I den västsvenska SOM-undersökningen ställs frågan *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Frågan avser förtroende för politiker på riksnivå, politiker i Västra Götalandsregionen samt kommunpolitiker. Resultaten redovisas i tabell 2.2. Alla grupper av politiker har fler negativa än positiva omdömen vilket

återges i balansmåten. Mest positiva omdömen har rikspolitiker följt av kommunens politiker, där 26 procent respektive 25 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Detta är en ökning med 3–4 procentenheter jämfört med föregående år, statistiskt säkerställda förändringar. Lägst förtroende har Västra Götalandsregionens politiker där enbart 15 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Dessutom uppger 18 procent av de svarande att de inte har någon uppfattning i frågan, en större andel jämfört med rikspolitiker och kommunpolitiker. Drygt en tredjedel av de svarande har uppgett att de har ganska eller mycket litet förtroende för politiker på alla nivåer. Vidare benämner närmare en tredjedel av Västra Götalands invånare att de varken har stort eller litet förtroende för någon av politikergrupperna. Eftersom över hälften av de svarande uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om Västra Götalandspolitikerna indikerar det att regionpolitikerna är mer okända än politikerna på riks- och kommunnivå. Hög kännedom bidrar till en mer verkningsfull demokratisk process med större möjlighet till dialog med medborgarna. Samtidigt är det i en demokrati viktigt att kunna ställa ansvariga politiker till svars, vilket blir svårt om politikerna är okända för invånarna (Holmberg, 2019). Det finns anledning att tro att en hög andel som inte har någon uppfattning eller uppger sig ha varken stort eller litet förtroende för politiker är sammankopplat med låg politikerkännedom.

Tabell 2.2 Förtroende för politiker i Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 2018 (procent och balansmätt)

	Varken stort						Summa procent	Balansmätt	Antal svar
	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning			
Rikspolitiker	2	24	30	22	12	10	100	-8	2 724
Västra Götalandsregionens politiker	1	14	35	20	12	18	100	-17	2 783
Kommunens politiker	2	23	32	19	12	12	100	-6	2 807

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* . Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

SOM-undersökningen i Västra Götaland mäter även invånarnas bedömning av hur kommunstyrelserna respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift. Huruvida ett beslutande organ sköter sin uppgift är dels ett betyg på det allmänna förtroendet för de olika styrelserna och dels ett uttryck för hur medborgarna värderar politikernas prestation. Så mycket som 61 procent uppger att de inte vet eller att de inte har någon uppfattning om sitt förtroende för regionstyrelsen och motsvarande siffra när det gäller kommunstyrelserna är 45 procent. Likt slutsatsen kring förtroendet för politiker är den höga andelen som inte har någon uppfattning eller väljer mittenalternativet en möjlig konsekvens av okända politiker och avsaknad av kännedom kring den politik som förs. Utfallen visar att fler avger ett negativt omdöme än ett positivt om regionstyrelsen, det vill säga en större andel anser att regionstyrelsen sköter sitt arbete dåligt snarare än bra. Regionstyrelsen bedöms mer negativt (-11) än kommunstyrelserna (+1). Resultaten följer mönstret ifrån tidigare år.

Resultaten är ganska likvärdiga i bedömningar avseende regionstyrelsen, däremot skiljer sig omdömet om kommunstyrelsen beroende på vart i regionen man bor. Boende i Skaraborg uppger mycket mer positiva än negativa omdömen om sin kommunstyrelse, 47 procent uppger att de anser att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra. Motsvarande siffror för övriga delregioner är 26 procent i Sjuhärad och i Fyrbodalen samt 24 procent i Göteborgsregionen.

Tabell 2.3 Bedömning av hur regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2018 (procent och balansmått)

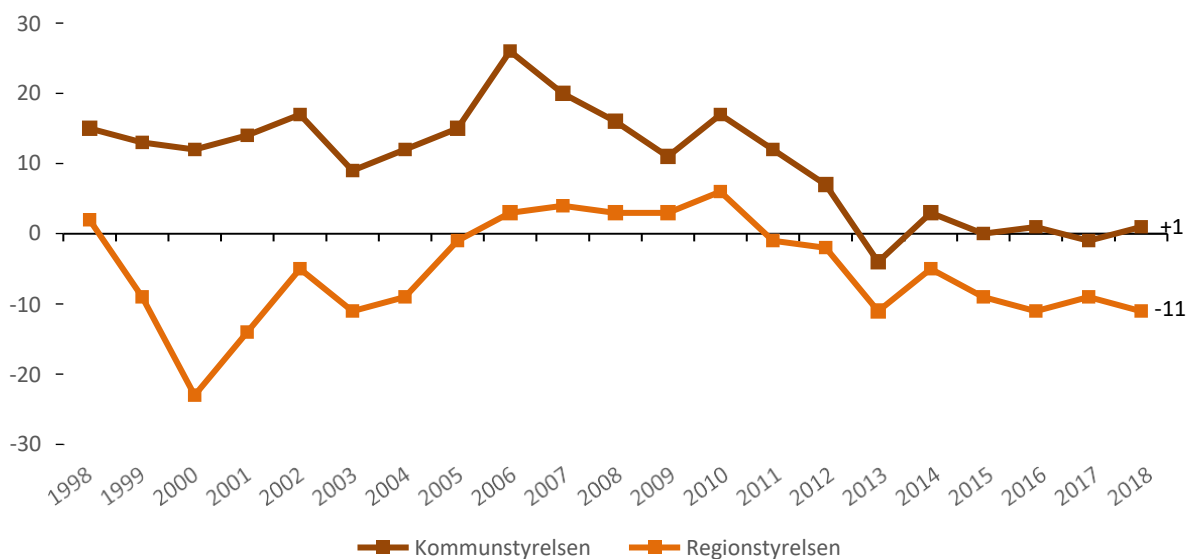
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balans-mått	Antal svar
Regionstyrelsen, samtliga	1	13	31	17	8	30	100	-11	2 820
Göteborgsregionen	1	13	29	17	8	32	100	-11	1 586
Sjuhärad	0	12	35	15	6	32	100	-9	363
Skaraborg	1	15	33	17	7	27	100	-8	427
Fyrbodal	1	14	32	19	8	26	100	-12	444
Kommunstyrelsen, samtliga	3	25	26	18	9	19	100	+1	2 853
Göteborgsregionen	2	22	25	19	11	21	100	-6	1 604
Sjuhärad	1	25	30	15	7	22	100	+4	368
Skaraborg	8	39	25	11	3	14	100	+33	433
Fyrbodal	2	24	27	22	10	15	100	-6	448

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Över tid så har balansmåten förändrats i både positiv och negativ riktning, se figur 2.2. En uppåtgående trend noteras i bedömningen av regionstyrelsen 2000–2010 och under perioden 2006–2010 var det en liten majoritet som ansåg att regionstyrelsen skötte sitt arbete bra. Jämförelsevis noterar regionstyrelsen en likvärdig bedömning 2018 som i början av 2000-talet. Bedömningen av kommunstyrelserna nådde en topp 2006 men har sedan dess vänt mot en nedåtgående trend och har de senaste åren nått bottennoteringar där det registrerats ungefär lika många positiva som negativa omdömen.

Figur 2.2 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 1998–2018 (balansmått)



Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som anser att arbetet i regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att arbetet sköts bra) och -100 (alla anser att arbetet sköts dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

Påverka politiska beslut

Upplevd möjlighet att kunna påverka politiska beslut är associerat med det allmänna förtroendet för demokratin (Easton & Dennis, 1967). Känslan att kunna påverka politiska beslut är dessutom sammankopplad med politiskt beteende och deltagande. Om medborgare anser att det politiska systemet inte är lyhört riskerar det politiska engagemanget att ebba ut (Karp & Banducci, 2008).

I den västsvenska SOM-undersökningen undersöks invånarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Resultaten redovisas i tabell 2.4. Uppfattningen om att kunna påverka politiska beslut är som lägst på EU-nivå, där 6 procent anser att de har goda möjligheter att påverka. Störst upplevd möjlighet att påverka finns i kommunen där 27 procent anser att de har goda möjligheter, följt av stadsdelen/del av kommunen (24 procent), i Sverige (22 procent) och Västra Götalandsregionen (18 procent). Till en viss del bekräftar resultaten antagandet att politiska system närmare medborgarna ökar sannolikheten att medborgarna känner att de kan påverka.

Tabell 2.4 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut på olika nivåer, Västra Götaland 2018 (procent)

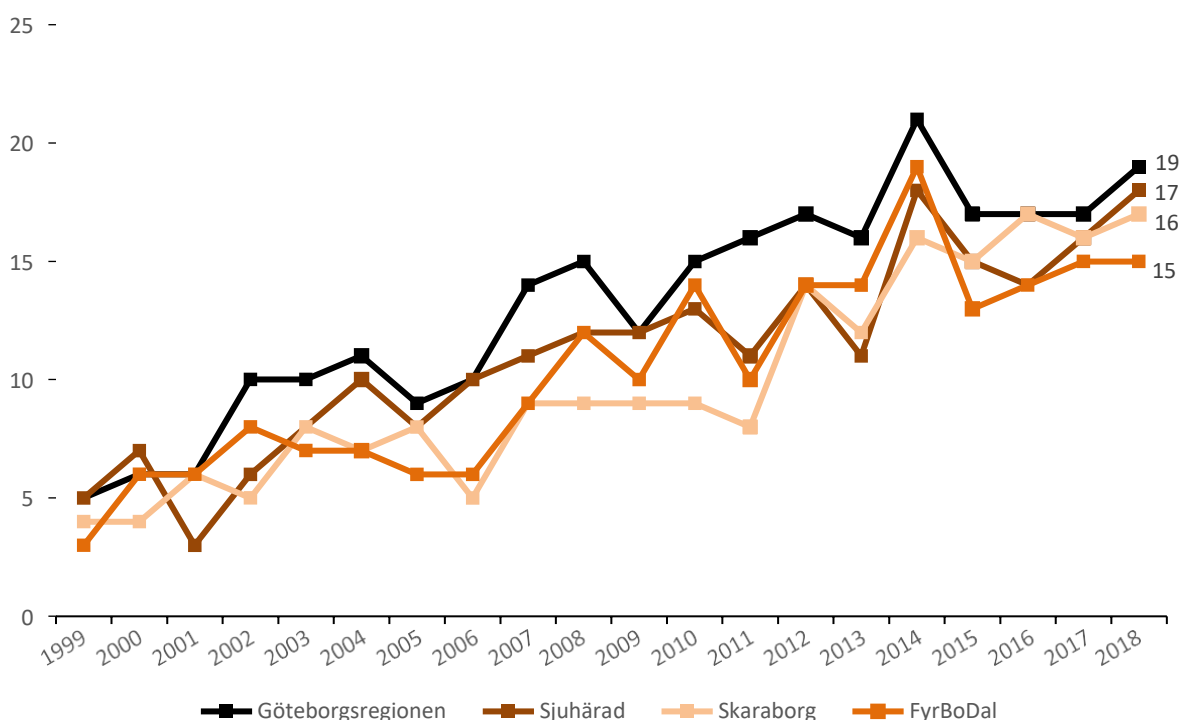
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
EU	1	5	17	22	41	14	100	2 823	-57
Sverige	2	20	27	23	20	8	100	2 816	-21
Västra Götalandsregionen	2	16	30	21	20	11	100	2 809	-23
Kommunen	3	24	30	17	16	10	100	2 816	-6
Stadsdelen/del av kommunen	3	21	30	16	15	18	100	2 801	-7

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut bra minus andelen som upplever sig ha dåliga möjligheter. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att de har goda möjligheter) och -100 (alla anser att de har dåliga möjligheter). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Figur 2.3 redovisar västsvenskarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen över tid uppdelat på de fyra delregionerna. Överlag så har känslan av att kunna påverka politiska beslut ökat dramatiskt sedan mätningarnas start. En ökning från 3–5 procent 1999 till 15–19 procent 2018. Boende i Göteborgsregionen är den grupp som upplever sig ha bäst möjligheter att påverka politiken i regionen, även om skillnaderna inte är dramatiska. Vad gäller resterande delregioner är skillnaderna över åren mer subtila även om vissa år visar på större differenser än andra.

Figur 2.3 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2000–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svartalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2018.

Huruvida möjligheten att påverka politiska beslut skiljer sig åt beroende på kön, ålder, utbildning samt partisympati redovisas i tabell 2.5. Resultaten pekar på att yngre personer upplever att de kan påverka politiska beslut i högre utsträckning än äldre, skillnaden är 11 procentenheter mellan 16–29 åringar och 65–85 åringar. Människor med högre utbildning uppger också att de har större möjlighet att påverka jämfört med de som ingår i gruppen med lägst utbildningsnivå. När det kommer till partisympati så är det framför allt Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som sticker ut där enbart 6 respektive 8 procent upplever sig kunna påverka. För Miljöpartiet som uppvisar den högsta andelen är motsvarande siffra 31 procent, följt av Vänsterpartiet på 23 procent och Socialdemokraterna på 22 procent. Moderaternas sympatisörer har en lägre andel som anser sig kunna påverka än genomsnittet, 15 procent. Det finns inga direkta skillnader i upplevd möjlighet att påverka politiska beslut mellan kvinnor och män.

Tabell 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen

	Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen	Antal svar
Samtliga	18	2 809
Kön		
Kvinna	18	1 469
Man	17	1 330
Ålder		
16–29 år	23	412
30–49 år	22	810
50–64 år	17	780
65–85 år	12	807
Utbildning		
Låg	10	383
Medellåg	15	773
Medelhög	21	656
Hög	22	930
Partisympati		
Vänsterpartiet	23	262
Socialdemokraterna	22	683
Centerpartiet	19	337
Liberalerna	20	205
Moderaterna	15	445
Kristdemokraterna	6	190
Miljöpartiet	31	140
Sverigedemokraterna	8	344
Feministiskt initiativ	(25)	24
Demokraterna	(14)	14
Annat parti	(15)	48

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarande inom parantes har mindre än 50 personer som besvarat frågan och ska därmed tolkas med försiktighet.

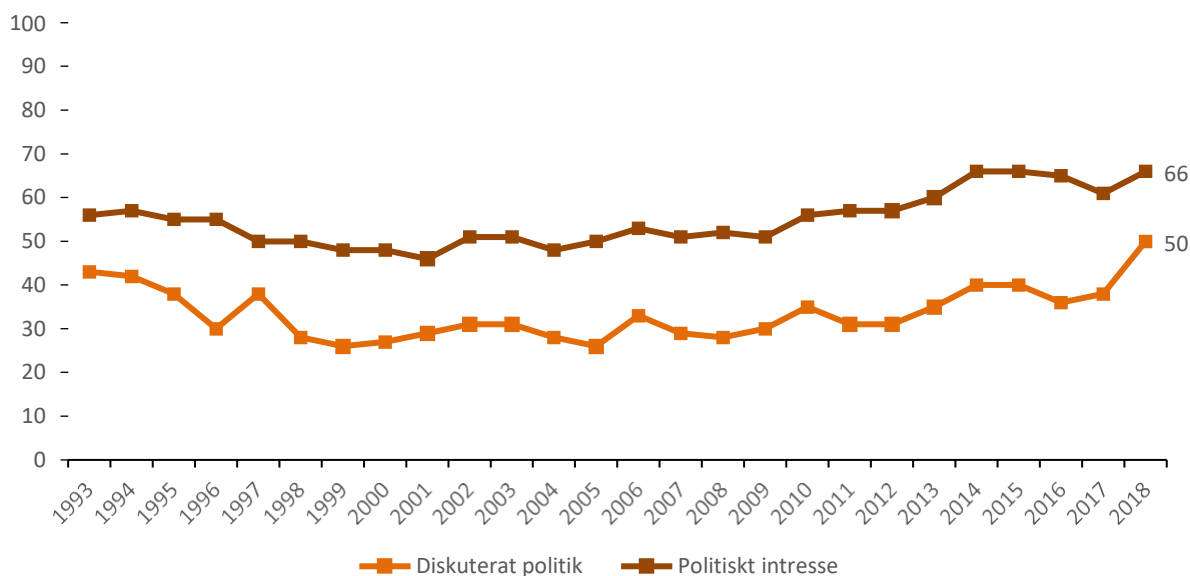
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Politiskt deltagande

Två nyckelindikatorer i den demokratiska dialogen är politiskt intresse och vana att diskutera politik. Figur 2.4 visar resultaten av andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som

uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse. Båda parametrarna visar på en förhållandevis stabil men positiv utveckling över tid och har följt varandra relativt väl. Skillnaden mellan hur många som diskuterat politik och som har ett politiskt intresse minskade till och med under 2018, orsakat framför allt av en stor ökning på 14 procentenheter bland de som diskuterat politik minst en gång i veckan. Valåret 2018 och de turbulenta efterdyningarna är en trolig förklaring till ökningen, noterbart är emellertid att den stora ökningen sticker ut över tid och kan jämföras de relativt modesta valårseffekter som noteras 2014, 2010 och 2006.

Figur 2.4 Andel som diskuterat politik minst en gång i veckan och andel som är mycket eller ganska intresserad av politik, Västra Götaland 1993–2018 (procent)



Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *”Hur intresserad är du i allmänhet av politik?”* Figuren visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1993–2018.

Tabell 2.5 visar skillnaden i olika grupper avseende diskuterat politik och politiskt intresse. Tidigare litteratur visar på att det politiska självförtroendet, t ex att man regelbundet diskuterar politik är större bland vissa grupper i samhället (Southwell, 2012). I tabell 2.6 kan vi se att män, äldre personer, de med högre utbildning samt boende i Göteborgsregionen uppvisar högre nivåer av politiskt intresse. De två sistnämnda grupperna visar samma mönster när det gäller att diskutera politik. Skillnaderna inom grupperna är framför allt påtagliga när det gäller uppnådd utbildningsnivå, där det skiljer 30 procentenheter mellan de som har låg och hög utbildning i diskuterat politik och 23 procentenheter för samma grupper med avseende politiskt intresse.

Tabell 2.6 Diskuterat politik och politiskt intresse i olika samhällsgrupper, Västra Götaland 2018 (procent och antal)

	Diskuterat politik minst en gång i veckan	Politiskt intresse	Minsta antal svar
Samtliga	50	66	2 798
Kön			
Kvinna	49	60	1 468
Man	51	72	1 320
Ålder			
16–29 år	46	59	407
30–49 år	53	64	795
50–64 år	52	63	778
65–85 år	47	72	818
Utbildning			
Låg	34	54	382
Medellåg	44	59	775
Medelhög	50	67	659
Hög	64	77	936
Delregion			
Göteborgsregionen	54	69	1 578
Sjuhärad	44	60	358
Skaraborg	49	62	420
Fyrbodalen	42	61	424

Kommentar: Frågorna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *Hur intresserad är du i allmänhet av politik?* Andelen som diskuterar politik avses de som diskuterar minst en gång i veckan. Andelen som har ett politiskt intresse avses de som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” ingår ”Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet” som en av definitionerna på Det goda livet. Delaktighet i samhället kan kopplas till västsvenskarnas syn på demokrati och deras politiska deltagande. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer demokratin och det politiska styret samt i vilken utsträckning de känner att de kan delta och engagera sig politiskt.

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de boende i Västra Götaland är nöjda med demokratin. Däremot uteblev den ökning av nöjdhet 2018 som normalt förekommer under valår. Förtroendet för politiker är alltigenom lågt, och bedömningen av Västra Götalandsregionens politiker är betydligt sämre än för politiker på riks- och kommunnivå. En större andel bedömer att regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt än bra. Samtidigt ges kommunstyrelserna likvärdigt positiva som negativa omdömen. Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen är lägre än i Sverige, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Trenden över tid är dock att fler och fler anser sig ha möjlighet att påverka. Resultaten visar också att det politiska intresset är stort och att andelen som diskuterar politik regelbundet ökade markant 2018.

Bedömning av demokratin och det politiska styret

Nöjdheten med hur demokratin fungerar är högst på nationell nivå följt av bedömningen av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Normalt är omdömet gällande demokratin relativt stabilt

över tid förutom när det är valår i Sverige då nöjdheten tenderar att stiga jämfört med året innan. Valåret 2018 sticker dock ut som det första året under mätperiodens 20 år där ingen ökning av nöjdheten med demokratin jämfört med föregående år noterats. Istället har i nöjdheten med demokratin i Sverige och Västra Götalandsregionen minskat, en trolig effekt av det osäkra och turbulenta efterspel av riksdagsvalet då merparten av svaren samlades in. Bedömningen av riks- och kommunpolitiker ökade däremot i positiva omdömen jämfört med föregående år. Västra Götalandsregionens politiker åtnjuter dock betydligt lägre förtroende än övriga politiker. Samtidigt visar resultaten att en stor andel uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om regionens politiker. Det indikerar möjligen att regionpolitikerna är okända för invånarna i regionen. Samma mönster återfinns när regionstyrelsen bedöms. Omdömet är negativt men en större andel uppger att de inte vet eller inte har någon uppfattning, vilket även kan tyda på en bristande kännedom om den politik som bedrivs av regionen. Bedömningarna av kommunstyrelserna får något bättre betyg. Däremot visar utvecklingen över tid att sedan toppnoteringen 2006 har de positiva bedömningarna minskat och de senaste åren har lika stora andelar givit positiva som negativa betyg. Vidare visar bedömningarna av kommunstyrelserna på regionala skillnader. Boende i Skaraborg är betydligt mer positiva till sina kommunstyrelser än övriga delregioner.

Politiskt deltagande och engagemang

Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut är störst i kommunen, där över en fjärdedel anser sig ha mycket eller ganska god möjlighet att påverka. Därefter följer stadsdelen/del av kommunen, Sverige, Västra Götalandsregionen och sist EU. Störst andel som anser sig kunna påverka politiken i Västra Götalandsregionen återfinns i Göteborgsregionen även om skillnaderna mellan delregionerna är små. Under de senaste 20 åren har andelen som anser sig ha möjlighet att påverka politiska beslut i regionen ökat mycket även om nivån fortfarande är förhållandevis låg. Däremot återfinns stora skillnader i känslan av att kunna påverka mellan olika sociodemografiska grupper. Yngre och högutbildade personer upplever i högre grad att de kan påverka än äldre och lågutbildade. Skillnader mellan olika samhällsgrupper är också påtagliga när det gäller politiskt intresse och bland de som regelbundet diskuterar politik. Överlag är det politiska intresset i regionen högt, men män, äldre personer, högutbildade samt boende i Göteborgsregionen uppvisar betydligt högre nivåer av politiskt intresse. Andelen som diskuterar politik regelbundet ökade mycket 2018, men varierar stort beroende på utbildningsnivå. Högutbildade diskuterar politik i mycket högre utsträckning än lågutbildade.

Resultaten pekar mot att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Givet dessa resultat är stärkt medborgardialog och ökat synliggörande av regional politik områden möjliga områden som kan stärka den regionala demokratin. Invånarna i Västra Götaland har samtidigt ett stort politiskt intresse och att andelen som diskuterat politik ökat betydligt tyder på att befolkningen i regionen är engagerad, trots nivåskillnader bland olika socioekonomiska grupper.

3. Kultur och fritid

Ett av fem fokusområden i Vision Västra Götaland – Det goda livet (2005) är kultur. I den västsvenska SOM-undersökningen mäts medborgarnas vanor och aktiviteter, som i många fall direkt eller indirekt kan kopplas till kultur av olika slag. Det här kapitlet utgår från dessa vanor för att studera västsvenskarnas övergripande livsstil, och kartlägger vilka grupper som deltar mer aktivt än andra utifrån visionens mål om en region för alla. Inledningsvis avhandlas fritid och föreningsliv, och därefter studeras kulturliv och hur kulturbegreppet tar sig uttryck i regionen.

SOM-undersökningarna har mätt vanor sedan slutet av åttiotalet. Till skillnad från attityder som ibland förändras relativt hastigt tenderar vanor att vara stabila över tid, men vissa delfrågor kan ändå hjälpa till att fånga upp långsamma förändringar i samhället. Två allmänna exempel på detta är den sedan 90-talets början ökande andelen restaurangbesök och minskande graden av morgontidningsläsning på papper i Sverige (Andersson & Martinsson, 2018).

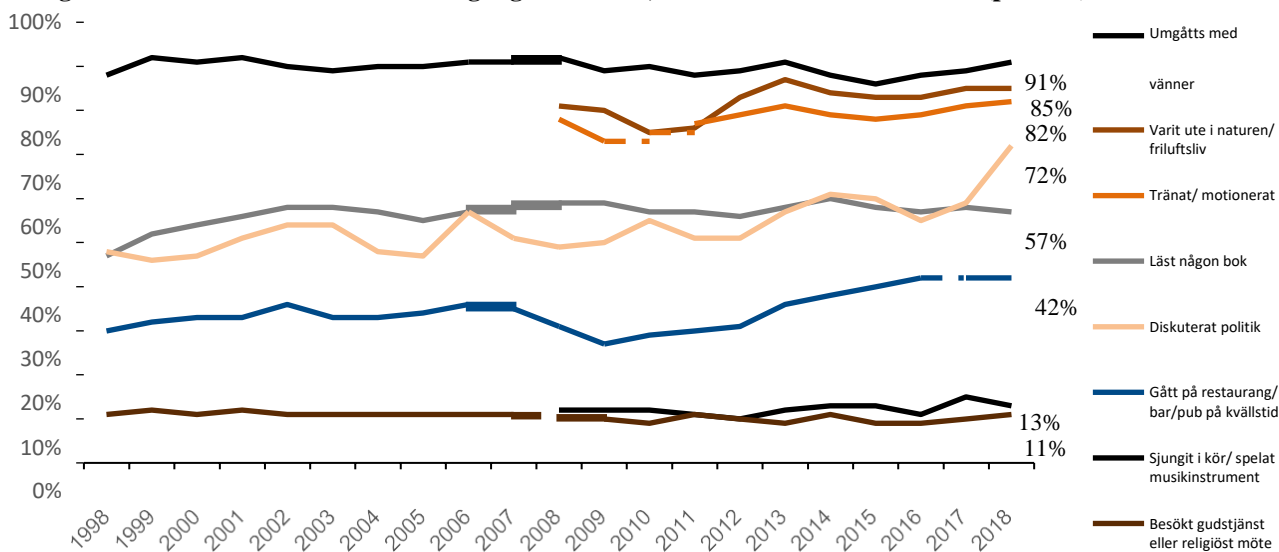
För såväl kultur som fritid står det klart att mycket av det vi gör på vår lediga tid, många av de sammanhang vi deltar i och mycket av det kulturutövande vi ägnar oss åt inte täcks in av SOM-undersökningarna (se Bové & Jansson, 2017). Exempelvis mättes 2018 få exempel på skapande konst såsom måleri, skulptur, poesi eller musikskapande (skiljt från spela instrument). De frågor som presenteras kan ändå ses som en fingervisning för generella beteendemönster, och visar ofta på relevanta skillnader mellan olika grupper.

Fritid och föreningsliv

Som figur 3.1 illustrerar är utförandet av de vanor som regelbundet mäts i den västsvenska SOM-undersökningen generellt stabila över tid. *Diskuterat politik* är den vana som tenderar att svänga kraftigast, då den normalt följer de svenska valcyklerna. 2018 så diskuterade västsvenskarna mer politik än någonsin under hela mätperioden, 72 procent av de svarande gjorde det minst en gång i månaden jämfört med 61 procent förra valåret 2014. Valet 2018 innehöll många av de faktorer som forskning menar ökar valdeltagande och intresse, så som en hög konfliktnivå och en ökad parlamentarisk osäkerhet (Oscarsson et al., 2018), vilket kan vara en förklaring. Även om årets mätning visade ett noterbart högt deltagande även för ett valår så är detta en aktivitet som blivit något vanligare med tiden – kanske i samband med introducering av nya plattformar för dialog och diskussion (Andersson et al., 2017). En annan vana som tidigare verkade bli allt vanligare men nu tycks stabiliserat sig är *gått på restaurang/pub/bar på kvällstid*, vilket 42 procent av respondenterna säger sig ha gjort minst en gång i månaden 2018.

Umgås med vänner, varit ute i naturen samt tränat/motionerat är mycket vanligt förekommande aktiviteter bland de svarande i de västsvenska SOM-undersökningarna, och något som mellan 80 och 90 procent av de svarande säger sig göra minst en gång i månaden. En minst lika vanlig aktivitet är att *se på film/tv-serie*, något 92 procent av respondenterna säger sig ha gjort minst en gång i månaden, men då frågan har en ny formulering sedan 2018 illustreras vanan endast i tabell 3.1. Drygt hälften av västsvenskarna har *läst en bok* minst en gång i månaden medan en tiondel lika regelbundet besöker *gudstjänster eller andra typer av religiösa möten*. 2008 gjordes en förändring i frågeformuleringen för det som idag heter *sjungit i kör/spelat musikinstrument*, varför endast resultat från och med detta år redovisas.

Figur 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. Streckad linjer betyder att frågan antingen inte ställts eller skiljer sig något från övriga år i formuleringen. Procentbasen utgörs av de som besvarat delfrågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

Trots att dessa vanemönster ser relativt stabila ut kan vi se flera skillnader när resultaten bryts ner på olika grupper. Tabell 3.1 nedan redovisar tio olika vanor som generellt kan klassas som fritidsaktiviteter från den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Utbildning är den variabel i SOM-undersökningen som ger störst utslag för majoriteten av dessa aktiviteter. Överlag ägnar sig de med högre utbildningsnivå i större utsträckning åt samtliga aktiviteter med undantag för *besökt gudstjänst eller religiösa möten* där svarande med medellåg och medelhög utbildning deltar något mer. Störst skillnader med avseende på utbildningsnivå återfinns för *läst någon bok*, *diskuterat politik* och *lyssnat på podcast*. 42 procent av de med låg utbildning svarar att de *läst bok* en gång i månaden eller oftare det senaste året, jämfört med 72 procent bland de med hög utbildning. För vanan *umgåtts med vänner* är skillnaderna mellan olika utbildningsnivåer mycket liten.

Även värt att notera är hur *läst någon bok* och *besökt bibliotek* skiljer sig mellan könen. Enligt undersökningen ägnar kvinnor sig åt båda dessa läsningsrelaterade vanor i högre utsträckning än män. 68 procent av kvinnorna säger sig ha läst bok minst en gång i månaden jämfört med 46 procent av männen. Enda vanan där män är mer aktiva är *diskuterat politik* och 74 procent av männen säger sig göra det minst en gång i månaden jämfört med 71 procent av kvinnorna. Individer uppvuxna i huvudsak utanför nordnorden är mer frekventa besökare av *bibliotek* samt *gudstjänster eller religiösa möten*, medan individer i huvudsak uppvuxna i nordnorden i högre utsträckning har *diskuterat politik*. I övrigt är skillnaderna mellan de båda grupperna inte särskilt stora.

Äldre *besöker gudstjänst/religiöst möte* i högre utsträckning än yngre. Omvänt finns kraftiga ålderskillnader för *lyssnat på podcast* och även delvis för *sjungit i kör/spelat musikinstrument*. I båda dessa fall ägnar sig yngre oftare åt aktiviteten än äldre. Hela 60 procent av de svarande i gruppen 16–29 år säger sig ha *lyssnat på podcast* en gång i månaden eller oftare medan de som anger detsamma i åldersgruppen 65–85 bara är 11 procent. Podcast är ett relativt nytt fenomen samt att det i regel kräver en smarttelefon eller dylikt vilket delvis kan förklara de stora skillnaderna. För majoriteten av de mätta fritidsaktiviteterna så deltar höginkomsttagare i högre utsträckning och den största skillnaden återfinns för att någon gång i månaden ha *diskuterat politik* och *lyssnat på podcast*. För vanorna *besökt bibliotek*, *besökt gudstjänster eller religiösa möten* samt *sjungit i kör/spelat instrument* så är omvänt

låginkomsttagare mer frekventa utövare. I gruppen subjektiv klass är spridningen stor för vilken

delgrupp som gör vanorna i störst utsträckning och för majoriteten av vanorna finns heller inga stora skillnader mellan delgrupperna.

Geografiskt är göteborgarna möjligen lite mer benägna att *diskutera politik och läsa någon bok* men lite mindre benägna att *besöka gudstjänst eller religiöst möte* än övriga. I övrigt syns inga dramatiska geografiska skillnader. Vad gäller livstillfredsställelse kan vi notera att den lilla grupp som inte är nöjd inte skiljer sig märkbart från övriga vad gäller majoriteten av de fritidsaktiviteter som ofta görs på egen hand i hemmet. Störst variation finns för vanorna *umgås med vänner* samt *varit ute i naturen/friluftsliv*, där de som inte är nöjda med sina liv gör det i betydligt mindre utsträckning. Att individer som är nöjda med sina liv umgås mer med vänner ligger i linje med tidigare studier som pekar på starka samband mellan upplevd lycka och att umgås med vänner (Västra Götalandsregionen, 2018).

Tabell 3.1 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2018 (procent)

	Motionerat / tränat	Varit ute i naturen /friluftsliv	Läst någon bok	Besökt bibliotek	Sett på film/tv-serie	Sjungit i kör/ spelat musikinstr	Umgåtts med vänner	Diskuterat politik	Besökt gudstjänst eller	Lyssnat på podcast	Minsta antal svar
Samtliga	82	85	57	27	92	13	91	72	11	32	2 646
Kön											
Kvinna	83	88	68	32	95	12	92	71	13	34	1 402
Man	80	82	46	22	91	13	90	74	8	29	1 234
Ålder											
16–29 år	87	78	47	25	94	18	93	69	8	60	384
30–49 år	81	86	57	29	95	14	89	78	9	46	758
50–64 år	80	88	61	22	94	13	90	74	9	27	735
65–85 år	78	85	61	31	88	10	91	65	13	11	762
Utbildning											
Låg utbildning	75	80	42	21	84	6	88	54	9	9	359
Medellåg utbildning	78	83	47	20	94	12	91	66	11	31	724
Medelhög utbildning	83	86	61	30	93	12	90	73	11	35	627
Hög utbildning	86	87	72	35	95	18	92	85	9	42	885
Inkomst											
Max 14 999 SEK	77	80	56	33	90	14	90	60	15	26	590
Mellan 15 000 och 34 999	81	85	56	28	93	12	91	71	9	31	1 281
Mer än 35 000 SEK	86	88	63	21	94	13	93	85	7	42	692
Subjektiv klass											
Arbetarhem	78	82	48	23	90	10	88	64	10	29	994
Jordbrukarhem	69	91	44	15	88	14	87	61	16	10	77
Tjänstemannahem	83	86	65	30	95	14	93	79	9	36	953
Högre tjänstemannahem	88	90	74	33	92	17	94	84	12	38	271
Företagarhem	84	88	63	28	94	15	97	76	12	32	202
Huvudsaklig uppväxt											
I norden	82	86	58	26	94	13	92	73	8	33	2 338
Utanför norden	76	80	57	42	85	15	85	60	25	29	185
Delregion											
Göteborgsregionen	82	85	61	30	91	14	91	76	8	36	1 572
Sjuhärad	79	88	55	25	92	12	89	66	12	31	352
Skaraborg	86	85	53	26	93	13	94	70	14	30	420
Fyrbodalsregionen	79	84	55	21	92	12	90	67	9	24	436
Livstillfredsställelse											
Mycket nöjd med livet	86	89	62	27	94	13	96	75	10	36	889
Ganska nöjd med livet	79	84	55	28	91	12	90	69	10	31	1 526
Inte nöjd med livet	72	69	49	28	91	13	81	75	8	27	200

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

I den västsvenska SOM-undersökningen mäts även medlemskap i olika typer av föreningar och organisationer. Dessa typer av medlemskap har historiskt setts som ett allmänt mått på engagemang i civilsamhället och trots att detta engagemang, i alla fall i den form det mäts i SOM-undersökningarna, har minskat något i Västsverige sedan mitten av 00-talet (Andersson et al, 2017) har regionen fortsatt en stark förenings- och folkrörelsetradition med många anslutna medlemmar.

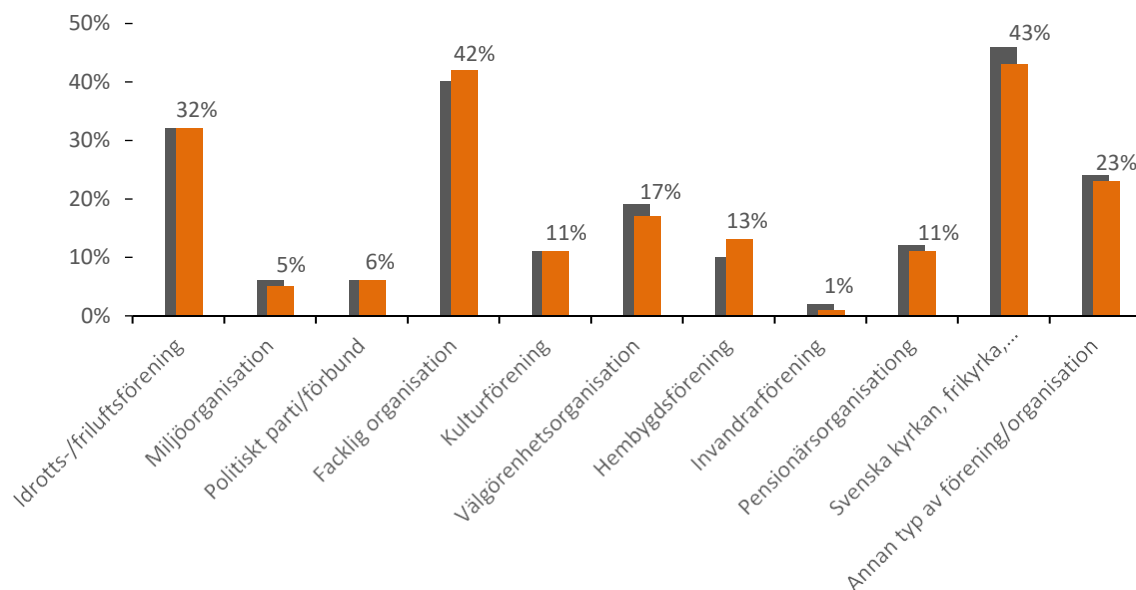
Sjunkande antal föreningsmedlemmar är inte bara en utveckling som har setts i Västsverige utan i hela riket under de senaste 25 åren (Boije & Ottervik, 2014). En av orsakerna sägs vara att det har blivit mindre och mindre vanligt att vara medlem i en *facklig organisation* (Boije, 2014). Som figur 3.2 visar bekräftar 2018 års västsvenska SOM-undersökning inte denna tidigare trend, utan 42 procent av de svarande säger sig vara fackligt anslutna att jämföra med 40 procent 2017 och 38 procent 2016. Om det har skett en minskning över tid av andelen fackligt anslutna tycks detta nu ha stannat av eller till och med vänt.

Det finns generella svårigheter med att jämföra den totala andelen föreningsmedlemmar i undersökningen 2018 med tidigare västsvenska SOM-undersökningar, eftersom de listade föreningsalternativen skiljer sig något från tidigare år. Särskilt inkluderas från 2017 års västsvenska SOM-undersökning *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* som ett exempel på ett medlemskap. Tydligt är att många svarande då påminns om att de faktiskt är medlemmar i Svenska kyrkan eller motsvarande, varvid andelen medlemmar i *någon förening* 2018 landar på 83 procent jämfört med 76 procent 2016. Vid kontroll för detta genom att exkludera de som säger sig endast vara medlemmar i *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* är det allmänna föreningsmedlemskapet på stabila 76 procent.

Det kyrkliga medlemskapet är med 43 procent den vanligaste typen av medlemskap i 2018 års undersökning, men som figur 3.1 visar besöker endast 11 procent gudstjänster eller religiösa möten på månatlig basis. Eftersom frågan om föreningsmedlemskap inkluderar alternativen *Ja, och jag deltar aktivt i verksamheten* samt *Ja, och jag har någon form av uppdrag* finns möjlighet att studera så kallat aktivt deltagande. Det aktiva deltagandet inom medlemskapet i Svenska kyrkan är bland de lägsta bland alla studerade medlemskap och 4 procent svarar att de deltar aktivt och/eller har någon typ av uppdrag i Svenska kyrkan. En möjlig slutsats är att det kyrkliga medlemskapet, till skillnad från många av de andra som mäts, inte alltid är resultatet av ett aktivt val. En annan förklaring kan vara att det kyrkliga medlemskapet sällan kräver samma aktiva deltagande som exempelvis ett medlemskap i en idrotts/friluftsförening ofta är förknippat med.

Efter kyrkan och facket är det vanligast att vara medlem i någon typ av idrotts- eller friluftsförening, något som 32 procent av västsvenskarna säger sig vara. Efter detta finner vi *välgörenhetsorganisation, pensionärsförening, kulturförening* och *hembygdsförening* som relativt vanliga typer av medlemskap. Det väldigt låga antalet medlemmar i *invandrarförening* (1 procent) bland de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen kan till viss del vara en effekt av att undersökningen endast genomförs på svenska samt att invandrargrupper många gånger och av olika anledningar är underrepresenterade i enkätundersökningar. Att slutligen nästan en fjärdedel (23 procent) säger sig vara med i *annan typ av förening/organisation* indikerar att undersökningen täcker in långtifrån alla de typer av medlemskap och engagemang västsvenskarna ägnar sig åt.

Figur 3.2 Medlemskap i olika typer av föreningar, Västra Götaland 2017, 2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Samtliga Ja alternativ har slagits ihop till Medlem. Lägsta antal svarspersoner är 2 540. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Grå staplar indikerar 2017 års nivåer.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2017–2018.

Kulturliv i Västra Götaland

Kultur är ett stort och svårdefinierat begrepp, som kan sägas innefatta en majoritet av om inte all mänsklig aktivitet (Regeringskansliet, 2009). Västra Götalandsregionen har som mål att vara en ledande kulturregion där alla medborgare har kultur som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet (Västra Götalandsregionen, 2005). I SOM-undersökningarna studerar vi deltagande i huvudsak via våra mätningar av vanor, men även de boendes attityder gentemot Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur undersöks.

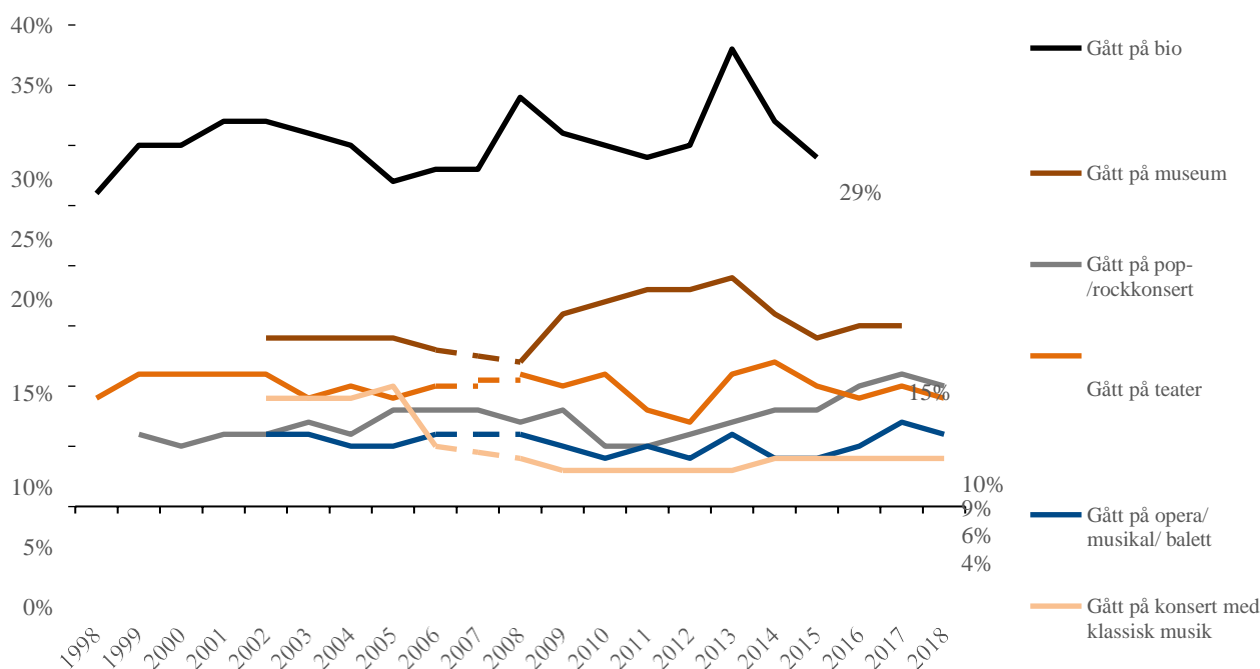
Att det sistnämnda kan vara svårt att ta ställning till framgår i och med att 25 procent av de svarande valde alternativet ingen uppfattning på frågan *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur* år 2018. De som tar ställning ger dock Västra Götalandsregionens arbete ett gott betyg, där 32 procent svarar mycket eller ganska bra och endast 11 procent svarar mycket eller ganska dåligt. Detta ger ett balansmått på +21 och endast Regionens arbete med tandvård får ett högre betyg.

Vid sidan av fritidssysslor som att se på film eller spela musik, vilka tveklöst också kan inorporeras i det vida begreppet kultur, benämns sex specifika vanor som klassiska kulturvanor. Dessa har gemensamt att de utförs utanför hemmet, görs relativt sällan, och innebär någon form konstnärlig upplevelse. Det handlar om besök på museer, konserter, biografier, teatrar eller i operasalonger. Då dessa frekvenser skiljer sig markant från exempelvis att träna eller läsa böcker redovisas dessa istället på kvartalsbasis. Figur 3.3 visar tidsserier över andelen som säger sig ha ägnat sig åt aktiviteten en gång i kvartalet eller oftare under de senaste tolv månaderna.

Att *gå på bio* är klart den vanligaste aktiviteten och något som omkring 30 procent av västsvenskarna säger sig ha gjort minst en gång i kvartalet vid senaste mättillfället 2015, och det även denna vana som fluktuerar mest över tid. Näst vanligaste aktiviteten är att *gå på museum* som efter sin toppnotering 2013 med 19 procent har haft sjunkande nivåer men nu tycks ha stabiliserat runt 15 procent. Sedan

februari 2016 är fri entré återinförd vid 18 statliga museer i Sverige (Regeringskansliet, 2016) men endast ett av dessa ligger i Västra Götaland så det tycks inte påverka mätningen. För resterande fyra kulturvanor så rör det sig i praktiken om tämligen små skillnader i deltagandet och nivåerna präglas av en relativ stabilitet över tid. Att gå på *teater* och *rock-/popkonsert* är något som omkring en tiondel av respondenterna säger sig ha gjort en gång i kvartalet eller oftare, och det är framförallt andelen som säger sig ha gått på *rock-/popkonsert* som vuxit på senare tid. Sedan bottennoteringen 2010 har andelen som säger sig gått på *rock-/popkonsert* mer än fördubblats. I nuläget är att gå på *konsert med klassisk musik* den minst populära kulturvanan i undersökningen och endast 4 procent säger ha gjort detta på kvartalsbasis. Klassisk konsert mättes tidigare bara med texten *gått på konsert* vilket förklarar den kraftiga nedgången från och med 2005 års mätning.

Figur 3.3 Kulturaktivitet minst en gång per kvartal, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i kvartalet* eller oftare. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. **Källa:** De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

Bakom dessa, i förhållande till fritidsaktiviteterna, relativt låga deltagarnivåer, döljer sig i vissa fall stora gruppkillnader som åskådliggörs i tabell 3.2. Kvinnor är något överrepresenterade för samtliga aktiviteter utom *gått på rock-/popkonsert*. Äldre går i högre utsträckning på *konsert med klassisk musik* medan yngre i betydligt högre utsträckning går på *rock-/popkonsert*. Utbildningsnivå och subjektiv klass korrelerar också tydligt med deltagandet inom samtliga kulturvanor, och det är högutbildade samt personer från tjänstemannahem/högre tjänstemannahem/företagarhem som deltar i högre utsträckning. Dessa grupper generellt högre deltagande är etablerat i tidigare forskning, och framförallt för mer klassiska och ”finkulturella” aktiviteter (se exempelvis Bourdieu, 1979/1993; Purhonen, Gronow & Rahkonen, 2011). Inom de olika inkomstgrupperna återfinns inte riktigt samma mönster, höginkomsttagare deltar i ungefär samma utsträckning som övriga grupper vilket indikerar att inkomst spelar en mindre roll för dessa typer av kulturvanor. Enda kulturaktiviteten där personer med högre inkomst deltar i klart högre utsträckning är att *gå på rock/popkonsert*.

Invånare i Göteborgsregionen ägnar sig i högre utsträckning åt samtliga kulturvanor jämfört med invånare i resterande delar av regionen, med undantag för *konsert med klassisk musik* där skaraborgsborna är lika aktiva. Värt att notera är att skillnaderna är förhållandevis små och den

identifierade variationen mellan de olika regionerna förutsätts främst ha med utbudet i den större staden att göra. Att vara bosatt i samma eller närliggande kommun som ett besöksmål har i den större analys

som redovisas i kapitlet *Kultur hit och kultur dit* (Magnusson & W. Bové 2019) visat sig vara tydligt samvarierat med att besöka det aktuella besöksmålet. Den lilla grupp personer som säger sig inte vara nöjda med sina liv skiljer sig något från övriga. De deltar generellt i lägre utsträckning i kulturvanorna, även om *rock-/popkonsert* tycks ganska tillgänglig också för denna grupp. Mönstren i tabell 3.2 känns igen från tidigare års kulturkartläggningar (Andersson et al., 2018) och även från tidigare studier (Jansson & W. Bové, 2017). Demografiska faktorer samvarierar helt enkelt väldigt ofta med dessa typer av kulturvanor.

Tabell 3.2 Kulturaktivitet minst en gång per kvartal i olika grupper i Västra Götaland, 2018 (procent)

	Gått på teater	Gått på rock- / pop-konsert	Gått på opera/ musikal/ balett	Gått på konsert med klassisk musik	Besökt /gjort minst något av alternativen	Minsta antal svar
Samtliga	9	10	6	4	20	2 659
Kön						
Kvinna	13	8	7	5	22	1 401
Man	6	12	4	4	17	1 248
Ålder						
16–29 år	10	16	7	4	22	385
30–49 år	7	13	3	3	18	764
50–64 år	10	11	7	5	22	735
65–85 år	13	3	8	8	19	773
Utbildning						
Låg utbildning	7	2	4	3	11	363
Medellåg utbildning	7	10	6	3	16	729
Medelhög utbildning	10	11	6	4	20	632
Hög utbildning	13	13	9	8	26	887
Inkomst						
Max 14 999 SEK	10	8	7	5	18	596
Mellan 15 000 och 34 999	9	9	6	3	18	1 288
Mer än 35 000 SEK	11	14	7	6	24	694
Subjektiv klass						
Arbetslöshet	5	7	4	1	14	1 003
Jordbrukarhem	6	5	2	3	14	77
Tjänstemannahem	10	12	6	5	24	955
Högre tjänstemannahem	15	11	11	11	27	273
Företagarhem	15	11	15	8	27	202
Huvudsaklig uppväxt						
I norden	9	10	5	4	20	2 348
Utanför nordn	13	8	10	8	19	185
Delregion						
Göteborgsregionen	13	13	7	5	24	1 574
Sjuhäradsregionen	9	7	4	3	16	357
Skaraborgsregionen	7	6	5	5	14	424
Fyrbodalsregionen	7	6	3	2	14	438
Livstillfredsställelse						
Mycket nöjd med livet	10	10	8	5	22	897
Ganska nöjd med livet	10	11	5	4	19	1 532
Inte nöjd med livet	1	8	3	1	13	201

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* Tabellen visar andelen som svarat att de gör de olika aktiviteterna *någon gång i kvartalet* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Livstillfredsställelse avser svar på frågan *Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?*. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

För att få ett helhetsgrepp på denna typ av deltagande slås ibland samtliga kulturvanor ihop för att åskådliggöra andelen personer som *besökt eller gjort minst något* en gång i kvartalet eller oftare. Så även i tabell 3.2. Där framgår att den variabel som i högst utsträckning varierar med deltagandegraden är utbildning. 26 procent av de med hög utbildning har gjort någon av kulturaktiviteterna en gång i kvartalet eller oftare, att jämföras med 11 procent i gruppen med låg utbildning. Ett liknande men inte riktigt lika starkt mönster återfinns återigen för klasstillhörighet där företagare och högre tjänstemannahem men också bosatta i Göteborgsregionen deltar i högre utsträckning. Värt att notera är att Göteborgsregionen har en högre andel högutbildade än övriga regioner, vilket kan påverka det sedda resultatet.

Avslutningsvis redovisas statistik kring några av de besöksmål i regionen som kan sägas vara kopplade till kulturlivet. Sedan 1999 listas en handfull av regionala anläggningar eller utflyktsmål som respondenterna får svara på om de besökt under det senaste året. Tabell 3.3 nedan presenterar en översikt för samtliga år, även om 2018 års västsvenska SOM-undersökning frågade specifikt om 13 av utflyktsmålen.

Mest besökta 2018 är *Göteborgs naturhistoriska museum* och *GöteborgsOperan*, som båda besökts av nästintill en fjärdedel av alla svarande. Därefter återfinns *Läckö slott* och *Göteborgs stadsmuseum* som båda har klättrat något i andelen besökare sedan 2017. I övrigt är nivåerna stabila för samtliga uppmätta institutioner förutom Göteborgs konstmuseum som uppvisar ett reducerat antal besökare sedan förra mättillfället, från 20 procent till 15 procent. Högst noteringar under mätperioden totalt har Liseberg.

Vad som inte redovisas här är hur dessa besöksmål varierar med gruppstillhörighet. Tidigare studier har dock bekräftat att den tveklöst mest betydelsefulla variabeln är om du är bosatt i den del av regionen där besöksmålet är beläget eller inte. Västsvenskarna besöker helt enkelt de utflyktsmål som är mest tillgängliga för dem (Magnusson & W. Bové, 2019; Oscarsson, 2011) Demografiska aspekter så som utbildning och klass har även visat sig samvariera med besök av utflyktsmål men i mindre utsträckning och verkar för flera ha minskat i betydelse över tid (Magnusson & W. Bové 2019). Sammantaget visar den här undersökningen att västsvenskarnas fritids- och kulturvanor är fortsatt stabila och att kulturlivet i regionen överlag verkar vara vid god hälsa.

Tabell 3.3 Boende i Västra Götaland som har besökt olika anläggningar/utflyktsmål i regionen, 1999–2018 (procent)

	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liseberg	60	61	61	63	60	58	58	58	56	58	55	51	52	-	-	-	-	-
Gekås i Ullared	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-
Göteborgs botaniska trädgård	-	-	-	-	-	-	-	32	32	35	36	-	-	-	-	-	-	-
Scandinavium	32	-	-	-	33	35	36	37	34	34	-	-	-	-	27	-	-	-
Universeum	-	24	29	29	30	29	29	28	28	30	29	28	-	-	-	-	-	-
Göteborgs naturhistoriska museum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	25	-	23
GöteborgsOperan	25	25	21	23	22	22	23	21	21	22	22	19	21	19	20	22	22	23
Läckö slott	18	19	18	20	18	20	17	20	17	18	20	17	18	-	19	-	20	21
Gamla Ullevi	18	18	17	21	17	17	-	-	18	21	-	17	19	16	-	-	-	-
Göteborgs konstmuseum	17	16	14	14	14	16	16	12	13	16	-	-	-	16	-	20	-	15
Göteborgs stadsmuseum	-	12	10	11	12	19	11	12	12	14	15	14	-	-	14	-	18	17
Sjöfartsmuseet akvariet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	17	20
Lorensbergsteatern	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-
Konserthuset i Göteborg	16	16	15	17	17	17	17	16	16	18	18	14	16	14	16	17	16	16
Världskulturmuseet i Göteborg	-	-	-	-	12	14	14	13	13	14	-	-	-	-	-	-	-	14
Göteborgs stadsteater	-	-	14	16	14	14	13	14	12	13	14	13	14	14	15	16	15	15
Nordiska akvarellmuseet	-	14	13	16	14	14	14	11	14	14	15	-	12	-	14	-	14	14
Borås djurpark	17	18	17	19	19	19	18	15	16	16	18	16	14	13	-	-	-	-
Havets hus i Lysekil	18	16	14	15	12	14	14	13	13	14	14	12	11	13	-	-	-	-
Nordens Ark	16	15	14	14	13	15	14	14	14	14	15	13	-	-	12	-	-	-
Röhsska museet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	15	-	-
Bohusläns museum	15	13	12	13	11	13	12	11	11	12	11	-	-	12	-	15	-	12
Rondo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	11	-	-	-	-
Håverudsakvedukten	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	14	10	-	-	-	-	-	-
Skara sommarland	13	-	-	12	11	13	11	-	11	11	12	9	9	-	-	-	-	-
Folkteatern Göteborg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	9	-	-	-	-	-	-	-
Konserthuset i Vara	-	-	-	4	9	9	-	8	7	7	10	-	9	8	-	11	-	-
Vitlycke museum	9	10	-	-	-	-	5	5	5	4	-	-	-	-	4	-	10	9
Borås Arena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Åbytravet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Innovatum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	9	-
Borås konstmuseum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-
Västergötlands museum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	5
Dalslands konstmuseum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. Tabellen visar andelen som säger sig ha besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst *någon gång* under de senaste 12 månaderna. Från och med 2012 inkluderades svarsalternativet 'känner ej till' vilket påverkar hur frågan besvarats. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. "-." frågan ej ställd.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1999–2018.

Sammanfattning

Västra Götaland har en tydlig kulturprofil och målsättningen i styrdokumentet ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” är att vara en ledande kulturregion där alla medborgare har kulturen som kraftkälla och deltar aktivt i kulturlivet. Det här kapitlet kartlägger hur invånarna i regionen deltar i olika vanor och aktiviteter som kan kopplas till kultur utifrån visionens mål om en region för alla. Inledningsvis avhandlas fritid och föreningsliv, och därefter studeras kulturliv och hur kulturbegreppet tar sig uttryck i regionen.

Huvudresultaten indikerar att västsvenskarnas kulturvanor är jämförelsevis stabila över tid och att variation i utövande framförallt finns mellan olika grupper. Högutbildade och kvinnor verkar generellt vara mer aktiva utövare av både fritidsaktiviteter och kulturella vanor. Utövande av fritidsaktiviteter är främst relaterat till inkomst, ålder och om man i huvudsak har vuxit upp i eller utanför Norden. För deltagande i kulturaktiviteter verkar subjektiv klasstillhörighet och boenderegion spela en större roll. Mycket av resultatet ligger i linje med övrig forskning inom området och avviker därför inte från det förväntade. Ett annat resultat är att personer med låg livstillfredsställelse verkar delta mindre i fritidsaktiviteter som normalt utövas utanför bostaden jämfört med personer med hög livstillfredsställelse. Medlemskap i olika typer av föreningar och organisationer förhåller sig relativt stabilt jämfört med tidigare år och den något sjunkande trend som setts sedan mitten av 00-talet verkar ha stannat av. Överlag verkar kulturlivet i regionen vara vid god hälsa, vilket styrks av att Västra Götalandsregionens arbete med kultur får ett gott betyg av medborgarna där totalt sett fler respondenter är positiva än negativa.

Fritid och föreningsliv

Fritidsvanor tenderar att vara väldigt stabila över tid, och sedan 1998 har endast små förändringar skett för majoriteten av vanorna som mäts i de västsvenska SOM-undersökningarna. De vanorna som flest västsvenskar uppger sig ha gjort under mätperioden 2018 är *umgått med vänner* och *sett på film/tv-serie*. Vanan att *diskutera politik* skiljer sig från övriga genom att den tenderar att svänga kraftigt, då den normalt följer de svenska valcyklerna. 2018 sticker ut extra och västsvenskarna uppgav sig prata mer politik än någonsin. Varför är svårt att säkert säga men valet 2018 kännetecknades av hög konfliktnivå och ökad osäkerhet om det parlamentariska läget vilket kan ha bidragit. Större variation för samtliga fritidsvanor syns på grupp nivå. Högutbildade, höginkomsttagare och kvinnor utövar majoriteten av de mätta fritidsaktiviteterna i högre utsträckning. Det finns även skillnader mellan åldersgrupper där yngre tenderar att *lyssna på podcast* i högre utsträckning, och *besöka gudstjänst eller religiöst möte* är mer förknippat med äldre. Livstillfredsställelse verkar ha ett begränsat samband med utövandet av fritidsaktiviteter i stort, med tydliga skillnader finns för vara *ute i naturen/friluftsliv* samt *umgått med vänner* där gruppen som inte är nöjda med livet deltar i lägre utsträckning. Inga dramatiska geografiska skillnader mellan regionerna syns för denna typ av vanor. Fritiden inkluderar även för många ett aktivt föreningsliv. Nationellt har en trend av både något dalande medlemsantal och minskad aktivitet setts under de senaste 25 åren. Liknande tendenser har även identifierats i den västsvenska SOM-undersökningen sedan mitten av 00-talet, där framförallt sjunkande antal fackligt anslutna kan vara en delförklaring. Sedan 2017 verkar trenden dock ha stannat av, och både 2017 och 2018 har antalet fackligt anslutna i Västsverige ökat. Vanligast är att vara medlem *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* eller i en *facklig organisation*. Av de svarande som uppger sig vara medlem i *Svenska kyrkan, frikyrka, religiös organisation* är endast 4 procent aktiva medlemmar vilket pekar på att det kyrkliga medlemskapet, till skillnad från många av de andra som mäts, inte alltid är resultatet av ett aktivt val. Lägst andel uppger sig vara medlem i en invandrarförening, men siffran bör tolkas med

försiktighet då en förklaring kan vara att enkäten endast ställs på svenska eller att invandrargrupper många gånger och av olika anledningar generellt är underrepresenterade i enkätundersökningar.

Sammantaget verkar utbildning ge störst utslag på deltagande i fritidsaktiviteterna. Viss försiktighet bör iaktas vid tolkningen av resultatet eftersom procentsatserna redovisas utan hänsyn till eventuell påverkan av de övriga variablerna, och den unika förklaringskraften hos en variabel är därför svår att urskilja. För föreningslivet så har inga stora förändringar i medlemsantal skett sedan 2017 och regionen bedöms ha en fortsatt stark förenings- och folkrörelsetradition.

Kultur

I SOM-undersökningarna studerar vi deltagande i kultur i huvudsak via våra mätningar av vanor, men även de boendes attityder gentemot Västra Götalandsregionens arbete med avseende på kultur undersöks. Bland dem som tar ställning så får Västra Götalandsregionens arbete med kultur ett gott betyg med ett balansmått på +21. Det innebär att fler svar är positiva än negativa. Västsvenskarna utövar som förväntat de klassiska kulturvanorna mer sällan jämfört med övriga vanor. Över tid är det vanligast att *gå på bio* följt av att *gå på museum* och minst går västsvenskarna på *koncert med klassisk musik*. Uppdelat på gruppnivå ser vi att högre utbildning och klasstillhörighet är korrelerat med högre deltagande i samtliga kulturvanor 2018. Resultatet är förväntat och ligger i linje med annan forskning. Samma effekt syns dock inte mellan de olika inkomstgrupperna där höginkomsttagare deltar i ungefär samma utsträckning med undantag för att *gå på rock/popkoncert* där de är mer aktiva. Invånare i Göteborgsregionen deltar i högre utsträckning i alla typer av kulturvanor utom *koncert med klassisk musik* där boende i Skaraborg är lika aktiva. Variationen kan bero på det större utbudet i den större staden; geografisk närhet har i andra studier visats sig vara nära samvarierat med besök. Vi besöker helt enkelt i högre utsträckning besöksmål som vi har nära till. Tittar vi till det samlade resultatet om man har gjort något av de fyra klassiska kulturaktiviteterna minst en gång i kvartalet så syns inga större skillnader för ålder eller om man i huvudsak har växt upp i Norden eller utanför. Kön ger visst utslag där kvinnor deltar i högre utsträckning. De individer som rapporterar en lägre grad av nöjdhet med livet deltar i betydligt lägre utsträckning i samtliga kulturaktiviteter. Undersökningen mäter även varje år hur många som har besökt ett specifikt utflyktsmål och 2018 var Göteborgs Naturhistoriska museum och GöteborgsOperan de mest välbesökta kulturresmålen mätta i undersökningen.

Sammanfattningsvis har vi sett att det finns vissa skillnader i deltagande mellan olika grupper men precis som ovan så redovisas resultaten utan kontroll för övriga faktorer vilket gör det svårt att urskilja den unika effekten av varje enskild variabel. För den här typen av vanor som görs utanför hemmet så kan vi dock identifiera geografisk närhet som en viktig parameter. För att kulturen ska vara tillgänglig för alla behöver den i någon mån finnas överallt, eller i alla fall vara lättillgänglig. Att säkerställa regional spridning kan därför vara ett tillvägagångssätt för ett aktivt kulturliv för alla medborgare. Det kan även vara värt att fundera kring vem som attraheras av utbudet som erbjuds av regionens kulturella institutioner.

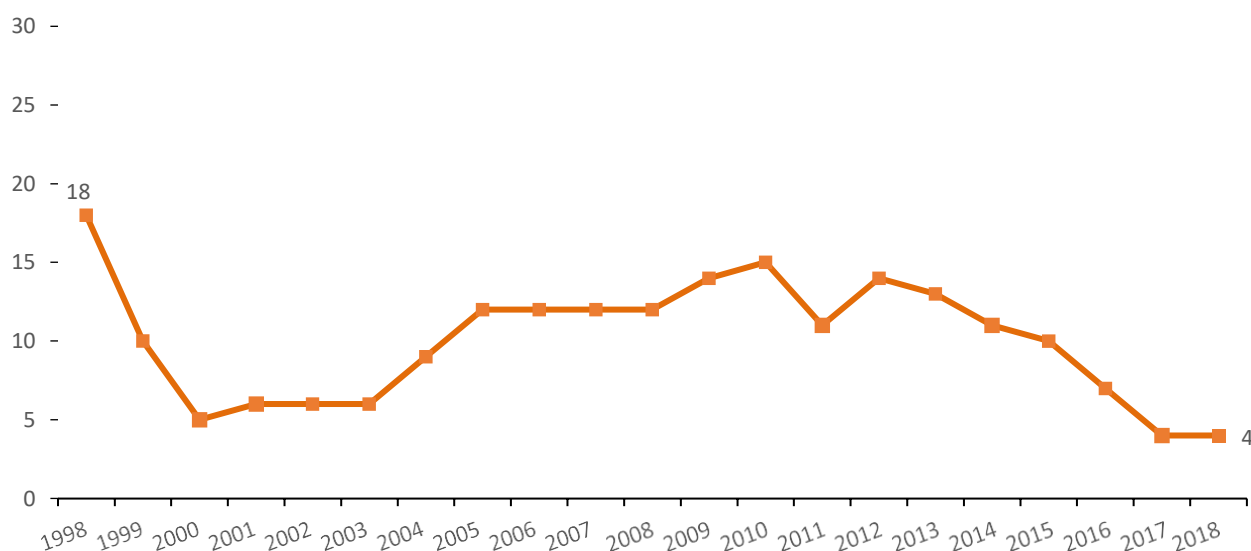
4. Arbetsmarknad och arbetsliv

Arbetsmarknaden i Västra Götaland har under de senaste åren präglats av en positiv utveckling. Sysselsättningen bland invånarna är generellt god och arbetslösheten ligger på en låg nivå, trots det finns stora utmaningar relaterat till vissa grupper. De regionala prognoser som gjorts av Arbetsförmedlingen (2019) pekar mot att konjunkturtoppen nu är passerad, även om det inom vissa sektorer fortfarande bedöms uppstå brist på arbetskraft med den kompetens som efterfrågas. En av utgångspunkterna i Västra Götalandsregionens visionsarbete är välfungerande och hållbara arbetsmarknader med hög sysselsättning (Västra Götalandsregionen, 2005). Syftet med det här kapitlet är att granska hur bra invånarna tycker att regionen sköter sin uppgift att bidra till sysselsättningen, samt hur de bedömer sin egen arbetssituation och risken för att bli arbetslös inom det närmaste året.

Bedömning av Västra Götalandsregionens insatser för ökad sysselsättning

När invånarna i Västra Götaland tillfrågades om vilka regionala samhällsfrågor eller samhällsproblem som upplevdes vara de viktigaste 2018 svarade 4 procent *arbetsmarknaden*. Frågan kommer på tionde plats efter områden som sjukvård, infrastruktur, integration, sociala frågor, lag och ordning, äldreomsorg, bostäder och miljöfrågor (Martinsson & Andersson, 2019). Frågan om arbetsmarknad som viktigaste regionala fråga har genomgått stora fluktuationer under de senaste 20 åren. Frågan har rört sig på liknande sätt på nationell nivå och detta har ofta speglat konjunktursvängningar. Under slutet av 90-talet var arbetsmarknad som allra viktigast för västsvensarna, för att sedan sjunka rejält i början av tvåtusentalet när ekonomin återhämtade sig. Anmärkningsvärt är dock den historiskt låga nivå som omnämnandet av arbetsmarknad ligger på i dagsläget. Sedan 2017 har enbart 4 procent angett arbetsmarknad som ett problem i regionen, det goda ekonomiska läge som har rått under senaste år avspeglar sig därmed tydligt i medborgarnas åsikter kring samhällsproblem.

Figur 4.1 Andel som uppgett ”Arbetsmarknad” som samhällsproblem i regionen, Västra Götaland 1998-2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Antal svarande är 2 769

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998-2018.

I en nedbrytning på gruppnivå uppstår ett relativt stabilt mönster över befolkningen. Olikt många andra frågor så finns relativt få demografiska och arbetsmarknadsmässiga gruppskillnader (Martinsson & Weissenbilder, 2019). Av naturliga skäl är den äldsta delen av befolkningen minst benägen att ange arbetsmarknad, då denna grupp antingen närmar sig pension eller redan är pensionerade. En liten skillnad, som dock ej är signifikant, återfinns även i olika inkomstgrupper. Den största skillnaden, utöver ålder, återfinns mellan olika anställningsformer. Individer med tidsbegränsad anställning är signifikant mer troliga att ange arbetsmarknaden som sitt största samhällsproblem jämfört med tillsvidareanställda som har en säkrare position i arbetslivet, vilket är ytterligare stöd för att frågan om samhällsproblem reflekterar medborgarnas dagliga politiska oro.

Tabell 4.1 Andel som uppgett ”Arbetsmarknad” som samhällsproblem fördelat på olika grupper, Västra Götaland 2018 (procent)

	Andel	Antal svar
Samtliga	4	2 769
Kön		
Kvinna	4	1 468
Man	4	1 291
Ålder		
18-29 år	5	404
30-49 år	5	797
50-64 år	3	756
65-85 år	2	812
Utbildning		
Låg	3	390
Medellåg	3	744
Medelhög	5	639
Hög	4	897
Anställningsform		
Tidsbegränsad	7	217
Tillsvidareanställning	3	2 064
Egen företagare	3	228
Anställningssektor		
Offentlig sektor	4	1 047
Privatanställd	4	1 178
Egen företagare	3	223
Egen månadsinkomst		
Max 14 999 sek	5	623
15 000 – 34 999 sek	4	1 306
Mer än 35 000 sek	3	701

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Trots att tillväxten i Västra Götaland har varit god under de senaste åren är det en något högre andel av regionens invånare som anser att Västra Götalandsregionen gör ett dåligt jobb när det handlar om att bidra till fler arbetstillfällen, jämfört med andelen som menar att regionen gör ett bra jobb (tabell 4.2). Tjugofem procent av svarspersonerna gör en kritisk bedömning av regionens arbete medan 15 procent gör en positiv bedömning. Samtidigt svarar 60 procent att uppgiften varken sköts bra eller dåligt, alternativt att de saknar uppfattning i frågan, vilket visar på en osäkerhet bland medborgarna kring vad för uppgift regionen faktiskt har. Den mest kritiska bedömningen står personer som bor i FyrBoDal för. Räknat i balansmått når gruppen ett värde om -18, vilket ska jämföras med -10 för respondentgruppen som helhet (tabell 4.2). Till de mer kritiska grupperna hör också personer som befinner sig i övre medelålder (-15). Till de något mindre kritiska grupperna hör studerande (-1), samt yngre i 18–29-

årsaldern (± 0). Anmärkningsvärt, även jämfört med tidigare år, är dock att gruppskillnaderna överlag är så små att de i de flesta fall inte är av signifikant skillnad. Västsvenskarna, med några undantag, har en samstämmig nivå av hur regionen sköter sin uppgift att bidra till fler jobb, ett faktum som onekligen färgas av att så pass många saknar en bestämd åsikt i frågan.

Tabell 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2018 (procent, antal och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmått
Samtliga	2	13	32	18	7	28	2 683	-10
Kön								
Kvinna	2	13	30	19	6	30	1 423	-10
Man	2	13	35	17	8	25	1 251	-10
Ålder								
18–29 år	3	18	26	15	6	32	392	± 0
30–49 år	1	13	31	17	8	30	777	-11
50–64 år	1	12	35	20	8	24	739	-15
65–85 år	3	11	34	18	6	28	775	-10
Utbildning								
Låg	4	14	32	19	7	24	366	-8
Medellåg	1	14	36	16	8	25	734	-9
Medelhög	1	13	34	18	6	28	632	-10
Hög	1	11	29	20	6	33	887	-14
Egen månadsinkomst								
Max 14 999 sek	2	15	31	19	5	28	603	-7
15 000 – 34 999 sek	1	12	34	18	7	28	1 288	-12
Mer än 35 000 sek	1	12	32	17	8	30	695	-12
Sysselsättning								
Arbetande	1	12	34	18	7	28	1 482	-12
Arbetslös	2	17	26	17	16	22	95	-14
Pensionär	3	11	34	18	5	29	717	-9
Studerande	3	17	23	16	5	36	186	-1
Uppväxtland								
Sverige	1	12	33	18	6	30	2 290	-11
Annat land	5	17	34	16	10	18	255	-4
Område								
Göteborgsregionen	2	14	31	17	6	30	1 453	-7
Sjuhärad	1	14	35	18	6	26	361	-9
Skaraborg	3	13	34	19	7	24	427	-10
FyrBoDal	1	10	34	19	10	26	442	-18

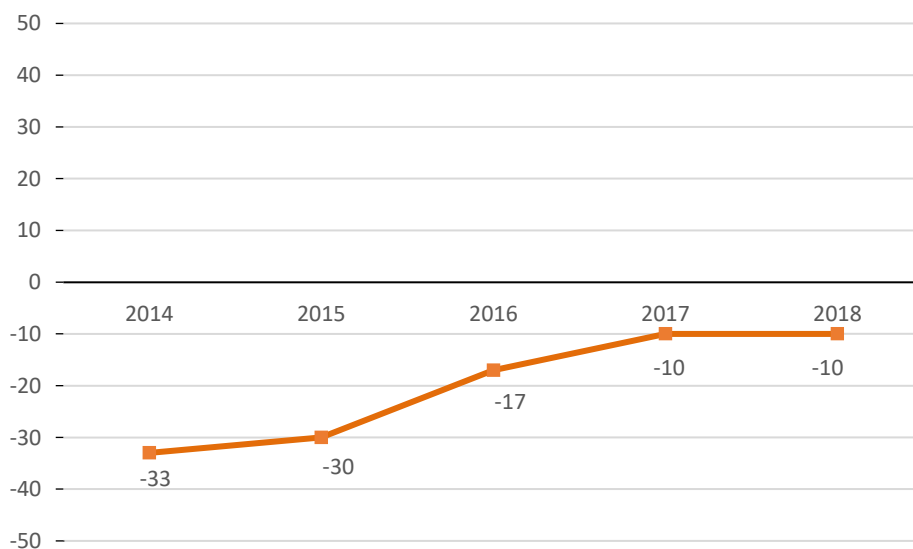
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb? Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc, *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Trots att invånarna är något kritiska till hur regionen sköter sin uppgift att bidra till ökad sysselsättning har det under de senaste åren skett en tydlig förändring i bedömningarna. Under åren 2014 och 2015 låg det samlade balansmättet på -33 respektive -30, vilket ska jämföras med -10 i 2017 och 2018 års undersökningar (figur 4.2). Även om bedömningen fortfarande håller sig på den negativa delen av skalan är det tydligt att kritiken har lindrats sedan 2015. En tänkbar förklaring till förändringen är det gynnsamma läget på den västsvenska arbetsmarknaden, vilken har präglats av en stabil tillväxt i samtliga av regionens olika delar, dominerat av tillväxten i Göteborg. Konjunkturtoppen har nu

visserligen passerats, men efterfrågan på arbetskraft är fortsatt positivt och de eventuella avmattningar av ekonomin som prognosticeras har ännu inte drabbat västsvenskarna (Arbetsförmedlingen, 2018).

Figur 4.2 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2014–2018 (balansmätt)



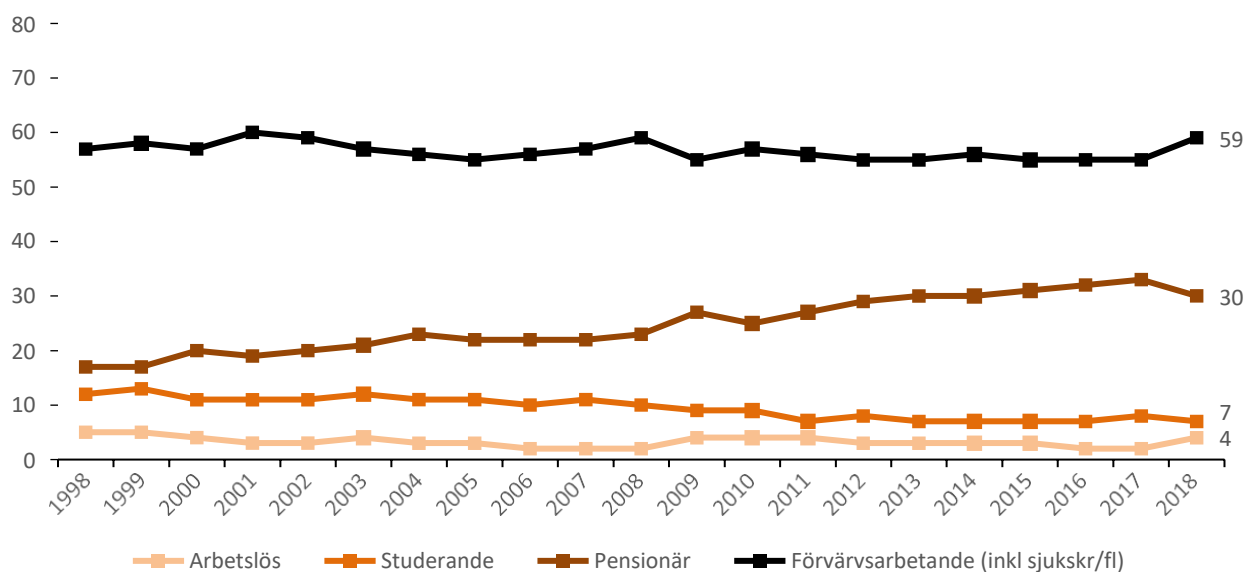
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2014–2018.

Ingen större oro för arbetslöshet

Sammanställningen av respondenternas arbetssituation har varit stabil över tid, sånär som på den ökande andelen pensionärer. Förskjutningen förklaras till viss del av en allt mer åldrande befolkning, men framför allt av en minskande svarsfrekvens bland yngre. Inte minst de förskjutningar som sker i svarspersonernas arbetsmarknadssituation 2018 går att förklara med en sjunkande svarsfrekvens bland vissa grupper. De yngre, som till stor del representerar studenter, stod för en stor del av den sjunkande svarsfrekvensen detta år. Övrig del bestod dock till majoritet av att även äldre svarade i något mindre utsträckning än tidigare år (Tipple & Weissenbilder, 2019). Arbetslösheten i Västra Götaland låg under insamlingsperioden kring 6–7 procent enligt officiell statistik och de arbetslösa är därmed något underrepresenterade i 2018 års SOM-undersökning (Arbetsförmedlingen, 2018).

Figur 4.3 Svarepersonernas arbetsmarknadssituation, Västra Götaland 1998–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* med svarsalternativen *Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), ålderspensionär/avtalspensionär, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning, har sjuk-/aktivitetsersättning, studerande, arbetslös och annat* (öppet svarsalternativ). Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Figuren redogör för svarepersonernas arbetsmarknadssituation. SOM-undersökningarna har lägre svarsfrekvens bland ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Siffrorna kan därför inte jämföras med arbetslöshetsstatistik från till exempel SCB eller Arbetsförmedlingen.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

I de prognoser som gjorts av hur de regionala arbetsmarknaderna förväntas utvecklas under det närmaste året har Västra Götaland fallit väl ut när det gäller efterfrågan på arbetskraft (Arbetsförmedlingen, 2019). Det återspeglas också i svaren från respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen 2018 när de tillfrågas om hur de bedömer risken att bli arbetslös inom de närmaste 12 månaderna. Endast 3 procent uppskattar risken att drabbas av arbetslöshet som mycket stor medan ytterligare 4 procent skattar den som ganska stor (tabell 4.3). Jämfört med 2017 har dessutom andelen som bedömer risken för arbetslöshet som mycket liten ökat med 3 procentenheter, från 68 till 71 procent. Regioninvånarna förefaller således vara trygga med att den egna arbetsmarknadsstatusen inte kommer att förändras till det sämre inom det närmaste året.

Bedömningen skiljer sig mellan olika grupper. Tidsbegränsat anställda, låginkomsttagare och personer som upplever sig ha svårt att klara sig på nuvarande inkomst ser något mindre positivt på den egna möjligheten till arbete (tabell 4.3). Bland tidsbegränsat anställda bedömer 16 procent att risken är mycket stor för att drabbas av arbetslöshet inom det närmaste året. Om också de som bedömer risken som ganska stor att bli arbetslös inkluderas, ökar andelen till 33 procent. Bland dem som har svårt att leva på nuvarande inkomst är andelen som bedömer risken för arbetslöshet som mycket eller ganska stor 32 procent och bland låginkomsttagare är andelen 26 procent. Jämfört med föregående år har andelen som bedömer att de löper mycket liten risk att bli arbetslös blivit större främst bland lågutbildade. Överlag har dock grupperna blivit något mer polariserade på så sätt att utsatta på arbetsmarknaden verkar något mer oroade över att bli arbetslösa.

Tabell 4.3 Upplevd risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna, Västra Götaland 2018 (procent och antal)

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	3	4	17	71	5	1 530
Kön						
Kvinna	3	5	17	70	5	812
Man	3	4	17	71	5	711
Ålder						
18-29 år	6	8	25	56	5	259
30-49 år	2	4	15	75	4	674
50-64 år	3	3	16	73	5	547
65-69 år	0	4	10	66	20	50
Utbildning						
Låg	4	6	14	63	13	77
Medellåg	4	6	19	65	6	422
Medelhög	3	4	19	68	6	371
Hög	2	3	15	78	2	639
Anställningsform						
Tillsvidareanställning	1	2	15	77	5	1 262
Tidsbegränsad	16	17	32	30	5	149
Egen företagare	3	9	19	63	6	93
Anställningssektor						
Offentlig sektor	3	3	12	77	5	598
Privatanställd	3	4	20	68	5	778
Egen företagare	3	8	19	61	9	93
Egen månadsinkomst						
Max 14 999 sek	12	14	29	35	10	152
15 000 – 34 999 sek	3	4	19	69	5	787
Mer än 35 000 sek	1	2	11	83	3	559
Klarar sig på hushållets inkomst						
Mycket/ganska bra	1	3	15	78	3	1 168
Varken eller	4	7	27	52	10	226
Mycket/ganska dåligt	14	18	22	37	9	116
Boendeområde						
Ren landsbygd	3	3	16	75	3	237
Mindre tätort	5	4	17	72	2	284
Stad/större tätort	2	6	16	71	5	492
Göteborg	3	4	18	68	7	503
Område						
Göteborgsregionen	3	4	18	70	5	864
Sjuhärad	3	6	15	71	5	187
Skaraborg	4	4	16	73	3	249
FyrBoDal	2	4	17	71	6	230

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du risken att du under de närmaste 12 månaderna kommer att bli arbetslös?* Svartalternativen framgår av tabellen. Svartalternativen framgår av tabellen. Basen utgörs av de respondenter som har besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” utgör arbetsmarknad ett av fem fokusområden. Målsättningen är att främja utvecklingen på arbetsmarknaden och bidra till hög sysselsättning med tillväxt och välfärd. Det här kapitlet visar på att västsvenskarna generellt sett är mindre oroade över arbetsmarknaden, men att de med tidsbegränsade anställningar är betydligt mer oroade.

Bland resultaten som framkommer ur detta kapitel är att frågan om arbetsmarknad ses som ett mindre samhällsproblem bland västsvenskarna 2018. I slutet av 90-talet och under stora perioder av 2000-talet var frågan mycket viktigare för befolkningen. Den goda ekonomiska utvecklingen med fortsatt hög tillväxten har medfört att arbetsmarknadsfrågan med nöd och näppe hamnar bland de tio viktigaste samhällsproblemen för västsvenskarna. Befolkningen är dock fortsatt något negativ till hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra med mer jobb och bland vissa grupper kvarstår en oro för att bli drabbade av arbetslöshet inom kort. Det tydligaste resultatet är att gruppen med tidsbegränsad anställning i samtliga frågor är en allt mer oroad grupp, så väl över arbetsmarknaden överlag som sin egen position.

Grupper i farozonen

I en historisk tillbakablick har arbetsmarknaden varit ett av de största problemen för så väl västsvenskarna som det svenska folket överlag när de ombeds uppge största samhällsproblemen. Problemet är visserligen starkt knutet till konjunkturen såtillvida att fler uppger arbetsmarknaden som ett problem när konjunkturen är svag. Trots detta är det anmärkningsvärt att endast fyra procent av västsvenskarna anger arbetsmarknad som problem (för andra året i rad), vilket är en historiskt låg nivå. Resultatet är även relativt jämnt fördelat över olika samhällsgrupper, där den enda noterbara skillnaden finns i gruppen med tidsbegränsad anställning. Det kan alltså sägas att arbetsmarknadsrelaterade problem är relativt marginella i de flesta västsvenskars tankar. Likväl finns en negativ uppfattning om hur regionen sköter sitt ansvar att bidra till fler jobb. Opinionsen är visserligen kvar på de högsta nivåerna sedan mätningen startade 2014, men är ändå övervägande negativ. Gruppkillnaderna är i denna fråga relativt små och det är enbart boende i området FyrBoDal som står ut i att vara mer negativa än övriga respondenter till hur väl regionen sköter sin uppgift.

Oro över den personliga risken att drabbas av arbetslöshet speglar i mångt och mycket bilden av arbetsmarknaden som helhet. Individer i tidsbegränsade anställningar är av naturliga skäl mycket mer oroade än individer i övriga anställningsformer. Denna grupp, som ofta karaktäriseras av unga, kvinnor och låginkomsttagare, är vid nedbrytning på olika faktorer den enda grupp som står ut i statistiken. Sett till befolkningen som helhet är västsvenskarna inte oroliga över att bli drabbade av arbetslöshet och resultaten visar inte på någon geografisk skillnad i denna låga oro över potentiell arbetslöshet.

Resultaten ger överlag ett gott betyg när det kommer till arbetsmarknaden. Det kvarstår dock att gruppen med tidsbegränsad anställning känner sig allt mer oroad över så väl arbetsmarknaden som helhet som sin egen situation. Om ekonomin fortsätter att sakta in, likt konjunkturprognoser visar, riskerar denna grupp att bli de första att drabbas av nedskärningar. De som arbetar i tidsbegränsade anställningar är till stor del yngre, kvinnor och låginkomsttagare och regionen bör vara extra vaksam över denna grupp.

5. Hälsa och sjukvård

Det här kapitlet fokuserar på hur invånarna i Västra Götaland ser på hälsa samt på hälso- och sjukvården. Syftet är att kartlägga den egna upplevda hälsan bland respondenterna samt att utvärdera hur Västra Götaland sköter uppgiften gällande sjukhus och vårdcentraler. Inledningsvis görs en genomgång av hur regioninvånarna bedömer sin egen hälsa. Därefter redovisas hur de boende i regionen upplever hälso- och sjukvården och vilka delar av den som de tycker fungerar bra respektive mindre bra.

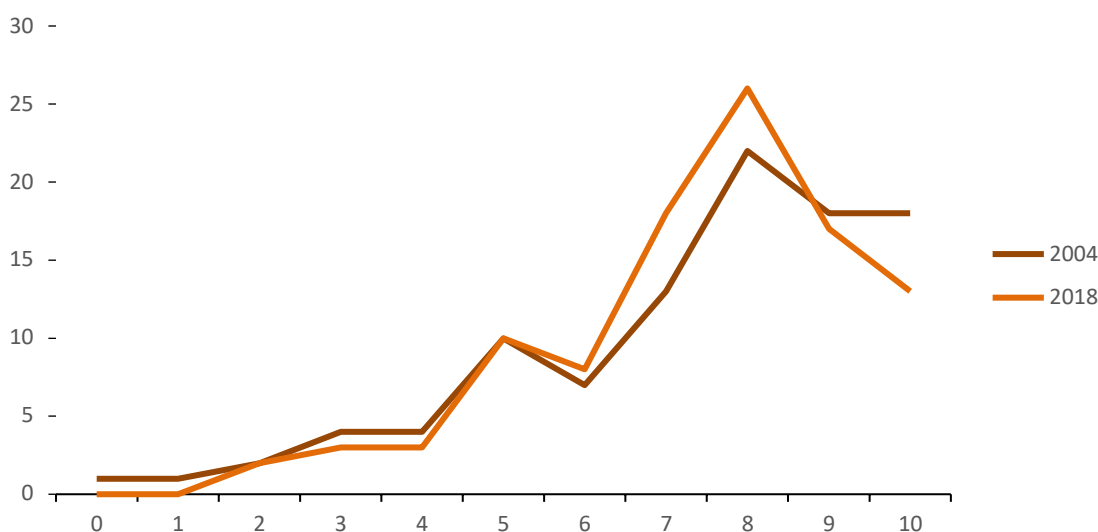
Självskattad hälsa

I ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” beskrivs fem fokusområden, områden som ska prioriteras långsiktigt för att stärka utvecklingen i Västra Götaland. En god hälsa utgör tillsammans med ett hållbart näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikation samt ledande kultur ett av dessa fem fokusområden för regionen. Det övergripande målet för visionen kan sammanfattas till att invånarna i Västra Götaland ska ges möjlighet till att leva ett lyckligt liv.

Ett av de konkreta målen i ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” är att hälsoklyftor kopplade till kön, etnisk bakgrund och var någonstans i regionen som individen bor ska utjämnas. Visionen siktar även på att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet och kvalitet med respekt för allas lika värde (Västra Götalandsregionen, 2005).

För att mäta den personliga hälsan i regionen används i SOM undersökningarna en självskattningsskala, där respondenterna skattar den egna hälsan på en skala mellan 0–10. Forskning visar att självskattad hälsa har hög prediktiv validitet i det avseendet att det på individnivå är starkt kopplat till framtida morbiditet och mortalitet (Idler & Benyamini, 1997). Figur 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan i 2018 års västsvenska SOM-undersökning respektive 2004 års undersökning, då frågan fick sin nuvarande form. Jämfört med 2004 är andelen som skattar sin hälsa som skalans högsta värden, 10 eller 9, lägre i 2018 års undersökning, ett likande mönster som sågs 2017 (Andersson et al., 2018). Det är dock en större andel i 2018 års undersökning jämfört med 2004 som skattar sin hälsa som skalans tredje högsta värde 8 vilket gör att genomsnittet är ungefär detsamma (7,4 år 2004 och 7,3 år 2018) även om fördelningen ser olika ut för åren.

Figur 5.1 Bedömning av personlig hälsa 2004 och 2018 (fördelning av svar mellan 0 och 10, procent)



Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Procentbasen utgörs av samtliga som har besvarat frågan. Antal svarande 2004 är 3 373. Antal svarande 2018 är 2 685. **Källa:** De västsvenska SOM-undersökningarna 2004 och 2018.

Tabell 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan 2018 år och indikerar att män och kvinnor bedömer deras hälsa likvärdigt med ett medelvärde på 7,3, men att det på procentbasis skiljer något mellan dålig, medelgod och god hälsa. Resultaten är inte helt i linje med resultaten från Folkhälsomyndigheten, då kvinnor i regel rapporterar en lägre grad av självskattad hälsa¹. En viss skillnad syns däremot mellan olika åldersgrupper. Jämfört med den yngsta åldersgruppen (16–29 år) skattar de äldsta respondenterna (65–85 år) sin hälsa lägre 7,0 i genomsnitt jämfört med 7,5 i genomsnitt för de yngsta.

I den självskattade hälsan finns även vissa geografiska skillnader där respondenter boende i Göteborgsregionen (inklusive Kungälv) har den högsta självskattade hälsan på 7,4 i genomsnitt medan den självskattade hälsan är lägst bland respondenter boende i Fyrbodalen, för dem är genomsnittet på 7,1. Bland respondenter med olika utbildningsnivå uppmäts också skillnader i den självskattade hälsan där respondenter med lägre utbildning i genomsnitt skattar sin hälsa lägre. Störst skillnad ser vi dock bland respondenter med olika månadsinkomst där de med en låg månadsinkomst (max 14 999 kr) skattar sin hälsa i genomsnitt 6,9 jämfört med dem med en hög månadsinkomst (mer än 35 000 kr) som skattar sin hälsa i genomsnitt 7,8.

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/halsa/sjlvskattat-allmant-halsotillstand/>

Tabell 5.1 Bedömning av personlig hälsa hos olika samhällsgrupper 2018 (procent och medelvärde)

	Subjektiv hälsa			Medelvärde	Antal svarande
	Dålig	Medelgod	God		
Samtliga	10	35	55	7,3	2 826
Kön					
Kvinna	9	37	54	7,3	1 483
Man	10	33	57	7,3	1 333
Ålder					
16-29 år	9	32	59	7,5	411
30-49 år	9	34	57	7,4	801
50-64 år	8	35	57	7,4	780
65-85 år	12	38	50	7,0	834
Utbildning					
Låg	14	44	42	6,8	394
Medellåg	12	38	50	7,1	783
Medelhög	7	33	60	7,5	660
Hög	7	31	62	7,6	935
Delregion					
Göteborgsregionen	9	35	56	7,4	1 592
Sjuhärad	10	34	56	7,3	360
Skaraborg	9	38	53	7,2	429
Fyrbodal	11	38	51	7,1	445
Månadsinkomst					
Max 14 999 kr	15	39	46	6,9	631
Mellan 15 000 och 34 999 kr	10	37	53	7,2	1 350
Mer än 35 000 kr	4	29	67	7,8	750

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Definition av självskattad hälsa 0-4= dålig hälsa, 5-7=medelgod hälsa, 8-10=god hälsa.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2018.

Faktorer som enligt tidigare SOM-undersökningar kan påverka den självskattade hälsan är exempelvis en aktiv livsstil och regelbunden motion (Hägglund & Bové 2013). Regelbunden träning och ett aktivt liv går hand i hand med en bättre hälsa och en högre allmän tillfredsställelse med livet. Mer om invånarna i Västra Götalands motions och friluftsvanor går att läsa om i kapitlet om kultur i denna rapport. Hur motionsvanor kan kopplas till hälsa och allmän tillfredsställelse finns beskrivet i 2016 års visionsrapport (Andersson et al. 2017) eller i Hägglund & Bové (2013).

Den självskattade hälsan i Västra Götalandsregionen tycks vara stabil sedan 2004 men varierar mellan grupper och är starkt sammankopplat med den allmänna tillfredsställelsen med livet som också den visar en stabil utveckling över tid (se figur 1.4 i första kapitlet i denna rapport). Resultaten från 2018 års SOM undersökning visar att det finns hälsoskillnader, skillnader som framförallt tycks vara kopplade till socioekonomiska faktorer så som utbildningsnivå och inkomst. Resultaten visar även att det finns skillnader i självskattad hälsa mellan olika delregioner. För att uppnå visionen om att utjämna klyftor inom hälsa mellan olika grupper i samhället och geografiskt återstår således en hel del arbete inom regionen.

Blandad bedömning av sjukvården i Västra Götalandsregionen

Förutom att minska hälsoklyftorna i Västra Götaland är en del av ”Vision Västra Götaland - Det goda livet” att samtliga regionens invånare ska ha tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård (Västra Götalandsregionen, 2005). Även ur ett medborgerligt perspektiv är hälso- och sjukvården viktig. Detta går att se inte minst genom att sjukvården toppar listan över de viktigaste regionala frågorna för 2018, en trend som hållit i sig sedan 1998 (Enström, 2019). Hela 49 procent av respondenterna i 2018 års

västsvenska SOM-undersökning anger sjukvården som en av de viktigaste regionala frågorna. En god hälsa bland invånarna i Västra Götaland med en fungerande hälso- och sjukvård som är lättillgänglig och av god kvalitet är mycket viktigt både för invånarna i Västra Götaland och för regionen.

Tabell 5.2 visar, baserat på 2018 års västsvenska SOM-undersökning, en allmän bild av hur respondenterna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter området hälso- och sjukvård. Resultaten visar att det råder en svagt positiv bild av hur *regionen* sköter hälso- och sjukvården, där cirka fyra av tio anser att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra och tre av tio anser att regionen sköter sin uppgift ganska dåligt eller mycket dåligt. Tabellen redovisar även ett balansmått vilket anger andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts mycket eller ganska bra minus andelen som tycker att hälso och sjukvården sköts ganska eller mycket dåligt. För 2018 års undersökning är balansmättet +5 för alla respondenter, alltså är det något fler respondenter som anser att Västra Götalandsregionen gör ett bra jobb jämfört med andelen som anser att de gör ett dåligt jobb. Det generella mönstret är detsamma som för 2017 års undersökning (Andersson et al. 2018).

Tabell 5.2 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården 2018 (procent, antal och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmått
Samtliga	5	33	23	22	11	6	2 835	+5
Ålder								
16-29 år	6	40	18	15	12	9	413	+19
30-49 år	3	31	24	24	12	6	812	-2
50-64 år	4	30	25	25	11	5	787	-2
65-85 år	7	35	23	21	9	5	823	+12
Delregion								
Göteborgsregionen	5	33	22	22	11	7	1 593	+5
Sjuhärad	5	37	25	17	10	6	367	+15
Skaraborg	6	33	21	25	10	5	429	+4
Fyrbodal	4	30	25	24	12	5	446	-2

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* följt av det aktuella ansvarsområdet. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (samtlige svarar bra) och -100 (samtlige svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningen 2018.

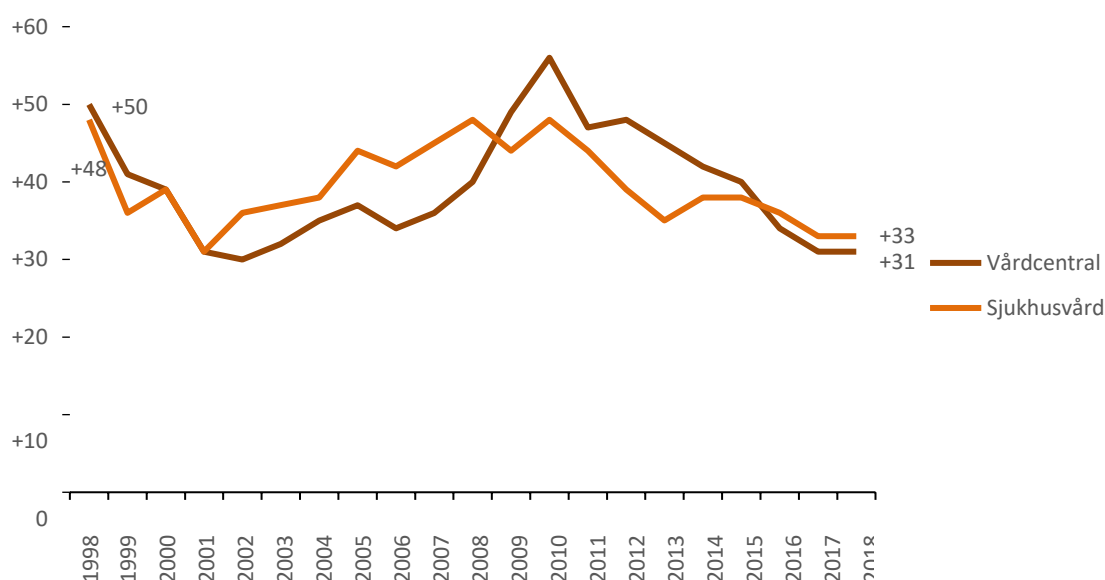
Balansmåttarna i tabell 5.2 vittnar om regionala skillnader i den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter hälso- och sjukvården. I Fyrbodal är balansmättet negativt, om än precis, vilket innebär att det är en större andel av respondenterna som anser att hälso- och sjukvården sköts ganska dåligt eller mycket dåligt än andelen som tycker att hälso- och sjukvården sköts bra eller mycket bra. Detta är också ett resultat som ligger i linje med 2017 års undersökning. Vad de stora regionala skillnaderna specifikt beror på går inte att uttömmande svara på med hjälp av SOM-undersökningarna, även om tabell 5.5 i detta kapitel ger en ledtråd om att brist på tillgänglighet och effektivitet i organisationen är de delar som respondenterna är mest kritiska till. Något som kan vara bra att ha i åtanke när man tittar på resultaten i tabell 5.2 är att vården i Fyrbodal är den som omstrukturerats mest sedan regionen

bildades med en stor överföring och koncentration av resurser till NÄL i Trollhättan, vilket kan ha fört med sig en del problem de närmsta åren efter omstruktureringen. Den mest positiva bedömningen av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen görs av boende i Sjuhärad. Vidare gör både den yngsta (16–29 år) och den äldsta åldersgruppen (65–85 år) en mer positiv bedömning av hur hälso- och sjukvården sköts av regionen.

Den västsvenska SOM-undersökningen för 2018 undersöker även vad respondenterna anser om servicen i den egna kommunen på områdena sjukhusvård och vårdcentral. För båda dessa områden är bedömningen klart mer positiv jämfört med den övergripande regionala bedömningen.

Figur 5.2 visar en nedåtgående trend vad gäller bedömning av service på områdena vårdcentral och sjukhusvård men att trenden tillfälligt brutits. Bedömningen år 2018 är densamma som 2017. Det har i tidigare rapporter spekulerats i att vård – i och med införandet av lagen om valfrihetssystem (LOV) och etableringsfrihet för vårdcentraler i Västra Götaland 2010 – har blivit en starkt politiserad fråga som påverkar människors omdöme om vården (Andersson et al., 2017; Roos, 2018).

Figur 5.2 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, Västra Götaland 1998-2018 (balansmätt)



Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2018.

I tabell 5.3 går det att se hur bedömningen av sjukhusvård och vårdcentral i kommunen skiljer sig mellan olika grupper. Män är mer positiva i deras bedömning av servicen på vårdcentral och sjukhusvård jämfört med kvinnor, vilket är i linje med trenden av en mer positiv bedömning bland män sedan några år tillbaka (Andersson et al., 2017). Vidare är respondenter i det yngsta åldersspannet minst nöjda med servicen på vårdcentralen (+22) i hemkommunen. Mest nöjd med sjukhusvården i kommunen är den äldsta gruppen av respondenter, 65–85-åringarna (+50), respondenter med låg utbildning (+49) samt de som skattar sin hälsa som god (+36). Ett mönster som är liknande för vård på vårdcentral.

Liksom i den generella bedömningen av hälso- och sjukvården i tabell 5.2 syns här regionala skillnader. Återigen är det respondenter boende i delregionen Fyrbodalen som gör den mest kritiska bedömningen av

sjukhusvården medan respondenterna hemmahörande i Göteborgsregionen gör den mest kritiska bedömningen av servicen på vårdcentral i den egna hemkommunen.

Tabell 5.3 Bedömning av sjukhusvård och vård på vårdcentral, Västra Götaland 2018 (balansmått och antal)

	Sjukhusvård	Antal svar	Vårdcentral	Antal svar
Samtliga	+36	2 778	+33	2 802
Kön				
Kvinna	+33	1 452	+29	1 470
Man	+35	1 316	+35	1 323
Ålder				
16-29 år	+25	404	+22	409
30-49 år	+24	793	+23	796
50-64 år	+35	772	+29	777
65-85 år	+50	809	+47	820
Utbildning				
Låg	+49	381	+50	384
Medellåg	+31	769	+26	780
Medelhög	+33	652	+32	654
Hög	+33	930	+29	935
Delregion				
Göteborgsregionen	+35	1 567	+28	1 587
Sjuhärad	+40	354	+35	354
Skaraborg	+36	423	+29	426
Fyrbodal	+28	434	+38	435
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+31	260	+12	262
Medelgod hälsa	+34	966	+29	977
God hälsa	+36	1 515	+37	1 524

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Målet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Definition av självskattad hälsa 0-4= dålig hälsa, 5-7=medelgod hälsa, 8-10=god hälsa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Det är av extra intresse att se hur de som varit i kontakt med sjukvården under det senaste året bedömer servicen på denna samt hur de skiljer sig från de som inte behövt uppsöka sjukvården. Av tabell 5.4 framgår att vårdtagarna gör en betydligt mer positiv bedömning av sjukhusvården jämfört med samtliga respondenter, detta gäller både vårdtagare av övrig sjukhusvård samt de som behövt uppsöka akutsjukvården under det senaste året.

Vad gäller vården på vårdcentral är bilden mer tvetydig. Vårdtagare av offentlig vårdcentral är mer positiva i sin bedömning jämför med genomsnittet för samtliga i undersökningen. Vårdtagarna av privat vårdcentral gör en mer kritisk bedömning av vården, även om skillnaden jämfört med samtliga är mycket liten (balansmått +29 och +31).

Tabell 5.4 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, bland samtliga respektive vårdtagare, Västra Götaland 2018 (procent, antal och balansmått)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken eller	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Antal svar	Balans- mått
Sjukhusvård								
Samtliga	13	34	19	9	5	20	2 638	+33
Vårdtagare av akutsjukvård	24	37	15	9	7	8	563	+45
Vårdtagare av annan sjukhusvård	21	38	17	7	6	11	950	+46
Vårdcentral								
Samtliga	13	39	20	14	7	7	2 660	+31
Vårdtagare av offentlig vårdcentral	17	44	18	13	6	2	1 486	+42
Vårdtagare av privat vårdcentral	16	37	17	15	9	6	717	+29

Kommentar: Frågan lyder: *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Målet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda).

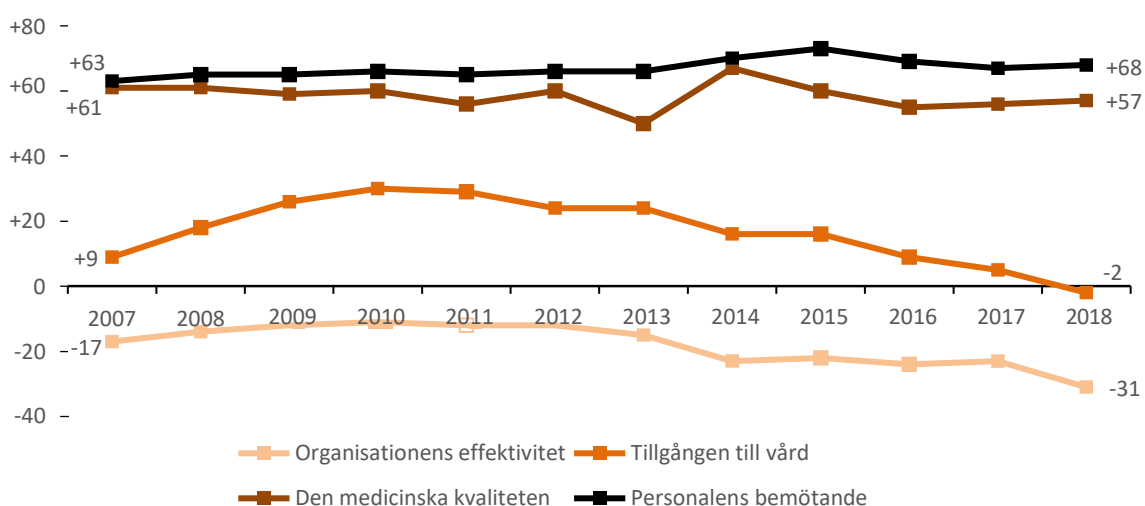
Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

I den västsvenska SOM-undersökningen för 2018 ställs det även frågor om uppfattningen av specifika delar av sjukvården i Västra Götaland, respondenterna tillfrågas om deras uppfattning om organisationens effektivitet, tillgången till vård, den medicinska kvalitén samt personalens bemötande. Figur 5.3 visar uppfattningen om de olika delarna av sjukvården över tid. Den kraftiga upp- och nedgång som syntes för bedömningen av sjukvården generellt i figur 5.2 syns inte när det kommer till uppfattningen om de olika delarna av sjukvården. Istället indikerar figur 5.3 en relativt stabil utveckling på åtminstone två av fyra områden.

Organisationens effektivitet uppfattas fortsatt som dålig i högre utsträckning än bra bland respondenterna i Västra Götaland. För 2018 är balansmålet -31 vilket är det sämsta uppmätta resultatet hittills. En fortsatt oroväckande trend är den kritiska bedömning som respondenterna gör av tillgången till vård. 2010 uppmätte balansmålet +30 men har sedan dess minskat för varje år till årets bottennotering på -2. Att tillgången på vård uppfattas som mindre bra sedan införandet av LOV är förvånande och särskilt problematiskt då ett av vision Västra Götalands uttryckliga mål är att hälso- och sjukvården i regionen ska präglas av en hög tillgänglighet (Västra Götalandsregionen, 2005).

Figur 5.3 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2007–2018 (balansmätt)



Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt).

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2007–2018.

Tabell 5.5 redogör för samtliga svartalternativ gällande bedömningen av de olika delarna av vården. Från tabellen framgår att respondenterna framför allt uppfattar personalens bemötande och den medicinska kvaliteten som mycket bra. Även om effektiviteten i organisationen får ett negativt balansmätt är det värt att påpeka att en relativt stor del av respondenterna uttrycker att de inte har någon uppfattning om saken eller svarar varken eller. Dessa svartalternativ väljer 14 och 21 procent av respondenterna, jämfört med exempelvis tillgången på vård där motsvarande siffror är 3 respektive 19 procent.

Tabell 5.5 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2018 (procent och balansmätt)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Balansmätt
Personalens bemötande	33	42	14	5	2	4	+68
Den medicinska kvaliteten	20	46	16	6	3	9	+57
Tillgången till vård	6	32	19	26	14	3	-2
Organisationens effektivitet	2	15	21	27	21	14	-31

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarande: 2 688.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Från analyserna på grupp nivå som framgår av tabell 5.6 syns återigen vissa geografiska skillnader i framför allt vårdens tillgänglighet, som varierar mellan -5 i balansmätt till +7. Respondenterna boende i Fyrbodalen, tätt följt av Göteborgsregionen, utmärker sig återigen genom att göra den mest kritiska bedömningen av både organisationens effektivitet och tillgången till vård. Respondenternas uppfattning om vårdens tillgänglighet är som bäst i Sjuhärads och Skaraborg. Sjuhärads utmärker sig även som den delregion som är minst kritisk till organisationens effektivitet. För bedömningen av personalens bemötande är det dock respondenterna i Skaraborg som har den mest positiva uppfattningen.

Respondenter som skattar den egna hälsan som dålig gör också en mer kritisk bedömning generellt och i synnerhet gällande tillgänglighet och organisationens effektivitet. En jämförelse mellan vårdtagare och icke-vårdtagare visar dock att det knappast är någon skillnad mellan dem som varit i kontakt själva med vården och de som inte varit det.

Tabell 5.6 Uppfattning om sjukvårdens olika delar i Västra Götaland i olika grupper 2018 (balansmått)

	Personalens bemötande	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet
Samtliga	+70	+56	-1	-30
Delregion				
Göteborgsregionen	+70	+60	-4	-32
Sjuhärad	+63	+48	+7	-26
Skaraborg	+71	+56	+2	-32
Fyrbodal	+70	+51	-5	-32
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+61	+48	-10	-37
Medelgod hälsa	+70	+53	-4	-29
God hälsa	+73	+58	±0	-31
Vårdtagare				
Nyttjar inte	+71	+56	-3	-31
Nyttjar själv	+69	+58	+5	-30

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden:* Svartalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård. Definition av självskattad hälsa 0-4=dålig hälsa, 5-7=medelgod hälsa, 8-10=god hälsa. Antal svarande är mellan 2 812 och 2 834.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument "Vision Västra Götaland - Det goda livet" utgör hälsa ett av fem fokusområden. Målsättningen är att erbjuda en likvärdig vård med hög tillgänglighet och kvalitet för alla. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer sin egen hälsa samt synen på sjukvården.

Huvudresultaten indikerar att den självskattade hälsan alltså bedöms som god. Däremot råder det delade meningar om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården. En stor andel anser att regionen sköter uppgiften relativt dåligt. Bedömningen av vårdcentraler och sjukhusvård inom den egna kommunen bedöms emellertid något bättre. Vidare är de vårdtagare som uppsökt sjukvården generellt mer positiva till servicen i allmänhet än de som inte har behövt uppsöka sjukvård det senaste året. Resultaten visar också att uppfattningen om sjukvården skiljer sig markant beroende på vilka delar av vården som bedöms. Organisationens effektivitet och tillgången till vård får mycket dåliga betyg medan medicinsk kvalitet och personalens bemötande bedöms som mycket positiva.

Självskattad hälsa

Den självskattade hälsan visar på en relativt liten förändring över tid. Jämfört med 2004 är nivån i stort sett densamma. Något högre självskattad hälsa finns i gruppen män och generellt också bland yngre

respondenter. Det är förväntat då vårdkonsumtion i regel ökar med stigande ålder. Socioekonomiska faktorer är relaterade till självskattad hälsa i förväntad riktning där högre utbildning och inkomst kan kopplas till bättre hälsa. Det här är ett av de mer robusta sambanden inom socialmedicin och har replikerats under många år i de flesta kulturer. Resultaten visar också att det finns regionala skillnader. I Göteborgsområdet rapporterar respondenterna en högre grad av självskattad hälsa jämfört med andra delar i regionen.

Sjukvården i Västra Götaland

Sjukvården faller ut som en av de viktigaste regionala frågorna i Västra Götaland. Det råder en marginellt övervägande positiv bild då fler är positiva än negativa, men det verkar också råda en allmänt negativ trend när invånarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården över tid. Mest positiva till servicen är äldre och personer med lägre utbildning samt boende i Sjuhärad. Ett annat fynd som återupprepas i resultaten är att vårdtagare också är mer positiva till servicen, alltså de som har besökt vården (akutsjukvård, annan sjukhusvård samt offentlig vårdcentral) är mer nöjda med servicen än de som inte har besökt vården. När det kommer till bedömningar om olika delar av sjukvården går siffrorna isär ganska mycket. Personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms i hög grad som ganska eller mycket bra men tillgången till vård och organisationens effektivitet bedöms av en stor andel av respondenterna som ganska eller mycket dålig. Ett genomgående mönster är att en lägre självskattad hälsa verkar vara relaterat till en lägre och mer negativ uppfattning om sjukvårdens olika delar. Vårdtagare är mer positiva till tillgången till vård jämfört med icke-vårdtagare. Resultaten indikerar också att främst den medicinska kvaliteten bedöms olika beroende på delregion. I Sjuhärad bedöms den som lägst och i Göteborgsregionen som högst.

6. Infrastruktur

Med Skandinaviens största hamn och Sveriges näst största region/län sett till befolkning ställs stora krav på väl fungerande transportsystem. Utöver industrins behov av infrastruktur för transport av varor är ett väl utbyggt transportnät av stor vikt för att minska avstånden mellan stad och landsbygd för både privatpersoner och företag. I föreliggande kapitel redovisas först vad boende i Västra Götaland tycker om ett antal planerade och genomförda infrastrukturprojekt följt av invånarnas bedömning av hur kollektivtrafiken fungerar.

Infrastrukturplanering och kollektivtrafik är två av Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden, tillsammans med hälso- och sjukvård. När västsvenskarna själva får uppge sina viktigaste regionala samhällsfrågor eller problem hamnar infrastruktur högt på listan. I 2018 års västsvenska SOM-undersökning var infrastruktur omnämnd som den näst viktigaste samhällsfrågan i regionen efter sjukvård (Enström, 2019). Både planering av väg och järnvägar samt tillhandahållandet av kollektivtrafik är områden där Västra Götalandsregionen har tydligt definierade mandat. En väl utvecklad infrastruktur leder till en ökad rörlighet. En fungerande infrastruktur minskar också pendlingsavstånden, vilket främjar större arbetsregioner något som leder till ökad välfärd, ekonomisk tillväxt och bidrar till fler arbetstillfällen (Snieska & Simkunaite, 2009). En god infrastruktur kan trots en ökad pendling även bidra till minskad miljöpåverkan, givet att kollektivtrafiken fungerar som ett rimligt alternativ till bilpendlandet (Västra Götalandsregionen, 2016). Kollektivtrafiken i regionen bedrivs idag till 95 procent med förnybar energi (räknat per personkilometer) (Västtrafik, 2019).

I den västsvenska SOM-undersökningen 2018 fick västsvenskarna svara på två frågor om infrastrukturen i regionen. Den ena frågan handlar om den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter *kollektivtrafiken* och den andra om hur väl *regionen bidrar till att planera vägar och järnvägar*. Dessa två frågor redovisas i tabell 6.1. Kollektivtrafiken bedöms positivt i allra flesta subgrupper. Mest positiva till hur kollektivtrafiken sköts är de äldsta i befolkningen (balansmått +15) och de yngsta (+13). Mest negativa, med en liten övervikt för de som tycker att regionen sköter kollektivtrafiken dåligt, är de mellan 30 och 49 år (-4). På delregionnivå är skaraborgsborna minst positiva till hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller kollektivtrafiken, vilket går i linje med tidigare års resultat (Andersson m fl., 2018).

Västra Götalandsregionens uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut bedöms övervägande negativt (tabell 6.1). Undantaget är den yngsta gruppen svarande som är övervägande positiva med ett balansmått på +16. Män är mer negativa än kvinnor och äldre mer negativa än yngre. Variationen av bedömningen av hur väl regionen bidrar till att bygga ut vägar och järnvägar är stor mellan de olika delregionerna. Boende i Göteborgsregionen är minst negativa till hur regionen sköter sin uppgift medan sjuhäradsborna är mest negativa i sin bedömning av hur regionen bidrar till att bygga ut väg och järnväg.

Tabell 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, olika grupper, Västra Götaland 2018 (balansmått)

	Kollektivtrafik	Att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut
Samtliga	+4	-9
Kön		
Kvinna	+6	-6
Man	+3	-14
Ålder		
16–29 år	+13	+16
30–49 år	-4	-6
50–64 år	±0	-17
65–85 år	+15	-16
Utbildning		
Låg	+12	-14
Medellåg	+5	-5
Medelhög	+4	-6
Hög	±0	-13
Stad/land		
Ren landsbygd	-9	-14
Mindre tätort	-1	-11
Stad eller större tätort	+13	-8
Göteborg	+6	-6
Delregion		
Göteborgsregionen	+5	-4
Sjuhärad	+1	-18
Skaraborg	±0	-15
Fyrbodal	+8	-9

Kommentar: Frågan lyder; *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Attityder till infrastrukturprojekt i Västra Götaland har undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2006. Attityderna till de olika infrastrukturprojekten i undersökningen har varierat under de senaste åren, se tabell 6.2. Den negativa inställningen till trängselskatten i Göteborg minskade fram till 2009. Men i samband med beslutet om införande av trängselskatter 2010 ökade motståndet kraftigt, därefter har missnöjet sjunkit tillbaka och är idag på samma nivåer som innan införandet. De senaste åren har balansmålet legat omkring -17.

Inställningen till Västlänken var övervägande positiv när mätningarna började men har stadigt blivit mer negativ. 2017 var första gången som fler var negativa än positiva till förslaget. Denna inställning har förstärkts något ytterligare under 2018 med ett balansmått på -5. Förslagen om att bygga ut E20 till motorväg har över tid mottagits väl med en klar majoritet positiva till förslagen. Det nya förslaget i 2018 års undersökning om att ”Öka andelen som åker kollektivt” fick även del en mycket klar majoritet med ett balansmått på +74.

Tabell 6.2 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2008–2018 (balansmätt och minsta antal)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	+59	+59	+61	+63	+70	+65	+60	+65	+64	+62	+61
Bygga ut kollektivtrafiken	+82	+72	+71	+72	+74	+73	+72	+70	+72	+71	-
Öka andelen som åker kollektivt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+74
Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	-	+33	+27	+34	+21	+20	+2	+5	+4	-3	-5
Finansiera utbyggnaden av motorväg genom vägavgifter	-14	-10	-28	-18	-16	-7	-	-	-	-	-
Trängselskatt i Göteborg	-21	-10	-30	-29	-35	-14	-9	-10	-16	-17	-18
Minsta antal svar	2 897	2 995	2 913	2 855	2 856	2 730	2 728	2 567	3 428	2 956	2 673

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärderförslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 2008 löd frågan *Vilken är din åsikt om följande förslag?* 2008 löd delfrågan om utbyggnad av E20 *Bygga ut E20 till motorväg*, mellan 2009-2013 *Bygga ut hela E20 till motorväg*, 2014 *Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Örebro till motorväg* och mellan 2015-2018 *Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg*. Delfrågan om utbyggnad av kollektivtrafiken löd mellan 2008-2010 *Bygga ut kollektivtrafiken i Västsverige*. Delfrågan om Västlänken löd mellan 2009-2010 *Bygga en tågtunnel under centrala Göteborg (den s.k. Västlänken)*. 2008-2011 löd delfrågan om vägavgifter och motorväg *Finansiera utbyggnaden av motorväg i hela Bohuslän genom vägavgifter*. Delfrågan om trängselskatt i Göteborg löd 2008 *Införa trängselavgift/biltull i Göteborg* och åren 2009-2010 *Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg*. '- ' = frågan ej ställd.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2008–2018.

I 2018 års västsvenska SOM-undersökningar fick respondenterna möjlighet att uppge sin uppfattning om åtta olika infrastruktursatsningar, några genomförda och andra föreslagna. Tabell 6.3 visar hur befolkningen i Västra Götaland ställer sig till de projekt som ingår i undersökningen. Mest positiva är befolkningen till att bygga ut kollektivtrafiken och mest negativ är befolkningen till trängselskatt i Göteborg. 45 procent av de svarande uppger att de inte har någon åsikt i frågan gällande Marieholmstunneln. Även vad gäller Västlänken och utbyggnaden av dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås är det så många som 34 procent som uppger att de inte har någon åsikt i frågan. Svårheten eller oviljan att ta ställning i frågor kan dels ha att göra med frågornas komplexitet, dels den lokala avgränsningen av projekten. Det förslag som har lägst andel svarande som uppger att de inte har någon åsikt i frågan (12 procent) är förslaget om att öka andelen som åker kollektivt, som också är en fråga som berör samtliga delar av regionen.

Tabell 6.3 Uppfattning om beslutade och föreslagna infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2018 (procent, antal och balansmätt)

	Bra förslag	Varken bra eller dåligt	Dåligt förslag	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmätt
Öka andelen som åker kollektivt	76	10	2	12	100	2 674	+74
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	67	10	6	17	100	2 673	+61
Bygga snabbjärnväg mellan Oslo Köpenhamn via Göteborg	62	11	6	21	100	2 666	+56
Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	57	13	9	21	100	2 671	+48
Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	53	9	4	34	100	2 667	+49
Marieholmstunneln (ny älvttunnel)	40	10	5	45	100	2 661	+35
Västlänken (tågtunnel under Göteborg)	25	11	30	34	100	2 678	-5
Trängselskatt i Göteborg	26	15	44	15	100	2 675	-18

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärderförslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Bra förslag består av alternativen Ganska bra förslag och Mycket bra förslag. Dåligt förslag består av alternativen Ganska dåligt förslag och Mycket dåligt förslag. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Uppfattningen om infrastrukturprojekten redovisas för olika grupper i tabell 6.4. I de flesta fall är män mer positiva än kvinnor när det gäller beslutade trafikåtgärder eller förslag. Störst skillnad mellan könen finns vad gäller uppfattningen om Marieholmstunneln där män är betydligt mer positivt inställda än kvinnor. Att män genomgående är mer positivt inställda till infrastrukturprojekt är ett återkommande mönster över tid. Trängselskatt i Göteborg och Västlänken är de två projekt där ålder ger tydligast utslag och där yngre personer är mer positiva (mindre negativa) än äldre personer. Det gäller även för förslaget om snabbjärnväg mellan Stockholm och Göteborg. Utbildningsnivå visar sig spela roll i samtliga förslag eller beslutade trafikåtgärder förutom förslaget om att bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg.

Tabell 6.4 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2018 (balansmått och antal)

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Marieholmstunneln (ny älv-tunnel)	Västlänken (tåg-tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+74	+61	+56	+48	+49	+35	-5	-18	2 661
Kön									
Kvinna	+73	+57	+53	+46	+45	+26	-11	-16	1 407
Man	+72	+66	+58	+49	+55	+44	+2	-20	1 243
Ålder									
16–29 år	+71	+46	+59	+56	+45	+19	+8	+1	383
30–49 år	+77	+58	+65	+58	+51	+39	+7	-2	770
50–64 år	+72	+67	+56	+45	+51	+40	-4	-29	738
65–85 år	+70	+66	+48	+35	+49	+31	-20	-31	768
Utbildning									
Låg	+62	+65	+40	+34	+39	+22	-13	-42	366
Medellåg	+66	+63	+53	+43	+42	+29	-5	-29	726
Medelhög	+76	+61	+58	+50	+53	+36	-1	-21	626
Hög	+82	+55	+67	+56	+59	+41	-4	+3	881

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Tabell 6.5 visar hur infrastrukturprojekten bedöms i olika grupper uppdelade efter delregion, trafikstråk och resvanor. Utbyggnad av vägar och järnvägar mottages mest positivt i de regioner som främst berörs, exempelvis är skaraborgsborna mest positiva till utbyggnaden av E20 till motorväg och boende i Göteborgsregionen är mest positiva till Marieholmstunneln. Motsatsen gäller Västlänken och trängselskatten, förslag som båda möter störst skepticism i projektens närhet, Göteborgsregionen. Berördhetsfaktorn bekräftas när infrastrukturprojekten bedöms efter indelning i kommuner som ligger längs större trafikstråk.

**Tabell 6.5 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2018
(balansmätt och antal)**

	Öka andelen som åker kollektivt	Bygga ut hela E20 till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Bygga dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Marieholmstunneln (ny älv-tunnel)	Västlänken (tåg-tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+74	+61	+57	+49	+49	+36	-4	-18	2 800
Stad/land									
Ren landsbygd	+68	+68	+45	+34	+42	+27	-2	-25	454
Mindre tätort	+71	+63	+49	+45	+45	+28	-5	-26	564
Stad eller större tätort	+75	+64	+56	+47	+49	+32	+4	-16	945
Göteborg	+74	+50	+73	+62	+60	+49	-16	-16	804
Delregion									
Göteborgsregionen	+74	+58	+66	+61	+58	+49	-16	-22	1 583
Sjuhärad	+70	+60	+43	+47	+60	+20	+14	-18	358
Skaraborg	+72	+76	+27	+8	+31	+9	+6	-4	418
Fyrbodalen	+68	+57	+59	+43	+34	+20	+10	-20	435
Trafikstråk									
E6N/Bohusbanan	+73	+62	+63	+55	+48	+43	+1	-29	241
E45/Norge-Vänerbanan	+69	+63	+60	+49	+41	+23	+8	-30	223
E20 Västra Stambanan	+71	+75	+42	+31	+47	+31	±0	-16	497
Väg 40/ kust-till kustbanan	+72	+59	+50	+56	+62	+27	+8	-17	333
E6S/Västskustbanan	+79	+67	+67	+62	+56	+51	-11	-35	240
Övriga kommuner	+75	+54	+62	+51	+48	+36	-10	-14	1 262
Resvanor									
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+83	+48	+68	+60	+58	+39	-5	±0	1 027
Kört bil minst en gång i veckan	+74	+67	+56	+46	+50	+38	-6	-26	2 133

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 'E6N/Bohusbanan' innefattar kommunerna Kungälv, Stenungsund, Uddevalla, Tjörn och Orust. 'E45/Norge-Vänerbanan' innefattar kommunerna Ale, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. 'E20/Västra Stambanan' innefattar kommunerna Partille, Lerum, Alingsås, Vårgårda, Herrljunga, Falköping, Skövde, Essunga, Vara, Skara och Götene. 'Väg 40/Kust-till-kustbanan' innefattar kommunerna Härryda, Mark, Bollebygd, Borås och Ulricehamn. 'E6S/Västskustbanan' innefattar kommunerna Mölndal och Kungälv. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

En redovisning av åsikter om infrastrukturprojekt på regionnivå uppdelat efter resvanor visar ett förväntat mönster. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslagen om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till trängselskatt och Västlänken.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att åsikterna om aktuella infrastrukturförslag skiljer sig mellan olika grupper i Västra Götaland. Respondenterna har starkare åsikter om projekt som berör dem genom geografisk närhet eller genom deras resvanor. Generellt kan man se en positiv inställning till att satsa på olika projekt som förbättrar kollektivtrafik och framkomlighet på vägar, men en negativ inställning till förslag där det finns en tydlig koppling till finansiering, till exempel trängselskatt i Göteborg.

Kollektivtrafiken i Västra Götaland

I Vision Västra Götaland (2005) finns tydliga mål om att kollektivtrafiken skall verka som ett kitt mellan stad och land likväl som för effektiv transport inom städer. Över 400 000 resenärer om dagen väljer Västtrafiks olika färdmedel och appen Reseplaneraren används över 1 200 000 gånger per dag (Västtrafik, 2019). Tidigare avsnitt i kapitlet visar att den allmänna inställningen till att öka andelen som åker kollektivt är mycket positiv, men hur bedömer invånarna i Västra Götalandsregionen att kollektivtrafiken fungerar idag?

I tabell 6.6 redovisas västsvenskarnas uppfattning om ett antal påståenden om kollektivtrafiken. En majoritet av de svarande håller helt eller delvis med om att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens personal. 47 procent av de svarande håller med om påståendet att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen medan 35 procent i någon grad inte håller med om påståendet. Sammanlagt har 52 procent uppgett att de helt eller delvis alltid kommer i tid när de använder kollektivtrafiken och med ett balansmått på +31 kan man säga att de flesta är nöjda med punktligheten. För att undersöka en potentiell anledning bakom att resa kollektivt frågas respondenten om det är miljöaspekten som gör att kollektivtrafik väljs som färdmedel. 42 procent håller helt eller delvis med om att miljövinsterna är en av anledningarna till varför de väljer att resa kollektivt. Det sista påståendet handlar om ifall det är krångligt att betala för resan. 32 procent håller i någon grad med om att det är krångligt att betala för sin resa. Över tid har uppfattningen av kollektivtrafiken bedömts liknande med undantaget att det upplevs som mindre krångligt att betala för sin resa idag än det gjorde vid den första mätningen 2014.

Tabell 6.6 Uppfattning om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2018 (procent, antal och balansmått)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	26	33	10	3	28	100	2 654	+46
Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	15	37	14	7	27	100	2 654	+31
Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	15	27	10	17	31	100	2 641	+15
Kollektivtrafik är <i>inte</i> ett rimligt alternativ för mig i min vardag	31	16	10	25	18	100	2 654	+12
Det är krångligt att betala för min resa	13	19	13	32	23	100	2 649	-13

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Samtliga svarsalternativ är redovisade. Balansmålet visar andelen som tycker att påståendet är riktigt minus andelen som tycker påståendet är felaktigt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är felaktigt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Uppfattningen om olika aspekter av kollektivtrafiken skiljer sig mellan olika grupper i samhället. I tabell 6.7 redovisas dessa skillnader. Kvinnor är genomgående mer positivt (mindre negativt) inställda till olika aspekter av kollektivtrafiken än vad män är. Att de blir väl bemötta av kollektivtrafikens

personal håller de flesta med om, i högst grad kvinnor, äldre, boende i tjänstemannahem och den grupp som också uppger att de regelbundet reser kollektivt. Aspekten att komma i tid när en använder kollektivtrafik som färdmedel bjuder på lite mer variation inom subkategorierna. Minst nöjda med punktligheten är skaraborgsborna och fyrbodalsborna. Regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten än regelbundna bilpendlare.

Tabell 6.7 Uppfattningar om kollektivtrafiken, Västra Götaland 2018 (balansmått och antal)

	Jag blir väl bemött av kollektivtrafikens personal	Jag kommer alltid i tid när jag använder kollektivtrafiken	Jag väljer kollektivtrafiken för att det är ett miljövänligt färdmedel	Kollektivtrafik är inte ett rimligt alternativ för mig i min vardag	Det är krångligt att betala för min resa	Minsta antal svarande
Samtliga	+46	+31	+16	+12	-13	2 776
Kön						
Kvinna	+49	+33	+27	+10	-12	1 442
Man	+44	+29	+3	+14	-13	1 320
Ålder						
16–29 år	+41	+23	+21	-18	-42	410
30–49 år	+47	+26	+13	+13	-33	804
50–64 år	+44	+34	+7	+25	-6	772
65–85 år	+52	+39	+24	+12	+13	789
Utbildning						
Låg	+39	+29	+16	+25	+10	375
Medellåg	+39	+25	+4	+16	-12	762
Medelhög	+48	+31	+10	+12	-10	647
Hög	+58	+35	+30	±0	-25	924
Subjektiv klass						
Arbetarhem	+43	+27	+12	+14	-7	1 028
Jordbrukarhem	+26	+14	-2	+44	+33	78
Tjänstemannahem	+53	+36	+23	+4	-23	998
Högre tjänstemannahem	+53	+30	+21	+8	-20	288
Företagarhem	+41	+26	+4	+29	-4	215
Delregion						
Göteborgsregionen	+49	+37	+21	-7	-18	1 571
Sjuhärad	+33	+28	+4	+38	-9	352
Skaraborg	+45	+23	+14	+35	-5	417
Fyrbodal	+48	+23	+12	+34	-7	436
Resvanor						
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+61	+47	+44	-49	-46	1 019
Kört bil minst en gång i veckan	+45	+28	+7	+27	-9	2 109

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din bedömning av följande när det gäller kollektivtrafiken i Västra Götaland?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att påståendet är riktigt) och -100 (alla tycker att påståendet är oriktigt). Procentbasen utgörs av andelen svarande på respektive fråga. Frågan om resvanor lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Miljöaspekten i kollektivt resande visar på stor skillnad mellan könen. Kvinnor håller i mycket högre grad med om att miljövänligheten är en faktor bakom varför de väljer att resa kollektivt. Även de som reser kollektivt regelbundet håller i högre grad med om att miljöaspekten spelar roll, likaså gruppen med högre utbildning. Påståendet om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen visar

på mest spridning bland alla påståenden. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Sjuhärad. Boenden i Göteborgsregionen, högutbildade och personer mellan 16–29 år håller i minst grad med om påståendet. En möjlig förklaring till det kan vara att det är svårt att ha samma utbud av kollektivtrafik i till exempel Skaraborg som i Göteborg. Vad gäller problem med att betala för resan återfinns den största andelen bland dem som bor i jordbrukarhem. Boende i Göteborgsregionen håller i minst grad med om påståendet jämfört med invånare i övriga delregioner och den yngsta åldersgruppen tycker i lägst grad att det är krånglig att betala för sin resa. Skillnaden mellan regelbundna bil- och kollektivresande är stor i samtliga påståenden. Personer som regelbundet reser med kollektivtrafik är genomgående betydligt mer positivt (mindre negativt) inställda till samtliga påståenden.

Sammanfattning

Som Nordens främsta transportregion är det av stor vikt att Västra Götaland har ett transportsystem av hög standard som möjliggör för personer och gods att färdas utan problem. Målsättningen är att erbjuda en säker och hållbar infrastruktur med snabba och säkra kommunikationer. Det här kapitlet presenterar invånarna i Västra Götalands bild av olika infrastruktur projekt samt hur de upplever kollektivtrafiken.

Den övergripande bilden av invånarnas syn på beslutade eller förslagna trafikåtgärder är att det främst är de som berörs av det särskilda infrastrukturprojektet som har de starkaste åsikterna. Resultaten indikerar att boende omkring de trafikstråk eller i de delregioner som påverkas eller eventuellt kommer att påverkas av en trafikåtgärd har ett intresse i frågan och har en väletablerad åsikt. Resultaten visar också att män är mer positiva (mindre negativa) till infrastrukturprojekt än kvinnor. Bedömningen av kollektivtrafiken är genomgående positiv och stabil, särskilt bland äldre, yngre (16-29 år) och bland respondenter bosatta i stad eller större tätort. De som gör den mest negativa (minst positiva) bedömningen av kollektivtrafiken är boende i Skaraborg samt invånare på landsbygden och mindre tätort. Regelbundna kollektivtrafikresenärer är genomgående mer positiva till hur kollektivtrafiken fungerar jämfört med boende i regionen generellt och regelbundna bilister speciellt.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Infrastruktur är en av de viktigaste frågorna på regional nivå för Västra Götaland och är så även för invånarna i regionen (Enström, 2019). Överlag är det fler som är positiva än negativa till de beslutade eller föreslagna trafikåtgärder som det frågas om i den västsvenska SOM-undersökningen. Tydliga undantag är emellertid frågorna om trängselskatten samt Västlänken. Något som slår igenom de flesta resultat, särskilt när resultatet delas upp på delregioner och trafikstråk är att berördhetsfaktorn är relaterat till utfallet. Med andra ord, berörs man av det planerade eller beslutade infrastrukturprojektet har man en större benägenhet att ha ett intresse och en stark åsikt i frågan. De som är mest positiva till utbyggnad av vägar och järnvägar är de som bor i det område som kommer att beröras av projektet. Exempelvis kan vi se att boende i de kommuner som är i samma trafikstråk som E6S och E6N är de som är mest positiva till förslaget om att bygga Marieholmstunneln (ny älvtunnel). På motsatt sätt visar resultaten att boende i Göteborgsregionen är de som gör den mest negativa bedömningen av Västlänken. Vidare bedöms de projekt som har en tydlig finansiell koppling, till exempel trängselskatt, negativt av medborgarna i Västra Götaland. Den lokala avgränsningen av projekten, men också frågornas komplexitet, tar sig också uttryck i att en stor andel av de svarande inte har någon åsikt i frågan eller finner svårigheter i att ta ställning.

De övergripande resultaten ovan kan till viss del förklaras av berördhetsfaktorn, det vill säga att egenintresset påverkar hur man bedömer trafikåtgärderna. Samtidigt redovisas siffrorna i detta kapitel utan att ta hänsyn till andra möjliga påverkansfaktorer. Det är därför svårt att utifrån procentsatser och balansmått ge konkreta rekommendationer och förslag på lämpliga åtgärder. Infrastruktursatsningar tar i regel lång tid och innebär buller, trafikomläggningar och en tillfälligt försämrad tillgänglighet. Men förhoppningsvis ses det nuvarande besväret i ljuset av den framtida nyttan, vilket gör att acceptansen förhoppningsvis blir? större. Men det är också naturligt att något som inte omedelbart är förknippat med en regional eller lokal nytta utan snarare kostar pengar, exempelvis trängselskatt, tas emot med viss skepsis.

Kollektivtrafiken i Västra Götaland

Det är överlag en positiv bild som invånarna i Västra Götaland ger av kollektivtrafiken i regionen. En majoritet tycker att de bemöts väl av kollektivtrafikens personal och att de alltid kommer fram i tid. Kvinnor är i högre grad mer positiva (mindre negativa) än män till olika aspekter av kollektivtrafiken. När det gäller bedömning av punktlighet är boende i Skaraborg och Fyrbodalen minst nöjda, medan regelbundna kollektivpendlare är mer nöjda med punktligheten jämfört med de som pendlar med bil. Vilka som reser kollektivt av miljöskäl bjuder på en del intressanta variationer. Kvinnor, de med högre utbildning och de som åker kollektivt minst en gång i veckan säger i betydligt högre utsträckning att de väljer kollektivtrafiken för att de är ett miljövänligt färdmedel. Det påstående som visar på störst spridning är påståendet att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i vardagen. Högst andel som håller med om det inte är rimligt att åka kollektivt återfinns i gruppen jordbrukarhem samt boende i Sjuhärad, men även de andra delregionerna förutom Göteborgsregionen. De som i minst grad håller med om påståendet är boende i Göteborgsregionen, de med hög utbildning och de mellan 16–29. De som tycker att det är krångligt att betala för resan återfinns i jordbrukarhem samt bland de äldre. De yngsta tycker i lägst grad att det är krångligt att betala för resan samt de som är hemmahörande i Göteborgsregionen. Ett annat återupprepande mönster i resultaten är att personer som regelbundet kollektivpendlar är mer positiva (mindre negativa) till de olika delarna av kollektivtrafiken som det frågas om i undersökningen än de som är regelbundna bilpendlare.

Utifrån dessa resultat kan vissa mönster utrönas såsom att invånarna i Västra Götaland har en positiv bild av hur regionen sköter kollektivtrafiken. Ett annat mönster är att bland de som inte bor i Göteborgsregionen är de fler som håller med om att kollektivtrafiken *inte* är ett rimligt alternativ i sin vardag. Om det beror på att linjetätheten eventuellt är mindre frekvent i dessa delregioner är svårt att uttala sig om, utan att ställa kompletterande frågor. Med andra ord är det svårt att ge en tillräckligt god förklaring till resultaten och därmed även rekommendationer till att exempelvis fler skall se kollektivtrafiken som ett rimligt alternativ i sin vardag. Vad man däremot alltid kan sträva efter är att fler ska uppleva att kollektivtrafiken i Västra Götaland har ett konkurrenskraftigt utbud med hög tillgänglighet.

7. Slutdiskussion

Vision Västra Götaland – det goda livet är en målbild för hur Västra Götaland ska utvecklas till en attraktiv region att leva och verka i. Genom att redovisa resultat från 2018 års västsvenska SOM-undersökning är denna rapport en del av arbetet med att utvärdera hur väl visionen och målsättningar förverkligas. Redovisningen fokuserar i bred bemärkelse på frågor kopplade till visionens fem fokusområden: ett livskraftigt näringsliv, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa. Tema för den västsvenska SOM-undersökningen 2018 var kultur i bred bemärkelse men inom ramen för den här rapporten kommer endast kulturkonsumtion att redovisas. I detta avslutande kapitel sammanfattas, diskuteras och relateras rapportens resultat till visionen för regionen.

Demokrati

När västsvenskarna tillfrågas om tillståndet i den svenska demokratin framkommer att läget är tämligen gott. En tydlig majoritet är nöjd med demokratin på nationell, regional och kommunal nivå. Bedömningen av EU är dock fortfarande kritisk. Det är flera som gör en negativ än en positiv bedömning av demokratin tillstånd gällande det europeiska projektet. Däremot ser trenderna annorlunda ut. Sakta men säkert blir västsvenskarna mindre nöjda med hur demokratin fungerar inom landets gränser. Visserligen rör vi oss på höga höjder. Drygt åtta av tio av västsvenskarna var nöjda med demokratin rekordåret 2010. Idag är siffran två tredjedelar. Inte någon alarmerande siffra i sig, men trenden är likafullt negativ. Detsamma gäller för bedömningarna av demokratin i regionen och i den egna kommunen. Västsvenskarna är inte lika nöjda som de var för ett antal år sedan. Det finns därför anledning att vara vaksam gentemot den pågående trenden. När det gäller den europeiska nivån är trenden istället på uppåtående. Det ökade förtroende för EU är inte bara ett svenskt fenomen. Liknande rörelser har påträffats i andra europeiska länder. En huvudförklaring som anges är att de kaotiska turerna kring brexit har stärkt människors tilltro till Europasamarbetet.

På systemnivå har västsvenskarna således ett ganska gott hopp om demokratin. Men det är lite mindre positivt när det kommer till de aktörer som är satta att förvalta medborgarnas förtroende, det vill säga politikerna. Oavsett politisk nivå - nationellt, regionalt eller kommunalt – får politikerna inte några plussiffror. Sämst går det för politiker på regional nivå. Där är det endast 15 procent som uppger att de har något förtroende för de som sitter i regionfullmäktige. Det bör dock tilläggas att 35 procent av svarspersonerna varken har stort eller litet förtroende och att 18 procent inte har någon uppfattning alls. Även de långsiktiga trenderna när det gäller hur region- och kommunpolitikerna sköter sina uppgifter är i dalande. Kommunpolitikerna klarar sig precis från att hamna under nollstrecket och har balanserat på strecket sedan 2014. Politikerna i regionfullmäktige ligger fortsatt på tydliga minussiffror. Åren mellan 2006 och 2010 fick faktiskt regionpolitikerna plussiffror, men sedan 2011 har omdömena varit negativa.

Det kan tyckas som om trenderna överlag är på väg mot fel håll. Men så är inte fallet. Västsvenskarna blir alltmer positivt inställda till möjligheterna att påverka politiken i regionen. Trots ett uttalat missnöje med politikerna i regionfullmäktige blir medborgarna i ökande grad nöjda med lyhördheten inför deras politiska önskemål. Vi kan också konstatera att medborgarna sedan 2004 är mer intresserade av politik än tidigare. Hela 66 procent säger sig vara intresserade av politik 2018. Likaså är rekordmånga, 50 procent, av västsvenskarna som menar att de är involverade i politiska diskussioner.

Det finns visserligen goda skäl för politikerna att närmare fundera över varför västsvenskarna över tid är mindre nöjda med hur demokratin fungerar på de olika politiska nivåerna i landet. På samma gång finns det goda skäl att ta tillvara på de möjligheter till förbättrad kontakt med medborgarna som dagens situation ändå erbjuder. Västsvenskarna har inte fallit offer för politisk cynism. De tror på ökade möjligheter att påverka det politiska systemet. Det finns också ett ökat intresse för politik och det förs intensiva politiska diskussioner i regionen. Sammantaget ger det förutsättningar för politiker att lyssna in medborgarnas tankar kring vad som kännetecknar en välfungerande representativ demokrati. Och det är angeläget. Det är fler människor som är oroliga för en försvagad demokrati idag än vad som var fallet 2015.

Fritid och kultur

Vision Västra Götaland – det goda livet beskriver att Västra Götaland är en region med en tydlig kulturprofil, formuleringen är att regionen ska vara en ledande kulturregion. Kultur ses här primärt som en slags kulturkonsumtion men som i förlängningen antas skänka stimulans och inspiration till utveckling, tillväxt och som en naturlig del i det livslånga lärandet.

Baserat på den västsvenska SOM-undersökningen 2018 verkar det vid en första anblick som att kulturkonsumtion och fritidsaktiviteter är relativt stabila över tid. De flesta västsvenskar anger att de har umgått med vänner, vistats i naturen samt motionerat medan det är något färre som besökt gudstjänst eller sjungit i kör och spelat något musikinstrument. När det gäller kulturaktiviteter är bio vanligast följt av museum och därefter konserter. I vilken utsträckning västsvenskarna har besökt olika anläggningar och utflyktsmål i regionen leder Liseberg och Scandinavium stort framför olika museum och naturanläggningar. Det är inga större skillnader över tid mellan fritidsaktiviteter, kulturaktiviteter eller besök på anläggningar. Däremot skiljer sig olika sociodemografiska grupper åt. Generellt kan det sägas att den mest typiska kulturkonsumenten är en högutbildad kvinna. Vidare verkar det som att deltagande i fritid och kulturaktiviteter är beroende av kön, inkomst, ålder, utbildning, subjektiv klasstillhörighet, boenderegion och livstillfredsställelse.

Vilken typ av kultur som konsumeras är sannolikt därför ett utfall som beror på många olika typer av orsaker som samvarierar. För det första, utbudet och möjligheterna till kulturkonsumtion varierar kraftigt inom regionen. Inom Göteborg finns det i regel ett större utbud av kultur än i ett mindre samhälle. Men resultaten styrs också ganska mycket av frågornas omfattning och avgränsningar. Vi frågar till exempel om man har besökt Gamla Ullevi eller Borås Arena men inte om man har tittat på fotboll utomhus. Västsvenskarna rapporterar i hög utsträckning medlemskap i en idrotts-/friluftsförening och dessa är spridda över hela regionen, så det är sannolikt att många åskådare av andra idrotter eller arenor helt enkelt inte syns i data.

När det gäller jämlikhet mellan män och kvinnor kan resultaten se lite dystra ut. Kvinnor är överrepresenterade när det kommer till att läsa böcker, besöka bibliotek, gå på teater eller opera. Hur ska det här resultatet tolkas? Givet resultaten är det inte helt självklart vad männen ägnar sin fritid åt. Det är förvisso bra att rapportera samma typer av kulturvanor och institutioner över tid men det kan också finnas fog för att introducera nya aktiviteter i takt med att omvärlden förändras och regionen i takt med den. Om bara viss typ av kulturkonsumtion räknas är det sannolikt svårt att kunna överbygga och utjämna skillnader mellan olika grupper. På det stora hela får emellertid Västra Götalandsregionen godkänt när det gäller hur västsvenskarna anser att uppgiften sköts. Även ifall en fjärdedel inte har någon uppfattning, tycker 32 procent att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller

kultur mycket eller ganska bra medan endast 11 procent svarar mycket eller ganska dåligt. Detta ger en förtroendebalans på +21 och det ligger i toppen av verksamhetsområdena som är inkluderade i den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Arbetsmarknad och arbetsliv

Det finns mycket att oro sig för i dagens samhälle. Nyhetskonsumenten behöver inte anstränga sig för att ta del av rapporter om klimatkris, integrationsproblem och polarisering. En sak som de flesta västsvenskar emellertid inte oroar sig över är arbetsmarknaden. 2018 var det endast 4 procent som tyckte att arbetsmarknaden utgjorde ett samhällsproblem. Frånvaron av arbetsmarknadsrelaterade problem betyder dock inte att regionens politiker bedöms i en positiv anda. På frågan om hur regionen sköter sin uppgift med att skapa fler jobb blir svaret negativt. Endast 15 procent anser att insatsen har varit mycket eller ganska bra. Det är 10 procentenheter fler, 25 procent, som istället menar att insatserna varit mindre bra. Frånvaron av oron för arbetsmarknaden kanske kan avläsas med att hela 28 procent inte har någon uppfattning i frågan. I händelse av att den ekonomiska konjunkturen skulle vika nedåt blir det gissningsvis många fler västsvenskar som kommer att skaffa sig en uppfattning. Det mest rimliga antagandet är att med stigande arbetslöshet stiger också missnöjet med regionens insatser. I ljuset av dagens lugn på arbetsmarknaden kan man misstänka att regionen har svårt att uppnå så mycket bättre siffror än dagens balansmätt på minus 10. Men det förtjänar att påpekas, 2014 var balansmättet hela minus 33.

Västsvenskar är således inte särskilt oroliga för situationen på arbetsmarknaden. Det hänger samman med att få oroar sig för att bli arbetslösa. Bland svarspersonerna anser hela 93 procent att de har en säker position. De stora förändringarna på arbetsmarknadsområdet som planeras med nedläggningar av arbetsförmedlingar lär inte vara något som gemene person funderar så mycket på eftersom det är väldigt få som tror sig behöva uppsöka en arbetsförmedling inom den närmaste tiden. Alla känner dock inte samma lugn. Människor med tidsbegränsade anställningar är mycket mer oroade för sin situation på arbetsmarknaden. Där är det endast 35 procent som inte är bekymrade. Den svenska arbetsmarknaden har länge präglats av tydlig uppdelning mellan dem med fasta och tillfälliga anställningar, vilket också återspeglas i graden av oro. Arbetsmarknadssituationen är inte något som den genomsnittliga västsvensken oroar sig för. Likväl finns det utmaningar som måste hanteras. På svensk arbetsmarknad finns en allt tydligare uppdelning mellan människor som är födda utomlands och människor som är födda i Sverige. Det är lätt att glömma den växande uppdelning om man i för stor utsträckning fokuserar på hur nöjda människor med fasta arbeten är över tillståndet på den svenska arbetsmarknaden.

Hälsa och sjukvård

Den västsvenska SOM-undersökningen inkluderar ett mått på självskattad hälsa, det vill säga hur var och en bedömer sitt allmänna hälsotillstånd. Frågan om självskattad hälsa är mycket vanlig och ställs på liknande sätt i undersökningar från både SCB och Folkhälsomyndigheten. Folkhälsoperspektivet är en central del i Västra Götalandsregionens visionsarbete. Hälsan påverkas av arv, livsstil samt den miljö vi lever i, vilket gör att det finns många utmaningar när det kommer till målet om en jämlik hälsa mellan olika grupper av invånare, bortom att kunna erbjuda en god regional sjukvård.

Huvudresultaten visar att den självskattade hälsan är god och relativt stabil över tid. Det är överlag små skillnader mellan grupper och de största skillnaderna i självskattad hälsa finns mellan äldre och yngre västsvenskar. Det är naturligt att den totala hälsa blir mer påverkad i högre ålder och resultaten indikerar

faktiskt en liten skillnad, vilket måste ses som ett gott tecken för den nationella folkhälsan men även för den regionala sjukvården.

Det är inte ett lika entydigt resultat när västsvenskarna bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvårdens olika delar. Vårdpersonalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedöms som mycket bra medan tillgången till vård och organisationens effektivitet bedöms som mycket dåligt. Självskattad hälsa tycks också påverka bedömningen av sjukvården såtillvida att de med dålig hälsa verkar vara mindre positiva.

Sjukvården kvarstår som en av de viktigaste samhällsfrågorna. Folkhälsan är ett komplext system av individuell hälsa som också påverkas av omkringliggande kultur och vårdinstitutioner. Hälsoresultat kan också systematiseras kring preventiva och mer reaktiva åtgärder. Enskilda individer kan alltså påverka en stor del av hälsoresultatet men samtidigt behöver institutioner erbjuda evidensbaserat stöd och incitament för en mer hälsosam livsstil.

Välbefinnande

Ur ett internationellt perspektiv är svenskarna överlag ett lyckligt folk. Det är därför ingen överraskning att västsvenskarna 2018 är väldigt nöjda med sina liv. Endast åtta procent säger sig inte vara nöjda med det liv de lever. Trenden är stabil sedan 20 år tillbaka i tiden. När det ställs mer preciserade frågor kring livssituationen är det drygt 90 procent som anser sig leva meningsfulla liv, 80 procent ser sig ingå i ett större sammanhang och 75 procent tycker inte att de saknar något meningsfullt i sina liv. Föreställningen om det svenska vemodet verkar med detta i åtanke vara ganska överdrivet. Men det finns skillnader mellan olika samhällsgrupper. Unga människor och de med långa inkomster upplever i större utsträckning att de saknar meningsfulla saker i sina liv.

Den mycket positiva bilden av västsvenskarnas liv kvarstår även när frågorna blir mer specifika. I undersökningen ombads svarspersonerna besvara frågor om hur deras senaste vecka har varit utifrån ett antal olika aspekter. Knappt 70 procent hade gjort något intressant, 76 procent var stolta över något som de åstadkommit, 80 var nöjda med möjligheten att bestämma över sin tid och 94 procent upplevde att de blivit väl behandlade av människor i sin omgivning. Det visar sig också att västsvenskar har intressanta fritidsintressen, utvecklade arbeten och tillgång till bra boenden. På det hela taget framstår livet i Västra Götalandsregionen som närmast idylliskt. Men det betyder inte att människor har en naiv inställning till sin omvärld. När västsvenskarna tillfrågas om vad de är oroliga för är det tydligt att miljöfrågor är något som många tänker på. Förändringar i jordens klimat och miljöförstöring är två av de frågor som ökat mest sedan 2015. Likaså bekymrar sig alltför många för att demokratin håller på att försvagas. Vidare är många oroliga för politisk extremism och ökad främlingsfientlighet.

Att människor i Västra Götalandsregionen på det stora hela är nöjda med sina liv ska således inte tas som intäkt att de lever bekymmerslösa liv. Det finns mycket som oroar. Beslutsfattare bör vara lyhörda inför den oro som finns i samhället. Människor som upplever att de blir lyssnade till får ett ökat förtroende för samhällsinstitutionerna och en ökad beredskap på att göra vissa uppoffringar. Däremot blir det svårare för beslutsfattare att be om förståelse i frågor om de dessförinnan negligerat den oro som funnits.

Infrastruktur

Västra Götaland är lite av en motor för svensk ekonomi. Regionen är en viktig knutpunkt för internationella transporter och handel. En växande region i framkant ställer dessutom krav på infrastruktur och kollektivtrafik. I *Vision Västra Götaland – det goda livet* står att utläsa att effektiva

och säkra godstransporter och en snabb och säker kollektivtrafik har stor betydelse för tillväxt och utveckling.

Den generella bilden av invånarnas syn på infrastrukturprojekt är att det oftare är de som i någon mån berörs av beslutade eller förslagna trafikåtgärder som har en stark åsikt i fråga. Det verkar som att män är något mer positiva till infrastrukturprojekt än kvinnor. Skillnaden är förvisso inte stor men en genomgående skillnad mellan inställningen till olika regionala infrastrukturprojekt är tydliga i data. Totalt sett finns det också en ganska stor skillnad i hur de olika infrastrukturprojekten bedöms där både trängselskatten och Västlänken i Göteborg bedöms som negativa men att bygga ut vägnätet och att satsa på snabbtåg och dubbelspår i tågnätet bedöms som mycket positivt.

Kollektivtrafiken bedöms generellt positivt i regionen. Men det finns likväl skillnader mellan grupper där boende på landsbygd och regelbundna bilister är mindre positiva. Täthet mellan turer och linjer är förvisso mer av ett urbant fenomen, och den här debatten har pågått i decennier på nationell nivå, främst när olika typer av drivmedelsskatter höjs. Det är heller inte orimligt att de som väljer att köra bil antingen gör det för att kollektivtrafiken bedöms som ett sämre alternativ eller att man är negativ till kollektivtrafiken för att försvara sin bilburna livsstil. Det går trots allt inte att bortse från de bekvämligheter som en egen bil innebär jämfört med att vara hänvisad till en tidtabell och trängsel på en spårvagn, tåg eller buss. Den ofta stora kostnaden mellan egen bil och kollektivtrafik bedöms mest sannolikt som överkomlig. Det är nog därför viktigt att satsa på flera olika typer av framtida transportslag och kommunikationer när det gäller infrastruktur.

Vision Västra Götaland – det goda livet pekar ut riktningen för verksamheten inom Västra Götalandsregionen. Denna rapport kan ses om karta som leder en bit på vägen. Svarsmönstren från den västsvenska SOM-undersökningen 2018 visar att regionen lyckats relativt väl i relation till vissa mål, men har mer arbete framför sig för att nå andra.

Går det att hävda att ”det goda livet” finns i Västra Götalandsregionen? Utan att behöva jämföra med andra regioner så finns det mycket som tyder på att det är ett relativt gott liv i regionen. Demokratin anses fungera väl även om det finns vissa orosmoln, hälsan är god, arbetsmarknaden ses som bekymmersfri, välbefinnandet är på det hela taget mycket gott, de flesta infrastrukturprojekt bedöms som positiva, och kulturkonsumtionen är stabil. Däremot bedöms inte alla områden lika positivt. Sjukvårdens brist på tillgänglighet och låga organisatoriska effektivitet måste ses som några av de mer kritiska frågorna. Sjukvården är en av de viktigaste politiska frågorna och den kommer högt upp på medborgarnas dagordning. Här kommer det krävas krafttag. För att bibehålla Västra Götalandsregionen som en attraktiv region att leva och utvecklas i krävs insatser som skapar förutsättningar för att nå visionen om det goda livet. Förhoppningsvis kan denna rapport fungera som karta som leder en bit på vägen.

Appendix

Information om den västsvenska SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning och sedan 1992 en regional undersökning i Västsverige. Därtill har gjorts regionala undersökningar i Skåne (2004, 2006, 2008, 2011 och 2015) och i Värmland (2010, 2014 och 2018) samt en lokal undersökning i Göteborgs Stad (2016, 2017 och 2018). Data samlas in via postala samt webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren, och mellan de olika undersökningarna, ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de samverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Varje år publiceras också ett antal rapporter med specialanalyser av enskilda ämnesområden. En utförlig metoddokumentation från den västsvenska SOM-undersökningen 2018 kommer att redovisas i Elisabeth Falks bokkapitel ”Den västsvenska SOM-undersökningen 2018”, i SOM-institutets publikation *Ingen kommer undan kulturen* (Carlander, Mellander och Öhberg, 2019).

Undersökningens upplägg

Fältarbetet för den västsvenska SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Likt tidigare år använde 2018 års Västsvenska SOM-undersökning en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebar att data primärt samlades in via postenkäter, men respondenterna gavs även möjlighet att fylla i enkäten på internet.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen i Västsverige. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress i Västsverige² och som är mellan 16 och 85 år³. År 2018 ingick 6 000 personer i det totala urvalet. Svaren samlades in mellan den 25 september och 31 december 2018. En stor andel av svaren inkom tidigt och 30 dagar in i fältarbetet hade närmare 75 procent av de slutgiltiga svaren kommit in. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post, telefon och SMS.

² Från och med undersökningen 1998 täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungsbacka kommun.

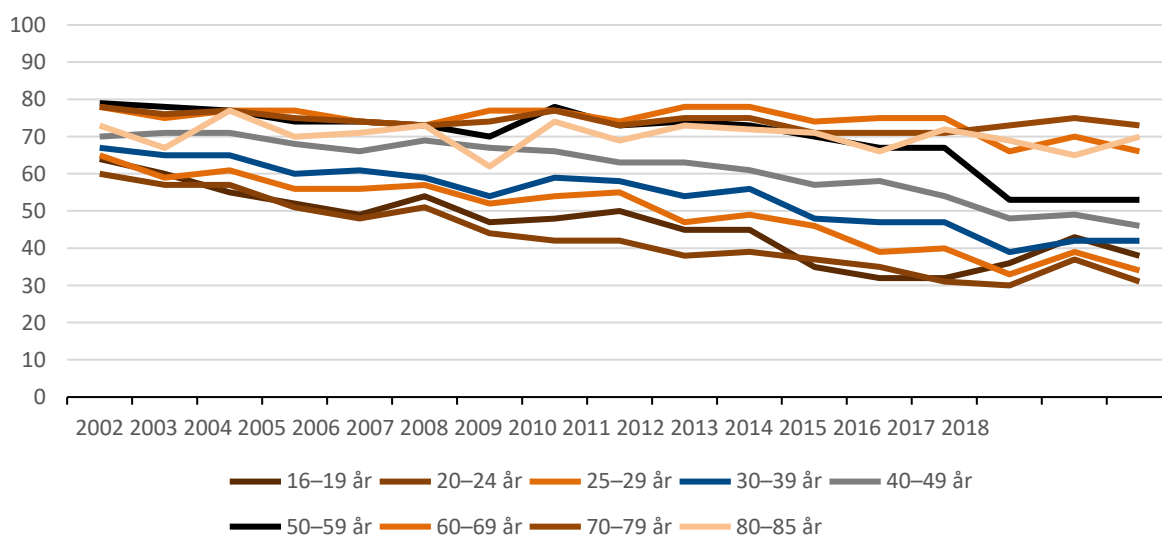
³ I undersökningarna 2000–2008 var åldersintervallet 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 913 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 51 procent⁴.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen god i de flesta avseenden. I figur A.1 görs det däremot tydligt att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna. 2018 fick respondenterna för andra gången en belöning i form av skraplott eller värdecheck efter inskickat svar. Det gav en positiv effekt på svarsfrekvensen och förbättrade de yngre åldersgruppernas representativitet.

Figur A.2 Svarsfrekvens i olika åldersgrupper i den Västsvenska SOM-undersökningen 2002–2018 (procent av nettourval)



Generellt sett verkar inte viktning påverka resultaten nämnvärt. Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög. Jämförelser av viktade, oviktade och faktiska valresultat visar att viktning presterar betydligt sämre, trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Viktning på ålder verkar påverka mest, i synnerhet i frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsumtion⁵.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan

⁴ I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet definierats bort. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 405 personer, motsvarande 5,0 procent, har räknats bort som naturligt bortfall.

⁵ Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning. SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell A.1 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; *Sjuhärads*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; *Skaraborg*: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; *FyrBoDal*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

Referenser

- Andersson, Ulrika, Carlander, Anders, Cassel, Sophie, Jansson, Daniel, Rönnerstrand, Björn, Sandelin, Frida, Weissenbilder, Marcus & Klara Wärnlöf Bové (2018). *Västsvenska SOM-undersökningen 2017 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Andersson, Ulrika, Arkhede, Sofia, Bergström, Annika, Jansson, Daniel, Martinsson, Johan & Klara Wärnlöf Bové (2017). *Västsvenska SOM-undersökningarna – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Arbetsförmedlingen (2018). *Arbetslösheten har minskat fem år i rad*. Pressmeddelande 12 oktober 2018. Hämtad 2019-10-29: <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=7305F28B62042EDA>
- Arbetsförmedlingen (2019). *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2019 Västra Götalands län. Prognos för arbetsmarknaden 2019–2020*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Bergström, Lars (2004). *Livets mening. I Döden, livet och verkligheten*. Stockholm: Thales.
- Boije, Edvin (2014). Det västsvenska civilsamhället. I Annika Bergström & Jonas Ohlsson (red): *Brytningstider*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Boije, Edvin & Ottervik, Mattias (2014). Svenskarna och civilsamhället. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red): *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bové, Klara & Daniel Jansson (2017). Kulturvanor i Västra Götaland. I Ulrika Andersson och Annika Bergström (red): *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Bové, Klara, Jansson Daniel & Niklas Haring (2016) *Vision Västra Götaland 2016*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Brülde, Bengt & Filip Fors (2014). Vad gör ett liv meningsfullt? I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red): *Mittfåra & marginal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Brülde, Bengt & Åsa Nilsson (2010). *Vad gör oss nöjda med våra liv?* SOM-rapport 2010:16. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Craig, Stephen C., Niemi, Richard G. & Glenn Silver (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*, 12(3):289–314.
- Djerf-Pierre, Monika & Lena Wängnerud (2011). Människors oro och politikens ansvar, i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red): *Lycksalighetens ö*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Easton, David (1975). A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4):435-457.
- Easton, David & Jack Dennis. (1967). The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy. *The American Political Science Review*, 61(1):25-38.
- Enström, Daniel (2019). *Den västsvenska SOM-undersökningen 2018. Tabellrapport. SOM-rapport 2019:30*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Falk, Elisabeth (2019). Den västsvenska SOM-undersökningen 2018. I Anders Carlander, Elias Mellander & Patrik Öhberg (red): *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2004). Ju mer vi är tillsammans. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red): *Ju mer vi är tillsammans*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören (2019). Demokratiska val har en positiv effekt. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red): *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Hägglund, Jonas & Josefine Bové (2013). *Vision Västra Götaland*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Idler, Ellen L. & Yael Benyamini (1997). Self-Rated Health and Mortality: A Review of Twenty-Seven Community Studies. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(1), 21-37.
- Linde, Johan & Joakim Ekman (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42: 391–408.
- Karp, Jeffrey A. & Susan A. Banducci (2008). Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How electoral systems shape political behavior. *British Journal of Political Science*, 38(2): 311-334.
- Magnusson, Josefine & Klara Wärnlöf Bové (2019) Kultur och Kultur dit? I Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red): *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Martinsson Johan & Ulrika Andersson (2018) *Svenska trender 1986-2018*. SOM-rapport 2019:06. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Martinsson, Johan & Ulrika Andersson (2019). *Västsvenska Trender 1998-2019*. SOM-rapport 2019:08. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Martinsson, Johan & Marcus Weissenbilder (2019) Polariserade problembeskrivningar? I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red): *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik. (2011). Populära utflyktsmål i Västra Götaland. I Annika Bergström (red): *Västsvensk vardag*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik, Andersson, Dennis, Falk, Elisabeth & Jonathan Forsberg (2018). *Förhandlingsvalet 2018. Analyser av valresultatet i 2018 års riksdagsval*. Valforskningsprogrammets rapportserie 2018:8. Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet.
- Pateman, Carole (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge University Press.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Keijo Rahkonen (2011). Highbrow Culture in Finland: Knowledge, Taste and Participation. *Acta Sociologica*, 54(4), 385-402.
- Regeringskansliet (2005). *Utbildning och ekonomisk utveckling – vad visar den empiriska forskningen om orsakssambanden?* Stockholm: XBS Grafisk Service.
- Regeringskansliet (2016) *Fri entré infört vid 18 statliga museer* Hämtad 2018-11-27 från <https://www.regeringen.se/artiklar/2016/02/fri-entre-infort-vid-18-statliga-museer/>
- Regeringskansliet (2009). *Mål för kultur*. Hämtad 2018-11-26 från <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/kultur/mal-for-kultur/>

Roos, John Magnus (2018). Minskad nöjdhet med vårdcentraler efter Lagen om valfrihetssystem. I Anders Carlander & Björn Rönnerstrand (red): *Hemma Väst*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

SCB (2017). *Välfärd 2017/4. Statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.

SCB (2018). *Nya medborgare från drygt 160 länder*. Hämtad 2018-11-13: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/folkmangd-och-befolkningsforandringar-20172/>

Snieska, Vttautas & Ineta Simkunaite (2009). Socio-economic impact of infrastructure investments. *Engineering Economics*, 3(63).

Solevid, Maria (2017). Vi måste ta människors oro på allvar. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red): *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Southwell, Pricilla (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S Presidential Election. *Review of European Studies*, 4 (2):71-77.

Tipple, Frida & Marcus Weissenbilder (2019). *Metodrapport Väst 2018*. SOM-rapport 2019:03. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

UHR (2018) *Utbildning går i arv*. Hämtad 2018-11-13: <https://www.uhr.se/publikationer/Rapporter/utbildning-gar-i-arv/>

Västra Götalandsregionen (2005). *Vision Västra Götaland – Det goda livet*. Beredningsgruppen för regionutveckling.

Västra Götalandsregionen (2016). *Regional systemanalys för transportinfrastrukturen i Västra Götaland*. Hämtad 2018-11-06: <https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/316d13e9-de72-4edc-a097-185c08f4977d/Regional%20systemanalys%20f%C3%B6r%20transportinfrastrukturen%20i%20V%C3%A4stra%20G%C3%B6taland.pdf?a=false&guest=true>

VGR analys (2019a). *Lycka för fler. Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande?* 2019:3

VGR analys (2019b). *Vår bästa tid är nu? Utbildning. Underlagsrapport till Regionrapport 2018/2019* 2019:11

Västtrafik (2019). *Miljö och kollektivtrafik*. Hämtad 2019-11-20: <https://www.vasttrafik.se/om-vasttrafik/miljo/>

Öhlin, Mira (2010). Samhällsklassernas utbildningshorisont – är utbildning ett fritt val? I Maria Oskarson, Tomas Berglund och Mattias Bengtsson (red): *En Fråga Om Klass*. 1st ed. Malmö: Liber.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.som.gu.se

